

DE PARTICIPATIE VAN ALLOCHTONEN IN DE GEMEENTE NIEUWEGEIN

- eindrapport -

drs. E. Tromp
dr. A. Odé

Amsterdam, juni 2004
Regioplan publicatienr. 1153

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel. : 020 - 5315315
Fax : 020 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van de
Gemeente Nieuwegein.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

1	Inleiding	1
1.1	Doel en achtergrond van het onderzoek.....	1
1.2	Probleemstelling en onderzoeksvragen.....	2
1.3	Methodische verantwoording en representativiteit van het onderzoek.....	3
1.4	Leeswijzer	5
2	Formele en informele participatie: een referentiekader	7
2.1	Inleiding.....	7
2.2	Formele en informele participatie onder alloctonen op landelijk niveau.....	7
2.3	Formele en informele participatie onder de bevolking van Nieuwegein	12
2.4	Conclusies	17
3	Sociaal-demografische kenmerken van de allochtone bevolking in Nieuwegein	19
3.1	Inleiding.....	19
3.2	Kennis over de allochtone bevolking.....	19
3.3	Het sociaal-demografische profiel nader ingekleurd	21
3.4	Alloctonen in een achterstandspositie.....	30
3.5	Conclusies	35
4	Informele participatie onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein	39
4.1	Inleiding.....	39
4.2	Contact met autochtone Nederlanders	39
4.3	Vrijwilligerswerk	41
4.4	Deelname van kinderen aan activiteiten op verenigingen en clubs	43
4.5	Gebruik van voorzieningen.....	43
4.6	Oordeel over het voorzieningenniveau in Nieuwegein.....	47
4.7	Deelname aan gemeenteraadsverkiezingen.....	54
4.8	De invloed van achterstand op participatie	54
4.9	Conclusies	57

5	Waardering van de leefbaarheid door allochtone groepen in Nieuwegein.....	59
5.1	Inleiding.....	59
5.2	De leefbaarheid in Nieuwegein.....	59
5.3	De leefbaarheid volgens de onderzoekspopulatie.....	61
5.4	De invloed van achterstand op de waardering van leefbaarheid.....	62
5.5	Conclusies.....	63
6	Samenvatting en conclusies	65
6.1	Inleiding.....	65
6.2	Samenvatting.....	65
6.3	De bevindingen geplaatst in een bredere context.....	68
6.4	De rol van achterstand in de participatie van allochtonen in Nieuwegein	70
	Literatuurlijst	73
	Bijlage 1: Definiëring begrippen	75
	Bijlage 2: Vragenlijst doelgroepen Nieuwegein.....	79
	Bijlage 3: Overzicht van tabellen en figuren	93

VOORWOORD

Aanleiding voor dit onderzoek vormt de wens van de gemeente Nieuwegein om de deelname van allochtonen aan het maatschappelijke leven in Nieuwegein nader te verkennen. Deze wens heeft een vervolg gekregen in een concrete onderzoeksopdracht aan Regioplan Beleidsonderzoek. Het onderzoek is verricht op basis van een grootschalig veldwerk, uitgevoerd in de periode februari-mei 2004.

Regioplan is van mening dat met dit onderzoek een belangrijke stap is gezet op weg naar meer kennis over de participatie van migrantengroepen in de middelgrote gemeenten in Nederland. Veel onderzoek beperkt zich namelijk tot de grote gemeenten in ons land, waarmee nogal eens een specifiek (en vaak problematisch) beeld over de integratie van allochtonen ontstaat. Het blijkt dat de uitkomsten voor Nieuwegein in een andere richting wijzen.

Aan de realisatie van dit project hebben ruim 300 allochtonen van Nieuwegein meegewerkt. Zij zijn op basis van een representatieve steekproef benaderd door het veldwerkbureau Strabo. De gegevens zijn vervolgens geanalyseerd door Regioplan. Ook is hierbij gebruik gemaakt van reeds bestaande onderzoeksgegevens, in het bijzonder de Omnibusenquête en het Leefbaarheidsonderzoek van de gemeente Nieuwegein.

Een woord van dank past aan de begeleidingscommissie, waarmee wij op zeer prettige wijze hebben samengewerkt gedurende de looptijd van het onderzoek. De commissie bestond uit de volgende personen:

Mevrouw M. van Dun

Mevrouw M. Bosma

Mevrouw J. Janssen

Ook dankt het onderzoeksteam mevrouw L. den Os en mevrouw P. Rasoelbaks voor hun secretariële ondersteuning.

Wij hopen met dit onderzoek inzicht te hebben gegeven in de deelname van allochtonen aan het maatschappelijke leven in Nieuwegein. Ook hopen wij dat het onderzoek uitnodigt tot geschikte maatregelen om eventuele knelpunten hieraangaande te kunnen oplossen.

Arend Odé,

Projectleider

1 INLEIDING

1.1 Doel en achtergrond van het onderzoek

De gemeente Nieuwegein heeft Regioplan Beleidsonderzoek verzocht onderzoek te doen naar de integratie¹ van allochtonen in deze gemeente. Aanleiding voor dit verzoek is het feit dat gemeenten in Nederland een steeds belangrijker rol krijgen toebedeeld in de uitvoering van beleid dat direct van invloed is op de deelname van de allochtone bevolking aan het maatschappelijke leven. Niet alleen zijn er diverse algemene beleidsterreinen (waaronder het grote-stedenbeleid en het reïntegratiebeleid) waarin steden een hoge mate van beslissingsbevoegdheid hebben gekregen, ook het minderhedenbeleid zelf is in belangrijk mate aan gemeenten gedelegeerd. Dit laatste betreft in het bijzonder het inburgeringsbeleid.

Deze toegenomen beleidsverantwoordelijkheid maakt het voor gemeenten van eminent belang om voldoende kennis op te bouwen van de allochtone groeperingen. Allereerst betreft dit kennis over de aard en omvang van de doelgroep. Zeker voor het inburgeringsbeleid is dit van belang, teneinde de doelgroepen voor de inburgeringsprogramma's (zowel ten aanzien van oudkomers als van nieuwkomers) te kunnen vaststellen. Pas dan kan ook worden gezien in hoeverre de gemeente erin slaagt allochtonen in een (dreigende) achterstandssituatie daadwerkelijk te bereiken.

In dit onderzoek gaan we in op de positie van allochtonen in de Nieuwegeinse samenleving. Deze positie zal worden vastgesteld aan de hand van twee centrale begrippen namelijk formele en informele participatie. Formele participatie verwijst naar deelname aan kerninstituten, in het bijzonder in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Informele participatie betreft vooral de omgang tussen allochtonen en autochtonen, waarbij een intensief contactenpatroon wijst op een vergaande vorm van integratie. Ook wordt hierbij aandacht besteed aan het gebruik van voorzieningen en het verrichten van vrijwilligerswerk.

Op basis van landelijke cijfers weten we dat zowel de formele als informele participatie van allochtonen achterblijft bij die van de autochtone bevolking. De vraag die nu rijst, is in hoeverre deze uitkomsten ook gelden voor de allochtone bevolking in Nieuwegein. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal in het onderhavige onderzoek een omvangrijke populatie worden benaderd op grond waarvan wij hun deelname aan de Nieuwegeinse samenleving zullen vaststellen. Ook zal hierbij worden gezien in hoeverre het probleem van achterstand zich in Nieuwegein voordoet en in welke mate deze variabele van invloed is op participatie.

---

¹ De definiëring van het begrip integratie wordt evenals een aantal andere begrippen weergegeven in bijlage 1.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De centrale vraag voor het onderzoek luidt als volgt:

Hoe groot is de groep allochtonen in een (dreigende) achterstandssituatie in de gemeente Nieuwegein en in hoeverre is deze achterstandssituatie van invloed op de deelname aan het sociale en maatschappelijke leven in deze gemeente?

Deze overkoepelende vraag zal beantwoord worden aan de hand van de volgende deelvragen:²

A. Vragen over de omvang en samenstelling van allochtonen in Nieuwegein

1. Hoe groot is de (relatieve) omvang van allochtonen in Nieuwegein?
2. Hoe is de allochtone bevolking naar leeftijd en geslacht samengesteld?
3. Hoe is de allochtone bevolking naar generatie (eerste en tweede) samengesteld?
4. Hoe is de allochtone bevolking naar landen van herkomst samengesteld?

B. Vragen over maatschappelijke positie van allochtonen in Nieuwegein

1. Welke verschillen naar etnische herkomst bestaan er in het opleidingsniveau van allochtonen?
2. Welke verschillen naar etnische herkomst bestaan er in de maatschappelijke positie van allochtonen?
3. In hoeverre bestaan er verschillen naar etnische herkomst in de kennis en het gebruik van de Nederlandse taal?
4. Hoe groot is de (relatieve) omvang van allochtonen met een achterstand?
5. Bestaan er (significante) verschillen naar herkomst, leeftijdscategorie en geslacht in de mate waarin men in een achterstandssituatie verkeert?

C. Vragen met betrekking tot de sociale integratie van allochtonen

1. In welke mate gaan allochtonen in Nieuwegein om met de autochtone bevolking?
2. Welke problemen doen zich voor op het gebied van sociale integratie?
3. In hoeverre verricht de allochtone bevolking vrijwilligerswerk?
4. In hoeverre is dit vrijwilligerswerk gericht op de totale samenleving of op de eigen groep?
5. Doen zich met betrekking tot de sociale integratie (significante) verschillen voor tussen allochtone groeperingen onderling en naar mate van achterstandssituatie?

---

² In bijlage 1 is de definiëring van een aantal, voor dit onderzoek relevante, begrippen opgenomen.

D. Vragen over gemeentelijke voorzieningen en de leefbaarheid

1. In welke mate maken allochtonen gebruik van gemeentelijke voorzieningen op het gebied van o.a. onderwijs, werkgelegenheid, zorg, openbaar vervoer en vrijetijdsbesteding?
2. Welke problemen doen zich voor onder allochtonen met betrekking tot de toegankelijkheid en het gebruik van deze voorzieningen?
3. Hoe tevreden zijn allochtonen over het aanbod en de kwaliteit van diverse gemeentelijke voorzieningen?
4. Welke behoeften leven er onder allochtonen met betrekking tot het gebruik van deze voorzieningen?
5. Hoe ervaren allochtonen de leefbaarheid in Nieuwegein?
6. Bestaan er (significante) verschillen tussen allochtone groeperingen die wel en niet in een achterstandssituatie verkeren met betrekking tot (het gebruik van) voorzieningen en de ervaren leefbaarheid?

1.3 Methodische verantwoording en representativiteit van het onderzoek

Teneinde de bovenstaande vragen te beantwoorden, zijn de volgende methoden van onderzoek gebruikt:

- een analyse van bestaand bronnenmateriaal;
- een representatieve survey onder allochtonen.

Analyse van bestaand bronnenmateriaal

Om de formele en informele participatie van de allochtone onderzoekspopulatie te kunnen bepalen, zijn de gegevens in een context geplaatst. Daartoe is gebruik gemaakt van verschillende statistische gegevens en onderzoeken van de gemeente Nieuwegein op het gebied van participatie, leefbaarheid en achtergrondkenmerken van de lokale bevolking. Het gaat onder meer om de tweejaarlijkse onderzoeken Leefbaarheidsonderzoek 2002, het Omnibusonderzoek 2003 en de Statistische Berichten 2002. Daarnaast zijn gegevens verzameld over de achtergrondkenmerken en formele en informele participatie van allochtonen op landelijk niveau. Deze informatie is voornamelijk afkomstig uit de tweejaarlijkse onderzoeken 'Minderheden in Beeld, SPVA-02' uitgevoerd door het ISEO en de 'Rapportage Minderheden 2003' uitgevoerd door het SCP.

Representatieve survey

Om de vraag naar de omvang van de groep allochtonen in een achterstandspositie te bepalen en de participatie van de allochtone Nieuwegeinse bevolking aan de samenleving, zijn 300 uitgebreide enquêtes gehouden onder de allochtone Nieuwegeinse bevolking van 18 jaar en

ouder. De 300 allochtonen zijn geselecteerd op basis van een a-selecte steekproef uit het GBA-bestand van de gemeente Nieuwegein.

Er is gekozen voor een aantal van 300 respondenten aangezien bij een dergelijke grootte, in verhouding tot de totale allochtone populatie, voldoende betrouwbare en nauwkeurige uitspraken over de onderzoeksresultaten kunnen worden gedaan. Daarbij is bij de bepaling van de steekproef rekening gehouden met het geslacht, de leeftijd, het aandeel eerste en tweede generatie en het land van herkomst van de allochtonen.

Op deze wijze zijn drie herkomstgebieden in de steekproef opgenomen:

- Suriname en de Antillen/Aruba (26%)
- Marokko en Turkije (41%)
- Overig niet-westerse landen (33%)³

In grote lijnen wijkt de onderzoekspopulatie niet af van de populatie waar de steekproef uit getrokken is. Dit geldt in het bijzonder voor het geslacht en de etnische herkomst van de respondenten. De verschillen die zich voordoen zijn beperkt en niet significant. Met betrekking tot het aandeel eerste en tweede generatie allochtonen en met betrekking tot de leeftijdsopbouw doen zich echter wel significante verschillen voor tussen de populatie uit het GBA-bestand en de onderzoekspopulatie. In verhouding tot de totale populatie zijn meer eerste generatie dan tweede generatie allochtonen onderzocht. Daarmee in samenhang is ook de gemiddelde leeftijd van de onderzoekspopulatie hoger dan van de totale allochtone populatie. Besloten is evenwel om niet tot herweging van het onderzoeksbestand over te gaan. Dit vanwege de beleidsmatige relevantie van de categorie eerste generatie allochtonen.

De vraaggesprekken zijn bij de respondenten thuis gevoerd waarbij de volgende onderwerpen aan bod zijn gekomen:

- Achtergrondkenmerken (zoals geslacht, leeftijd, land van herkomst, gezinssituatie en opleidingsniveau).
- Arbeidsmarktpositie.
- Beheersing en gebruik van de Nederlandse taal.
- Contacten met autochtone Nederlanders.
- Verrichten van vrijwilligerswerk.
- Gebruik van - en tevredenheid over gemeentelijke voorzieningen (op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid, zorg, sport, vrije tijdsbesteding en vervoer).
- Politieke participatie.
- Oordeel over de leefbaarheid in de eigen buurt.

---

³ Tot de groep 'over niet-westerse allochtonen' worden, in overeenstemming met de wet Samen, geen personen uit het voormalige Nederlands-Indië gerekend. Deze groep mensen is in hoge mate geïntegreerd in de Nederlandse samenleving en wordt in het kader van het gemeentelijke achterstandsbeleid niet gerekend tot een relevante doelgroep. In bijlage 1 is de categorie 'overig niet-westers' uitgesplitst naar land van herkomst.

1.4 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt de context beschreven van het onderzoek. Aan de orde komen de formele en informele participatie van allochtonen op landelijk niveau en van de lokale Nieuwegeinse bevolking. In hoofdstuk 3 worden een aantal sociaal-demografische kenmerken van de allochtone bevolking in Nieuwegein beschreven en wordt op basis daarvan bepaald welke allochtonen zich in een (dreigende) achterstandspositie bevinden. Hoofdstuk 4 gaat in op de informele participatie onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein. Daarbij komen onder meer de contacten met autochtone Nederlanders, het verrichten van vrijwilligerswerk en het gebruik van gemeentelijke voorzieningen aan de orde. Daarna wordt in hoofdstuk 5 het oordeel van de onderzoekspopulatie over de leefbaarheid in de buurt gepresenteerd. Het onderzoek sluit af met de belangrijkste conclusies en bevindingen waarbij we de resultaten in het landelijke en Nieuwegeinse kader plaatsen. Tevens vatten we samen wat de invloed van een (dreigende) achterstandspositie is op formele en informele participatie.

2 FORMELE EN INFORMELE PARTICIPATIE: EEN REFERENTIE-KADER

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de formele en informele participatie van de allochtone onderzoekspopulatie in Nieuwegein in een bredere context geplaatst. Hiertoe wordt allereerst de formele en informele participatie van allochtonen op landelijk niveau beschreven (paragraaf 2.2). Vervolgens gaan we in paragraaf 2.3 in op beide vormen van participatie van de totale Nieuwegeinse bevolking. De belangrijkste conclusies volgen in paragraaf 2.4.

2.2 Formele en informele participatie onder allochtonen op landelijk niveau

In deze paragraaf wordt de formele en informele participatie van allochtonen op landelijk niveau beschreven. Het gaat daarbij om de vier grootste groepen allochtonen, te weten de Turken, Surinamers, Marokkanen en Antillianen/Arubanen. We laten de overig niet-westerse allochtone groepen buiten beschouwing, omdat er (nog) geen systematische gegevens beschikbaar zijn voor een vergelijking.¹

In paragraaf 2.2.1 wordt de formele participatie beschreven. Formele participatie verwijst naar deelname aan kerninstituties, waarbij we in dit onderzoek vooral ingaan op deelname aan onderwijs, de arbeidsmarkt en de werkloosheid. In paragraaf 2.2.2 wordt de informele participatie behandeld. Het gaat daarbij onder meer om sociale contacten met autochtone Nederlanders, het verrichten van vrijwilligerswerk en het gebruik maken van voorzieningen.

2.2.1 Formele participatie

Opleidingsniveau

Van de vier grootste groepen allochtonen tussen de 15 en 64 jaar die niet meer aan een voltijdse dagopleiding deelnemen is in tabel 2.4 het opleidingsniveau weergegeven. Als vergelijking zijn ook de cijfers van autochtonen in de tabel opgenomen. Bijna drievijfde (58%) van de Marokkanen en iets meer dan de helft (51%) van de Turken heeft maximaal basisonderwijs genoten. Voor Surinamers en Antillianen ligt dit aandeel rond de twintig procent. Deze gegevens omvatten ook de mensen die helemaal geen scholing hebben gehad. Van de Marok-

---

¹ Er wordt nu ook gewerkt aan een SPVA onder nieuwe migrantengroepen, met name vluchtelingen.

kanen heeft een kwart geen opleiding genoten, van de Turken bedraagt dit aandeel bijna een-vijfde (9%) en van de Surinamers en Antillianen/Arubanen bedraagt dit aandeel respectievelijk drie en twee procent.

Tabel 2.1 Opleidingsniveau naar etnische groepering, 15-64-jarigen, Nederland, 2002 (in %)

	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antill/Ar	Autocht
Maximaal basisonderwijs	51	58	22	20	12
Lager onderwijs (vbo, mavo)	23	14	33	32	25
Middelbaar onderwijs (mbo, havo, vwo)	20	21	31	28	41
Hoger onderwijs (hbo, wo)	6	8	14	20	23
Aantal respondenten (N)	1.897	1.553	1.367	906	-

Bron: SPVA-02.

De mannen onder de allochtone groepen zijn gemiddeld hoger opgeleid dan de vrouwen. Vooral bij de Turken en Marokkanen zijn verhoudingsgewijs veel vrouwen die maximaal basisonderwijs hebben gevolgd (respectievelijk 61 en 63 procent).

Arbeidsmarktparticipatie

Uit onderzoek van het ISEO (Minderheden in beeld, SPVA-02) en het SCP (Rapportage Minderheden 2003) blijkt dat de arbeidsmarktparticipatie onder de allochtone potentiële beroepsbevolking, met uitzondering van de Surinamers, lager ligt dan de arbeidsmarktparticipatie van de autochtone Nederlanders (zie tabel 2.2).

Tabel 2.2 Arbeidsmarktparticipatie (15-64 jaar) naar etnische groepering, geslacht en leeftijd, Nederland, 2002 (in %)

	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antill/Ar	Autochtonen
Totaal	51	49	71	66	70
Mannen	67	65	78	73	81
Vrouwen	32	30	64	59	59
15-24 jaar	42	44	46	44	51
25-39 jaar	62	64	86	78	87
40-64 jaar	38	32	71	71	66
Aantal respondenten (N)	2246	1889	1618	1169	-

Bron: Rapportage minderheden 2003.

Het hoge arbeidsparticipatieniveau van de Surinamers komt vooral door de hoge deelname aan de arbeidsmarkt onder de vrouwen van deze allochtone groepering. Ook de hoger opgeleiden en 'ouderen' (40 jaar en ouder) van Surinaamse afkomst dragen bij aan het hoge participatieniveau. De arbeidsparticipatie van Turken en Marokkanen is daarentegen laag. Ongeveer de helft van deze groepen in de leeftijd van 15 tot 65 jaar is actief op de arbeidsmarkt. De oorzaken hiervoor zijn de lage participatie van de Turkse en Marokkaanse vrouwen, de

grote aandelen jongeren, arbeidsongeschikten en lager opgeleiden die zich in geringe mate op de arbeidsmarkt oriënteren (Dagevos, Gijsberts en Van Praag, 2003).

In 2003 bestaat 22 procent van de werkloze beroepsbevolking uit niet-westerse allochtonen terwijl hun aandeel in de beroepsbevolking acht procent bedraagt. De omvang van de werkloosheid is een belangrijke indicator waaraan de integratie van minderheden kan worden afgemeten. Een hoge werkloosheid draagt volgens sommigen zelfs bij aan het ontstaan van een etnische onderklasse (Dagevos, Gijsberts en Van Praag, 2003). De niet-werkzame beroepsbevolking die staat ingeschreven bij een arbeidsbemiddelingsorganisatie, wordt tot de geregistreerde werklozen gerekend. De Turken en Marokkanen hebben een hoger werkloosheidscijfer dan de overige twee etnische groepen. De werkloosheid onder de Turkse en Antilliaanse/Arubaanse vrouwen ligt op een relatief hoog niveau. Opvallend is de lage werkloosheid onder Marokkaanse vrouwen. Deze uitkomst kan niet los worden gezien van de bruto arbeidsparticipatie onder vrouwen van deze etnische groep (zie tabel 2.3).

Tabel 2.3 Geregistreerde werklozen binnen de beroepsbevolking naar etnische groepering en geslacht, Nederland, 2002 (in %)

	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antill/Ar	Autochtonen*
Totaal	10	9	7	8	2
Mannen	10	10	7	7	2
Vrouwen	12	6	7	9	2
Aantal respondenten (N)	1.127	929	1.144	772	-

* Deze cijfers zijn afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking waarbij de steekproef aantallen opgehoogd worden naar bevolkingsaantallen.

Bron: SPVA-02.

2.2.2 Informele participatie

De deelname aan het sociaal-maatschappelijke leven onder allochtonen blijft achter bij de participatie van autochtonen. De bekendheid en toegankelijkheid van allerlei voorzieningen (onder andere in zorg, welzijn en cultuur) is geen vanzelfsprekendheid onder allochtonen, met als gevolg dat zij in mindere mate gebruik maken van dergelijke voorzieningen of zich terugtrekken in eigen organisaties of voorzieningen. De vraag is of zich ook in Nieuwegein een achterblijvend participatiepatroon onder allochtonen voordoet. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, wordt eerst in deze paragraaf in kaart gebracht hoe bepaalde aspecten van informele participatie onder allochtone groepen op landelijk niveau eruit ziet. Hierbij zullen we kijken naar het contactenpatroon, deelname aan vrijwilligerswerk en politieke participatie.

Contacten met autochtonen

Om een beeld te krijgen van de informele participatie aan de samenleving van allochtone bevolkingsgroepen, is het van belang hun sociale omgang met autochtonen in kaart te brengen. Het gaat daarbij om vrijwillig contact in de vrije tijd met autochtonen bijvoorbeeld in de buurt, in openbare gelegenheden of op de school van de kinderen.

Bijna eenderde van de Turken en Marokkanen heeft in de vrije tijd nooit contact met autochtone Nederlanders. Vooral ouderen hebben nooit contact met autochtonen. Daarnaast geldt dat hoe langer men in Nederland is, hoe meer contact men heeft met de autochtone bevolking (Groeneveld en Weijers-Martens, 2003). Zoals tabel 2.4 laat zien onderhouden de tweede generatie Turken, Marokkanen en Antillianen/Arubanen beduidend meer contact met autochtonen dan hun ouders.

Tabel 2.4 Percentage personen dat nooit contact heeft met autochtonen in de vrije tijd naar etnische groepering en generatie, Nederland, 2002

	Turken	Marokkanen	Surinamers	Ant./Arub
Totaal	32	31	12	12
Aantal respondenten (N)	2.521	2.150	1.850	1.291
2 ^e generatie	15	11	10	4
Aantal respondenten (N)	2.479	2.109	1.821	1.265

Bron: SPVA-02.

Allochtonen die wel contact onderhouden met autochtonen hebben over het algemeen ook Nederlandse vrienden en kennissen. Uit het onderzoek *Minderheden in Beeld van ISEO* (Groeneveld en Weijers-Martens, 2003) blijkt dat 90 procent van de ondervraagde Marokkanen en 95 procent van de overige drie allochtone hoofdgroepen, die in hun vrije tijd contact hebben met autochtonen, ook Nederlandse vrienden hebben.

Vrijwilligerswerk

Het verrichten van vrijwilligerswerk is een vorm van actief burgerschap. Het drukt de maatschappelijke betrokkenheid uit van burgers in de civil society. Bovendien zou het verrichten van vrijwilligerswerk sociaal isolement voorkomen (Münz, 2003).

Uit verschillende, veelal lokale, studies blijkt dat de participatie van allochtonen aan vrijwilligerswerk (vrijwillig werk in georganiseerd verband ten behoeve van de samenleving) achterblijft bij die van autochtonen. Ook de participatie van allochtonen binnen zelforganisaties op etnische grondslag blijkt betrekkelijk laag te zijn (Van Daal, 2001). In tabel 2.5 laten we gegevens zien omtrent vrijwilligerswerk onder vier groepen allochtonen. In de tabel wordt onderscheid gemaakt naar vrijwilligerswerk in alle mogelijke georganiseerde verbanden (dus zowel in algemene als etnische organisaties) en in een aantal specifiek georganiseerde verbanden. Het gaat daarbij om religieuze organisaties (gebedsruimten zoals kerken, mos-

keeën, mandirs), sportorganisaties, overige algemene organisaties (zoals buurthuizen, speeltuinen, bewonersorganisaties) en overige niet-religieuze etnische organisaties. De gegevens zijn gebaseerd op onderzoek dat in 2000 voor Rotterdam is uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut. Landelijke gegevens zijn niet voorhanden.

Tabel 2.5 Vrijwilligerswerk onder allochtonen naar etnische groepering, Nederland, 2000 (in %)

	Turken	Marokkanen	Surinamers	Ant/ Arub	Autochtonen
Vrijwilligerswerk					
In alle mogelijke verbanden	6	5	12	8	38
Religieuze organisaties	4	2	5	-	7
Sportorganisaties	0	0	2	0	5
Overige etnische zelforganisaties	2	0	2	2	-
Overige algemene organisaties	2	3	2	5	25
<i>Aantal respondenten (N)</i>	<i>332</i>	<i>270</i>	<i>248</i>	<i>281</i>	<i>273</i>

Bron: *Het middenveld als smeltkroes*. Verwey-Jonker Instituut, 2001.

Het doen van vrijwilligerswerk onder allochtonen is in vergelijking met autochtonen beperkt. Vooral binnen sportorganisaties wordt nauwelijks vrijwilligerswerk gedaan door allochtonen. Surinamers verrichten, in vergelijking met de andere allochtone groepen, het meeste vrijwilligerswerk.

Tweede generatie allochtonen zijn iets vaker actief als vrijwilliger dan de eerste generatie allochtonen. Het verschil is echter niet significant (Van Daal, 2001). Surinamers van de tweede generatie doen minder vaak vrijwilligerswerk bij religieuze organisaties dan hun ouders maar juist meer vrijwilligerswerk bij sportverenigingen en overige algemene organisaties.

In het algemeen participeren Antilliaanse vrouwen meer dan mannen in vrijwilligerswerk, terwijl bij Marokkanen mannen een hogere participatie laten zien. Met betrekking tot religieuze organisaties blijkt vrijwilligerswerk vaak een mannenzaak te zijn bij de Turken en Marokkanen en een vrouwenzaak bij Antillianen. Bij sportorganisaties zijn mannen vaker actief (Van Daal, 2001).

Deelname aan gemeenteraadsverkiezingen

De opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen wordt vaak gezien als een belangrijke graadmeter voor de (politieke) integratie van etnische minderheden in de Nederlandse samenleving. Om te kunnen stemmen moet men zich immers oriënteren op de Nederlandse/lokale politiek (Martinez, Groeneveld en Kruisbergen, 2002). Hubeau en Foblets (1997) merken zelfs op dat afgevraagd kan worden of maatschappelijke participatie denkbaar is zonder politieke participatie. In dit onderzoek naar allochtone doelgroepen in Nieuwegein is daarom een aantal vragen over het stemgedrag onder de (allochtone) bevolking opgenomen.

Tabel 2.6 geeft een overzicht naar de opkomstpercentages van allochtonen bij de gemeenteraadsverkiezingen in de vier grootste steden.

Tabel 2.6 Opkomstpercentage bij gemeenteraadsverkiezingen (1998, 2002) naar etnische groepering, Nederland

	Turken	Marokkanen	Surinamers/ Antillianen	Totale opkomst gemeente
Amsterdam (2002)	28	22	26	48
Rotterdam (2002)	54	39	28	55
Den Haag (1998)	36	23	27	58
Utrecht (1998)	39	26	22	57

Bron: Integratiemonitor 2002, ISEO.

Er zijn grote verschillen in opkomst tussen etnische groeperingen en tussen de steden. In alle steden is het opkomstpercentage onder de Turken het hoogst. In Rotterdam is de opkomst onder deze groep gelijk aan het totale opkomstpercentage in die gemeente. In alle andere gevallen is het opkomstpercentage onder allochtonen echter lager dan onder autochtonen. Een verklaring voor de grotere politieke participatie onder Turken is mogelijk hun hechte gemeenschap en grote organisatiegraad. Zij zouden beschikken over meer sociaal kapitaal² wat hun participatie in de democratie vergroot (Martinez, Groeneveld en Kruisbergen, 2002).

2.3 Formele en informele participatie onder de bevolking van Nieuwegein

De lokale Nieuwegeinse bevolking is het tweede belangrijke kader waartegen de formele en informele participatie van allochtone groepen in Nieuwegein wordt afgezet. In deze paragraaf gaan we, op basis van bestaande statistieken, in op het opleidingsniveau en de arbeidsparticipatie van de Nieuwegeinse bevolking (paragraaf 2.3.1). In paragraaf 2.3.2 komt de informele participatie in Nieuwegein aan de orde. In dat kader wordt onder meer beschreven in hoeverre de Nieuwegeinse bevolking vrijwilligerswerk verricht en gebruik maakt van gemeentelijke voorzieningen.

² Het sociaal kapitaal dat een persoon tot zijn beschikking heeft, betreft het aantal personen dat hij of zij kan mobiliseren en tevens de aard van de hulpbronnen die deze personen tot hun beschikking hebben (uit Veenman, 1996).

2.3.1 Formele participatie

Opleidingsniveau

In vergelijking met Nederland zijn er in Nieuwegein relatief weinig mensen met ten hoogste basisonderwijs, namelijk zes procent. Het grootste deel van de Nieuwegeinse bevolking is lager - of middelbaar opgeleid (beide 35%). Het aandeel hoogopgeleiden komt overeen met het landelijk gemiddelde (zie tabel 2.7)

Tabel 2.7 Opleidingsniveau van de Nieuwegeinse bevolking, 18 - 64-jarigen (in %)

	2003
Maximaal basisonderwijs	6
Lager onderwijs (vbo, mavo, mulo)	35
Middelbaar onderwijs (mbo, havo, vwo)	35
Hoger onderwijs (hbo/wo)	24
<i>Aantal respondenten (N)</i>	<i>1.312</i>

Bron: Omnibusonderzoek 2003, gemeente Nieuwegein.

Arbeidsmarktparticipatie

Uit onderzoek van de gemeente Nieuwegein (Omnibusonderzoek 2003) blijkt dat in 2003 tweederde (66%) van de Nieuwegeinse bevolking een betaalde baan heeft. Dit percentage komt redelijk overeen met het landelijk gemiddelde van 65 procent in 2003. Twee procent van de Nieuwegeinse bevolking is werkloos/werkzoekend. Dit percentage is lager dan het landelijke werkloosheidscijfer van 5,3 procent (CBS, 2003).³ Tabel 2.8 geeft de hoofdbezigheid van de onderzochte Nieuwegeinse weer.⁴ Uit de cijfers van het CWI blijkt dat Marokkanen en Turken zijn oververtegenwoordigd onder de geregistreerde werkzoekenden. (CWI Nieuwegein, februari 2004). Zo is 5 procent van de ingeschreven werkzoekenden Marokkaans en 1,2 procent Turks. Dit is ruim het dubbele van het percentage van deze groepen in de Nieuwegeinse bevolking.

Tabel 2.8 De hoofdbezigheid van de potentiële beroepsbevolking (18 - 64 jaar) in Nieuwegein in 2003 (in %)

	2003
Werkend, minder dan 12 uur	2
Werkend, meer dan 12 uur	64
Werkloos/werkzoekend	2
Arbeidsongeschikt, invalide	3

³ Dit percentage is hoger dan eerder genoemde cijfers omtrent werkloosheid, hetgeen voortvloeit uit een verschillende definiëring van het begrip werkloosheid (totale werkloosheid in plaats van geregistreerde werkloosheid).

⁴ De respondenten in Nieuwegein hebben zelf aangegeven wat zij als hun hoofdbezigheid zien. Deze zelfdefinitie van hoofdbezigheid van de respondent leidt mogelijk tot een onderschatting van werkloosheid. Respondenten die minder dan twaalf uur werken zullen zichzelf als werkend benoemen.

Tabel 2.8 (Vervolg)

	2003
Gepensioneerd, vutter, rentenier	12
Schoolgaand, student	6
Huisvrouw, huisman	10
<i>Totaal (N)</i>	<i>1.305</i>

Bron: Omnibusonderzoek 2003, gemeente Nieuwegein.

2.3.2 Informele participatie

Zoals ook in paragraaf 2.2.2 werd aangegeven, zijn indicatoren om de informele participatie in de samenleving te meten onder meer sociale contacten (met andere etnische groepen), lidmaatschap van - of bezoek aan verenigingen of organisaties, het doen van vrijwilligerswerk en het gebruik maken van voorzieningen die door de gemeente worden aangeboden.⁵

In welke mate participeert de Nieuwegeinse bevolking op informele wijze in de samenleving? Dit is een vraag die aan de orde komt in het Omnibusonderzoek dat de gemeente om het jaar uitvoert onder de bevolking.

Het verrichten van vrijwilligerswerk

Volgens verschillende onderzoeken met uiteenlopende metingen, verricht tussen de 25 en 37 procent van de Nederlandse bevolking ouder dan twaalf jaar wel eens vrijwilligerswerk (Münz, 2003; Breedveld en Van den Broek, 2001).

In Nieuwegein verricht 22 procent van de bevolking in 2001 een vorm van vrijwilligerswerk (Omnibusonderzoek 2003). Van de mensen in Nieuwegein die geen vrijwilligerswerk doen, geeft 17 procent aan dit in principe wel te willen. Bijna een kwart van deze mensen is tussen de 25 en 35 jaar oud. In de praktijk zijn het echter vooral de ouderen die vrijwilligerswerk doen. Van de 65- tot en met 74-jarigen verricht 29 procent vrijwilligerswerk, onder de 35- tot en met 64-jarigen is dit (ruim) een kwart. Tabel 2.9 geeft een overzicht naar de leeftijd van de Nieuwegeinse burgers die vrijwilligerswerk doen en van het aantal uur per maand dat zij dat doen.

Tabel 2.9 Vrijwilligers naar leeftijd en het aantal uur per maand dat men als vrijwilliger werkt, Nieuwegein (in %)

	2001
Vrijwilligers naar leeftijd	18
18 tot en met 34 jaar	13
35 tot en met 44 jaar	26
45 tot en met 54 jaar	26
55 tot en met 64 jaar	27
65 tot en met 74 jaar	29

⁵ Het gaat om welzijnsvoorzieningen zoals de bibliotheek, het buurthuis, sportmogelijkheden, maatschappelijk werk, gezondheidsvoorzieningen en kinderopvang.

Tabel 2.9 Vervolg

	2001
75 tot en met 79 jaar	17
Gemiddeld	22
Aantal uur per maand dat men als vrijwilliger werkt	
Meer dan 40 uur	12
20 tot en met 39 uur	23
10 tot en met 19 uur	28
5 tot en met 9 uur	20
Minder dan 5 uur	17

Bron: Omnibusonderzoek 2001, gemeente Nieuwegein.

In Nieuwegein verrichten mensen met een betaalde baan minder vaak vrijwilligerswerk (22%) dan mensen zonder betaalde baan (28%). Er is geen verschil in participatie tussen mannen en vrouwen.

Bijna de helft (49%) van de Nieuwegeinse bevolking die geen vrijwilligerswerk doet, geeft als belangrijkste reden aan dat de combinatie met betaald werk te druk wordt. Bijna een kwart (22%) wil zich niet binden aan vaste uren. Zestien procent geeft als reden van non-participatie het ontbreken van informatie over vrijwilligerswerk.

Het gebruik van Nieuwegeinse voorzieningen

Er is een groot aantal Nieuwegeinse voorzieningen op het gebied van zorg, welzijn en cultuur. De aanwezigheid van voorzieningen is bepalend voor de leefbaarheid van (de wijken in) een gemeente, terwijl het gebruik door bewoners van de voorziening iets zegt over hun informele participatie. Met betrekking tot het gebruik van voorzieningen door de totale Nieuwegeinse bevolking gaat de aandacht in deze paragraaf uit naar het gebruik of lidmaatschap van de bibliotheek en het buurthuis. Ook wordt weergegeven in welke mate Nieuwegeinse jongeren gebruik maken van sportmogelijkheden. Over de tevredenheid onder de bevolking over de verschillende voorzieningen kunnen we meer uitgebreid zijn.

Buurthuis

Zoals het Omnibusonderzoek 2003 aangeeft, hebben buurthuizen een bindende functie en kan het organiseren van activiteiten op buurtniveau mensen bijvoorbeeld met elkaar in contact brengen. In 2002 heeft bijna de helft (45%) van de Nieuwegeinse bevolking één of meerdere van de acht buurthuizen die Nieuwegein telt, bezocht. Van hen beperkt tweederde zich tot een bezoek aan één buurthuis. Daarnaast komt uit het Omnibusonderzoek naar voren dat de bewoners meer zijn gericht op het buurthuis in de eigen wijk dan op buurthuizen in andere wijken.

Bibliotheek

In totaal maakt 48 procent van de Nieuwegeinse bevolking op enigerlei wijze gebruik van de bibliotheek, terwijl 52 procent nooit gebruik maakt van deze voorziening. Vrouwen zijn vaker lid dan mannen (respectievelijk 44% en 29%). Daarnaast zijn hoogopgeleiden vaker lid dan laagopgeleiden (respectievelijk 48% en 31%) en zijn mensen die voor het huishouden zorgen vaker lid dan arbeidsongeschikten en werklozen (respectievelijk 46% en 30%). Van de werkenden is 38 procent lid van de bibliotheek (Omnibusonderzoek 2003).

Jongeren en sportvoorzieningen

Om een indicatie te geven van de deelname van kinderen en jongeren aan verenigingen, clubs of organisaties wordt hier de deelname van deze doelgroep aan sport weergegeven. Van de jongeren in Nieuwegein doet tweederde (67%) in 2001 aan sport. Jongens doen vaker aan sport (72%) dan meisjes (62%) en naarmate de jeugd ouder wordt, neemt de sportbeoefening af. Van de 9 tot en met 11 jarigen doet bijvoorbeeld 82 procent aan sport, terwijl dat voor de 18 tot en met 24 jarigen nog 59 procent is (Jeugdombibus 2001, gemeente Nieuwegein).

De tevredenheid over Nieuwegeinse voorzieningen

Het Leefbaarheidsonderzoek 2002 van de gemeente Nieuwegein geeft inzicht in de tevredenheid van de bevolking van 16 jaar en ouder over een aantal gemeentelijke voorzieningen. Ten behoeve van het onderzoek naar de informele participatie van allochtone groepen in Nieuwegein wordt een selectie gemaakt van de voorzieningen waar de bevolking al dan niet tevreden over is. Tabel 2.10 geeft een overzicht van de tevredenheid van de Nieuwegeinse bevolking over een selectie van voorzieningen.

Tabel 2.10   Tevredenheid over (het onderhoud) van voorzieningen in 2002 (16 jaar en ouder), Nieuwegein, in %

Voorzieningen	2002	Voorzieningen	2002
Vuilophaal	80	Gezondheidsvoorzieningen	77
Onderhoud groenvoorziening	45	Parkeergelegenheid	53
Schoonhouden rond winkels	42	Speelvoorzieningen voor kinderen	48
Schoonhouden straten/pleinen	38	Voorzieningen voor jongeren	16
Onderhoud trottoirs	32	Sportmogelijkheden	71
Openbaar vervoer	78	Verenigingsleven	60

Bron: Leefbaarheidsonderzoek 2002 Nieuwegein.

Met betrekking tot de tevredenheid over de bibliotheek zijn geen directe gegevens beschikbaar. Wel is bekend dat van de Nieuwegeinse bevolking die lid is van de bibliotheek of er regelmatig komt in 2003 (48%), veertig procent meent dat er geen veranderingen met betrekking tot de bibliotheek nodig zijn. Van de zestig procent mensen die van mening zijn dat er meer aandacht besteed mag worden aan bepaalde aspecten, vindt veertig procent een uitbreiding van het bestaande aanbod gewenst terwijl vier procent een uitbreiding van de internet-

dienstverlening voorstaat. De mensen die veranderpunten zien, zijn met name jongeren tussen de 18 en 24 jaar (Omnibusonderzoek 2003, gemeente Nieuwegein).

Het volgen van het gemeentelijke nieuws

Het volgen van het gemeentelijke nieuws is eveneens een vorm van informele participatie en toont de betrokkenheid van de bevolking bij de lokale samenleving.

In 2003 geeft 35 procent van de Nieuwegeinse bevolking aan het gemeentelijke nieuws te volgen. Daarnaast geeft 53 procent aan het gemeentelijke nieuws soms te volgen, terwijl twaalf procent dit nieuws niet volgt. Volgens het Omnibusonderzoek 2001 volgt een groter deel van de inwoners het gemeentelijke nieuws naarmate men ouder is en langer in Nieuwegein woont. Daarnaast volgen laagopgeleiden het nieuws vaker dan hoogopgeleiden. Het nieuws wordt met name gevolgd via de huis-aan-huisbladen 'de Molenkruier' (91%), het 'Utrechts Nieuwsblad' (45%) en 'Nieuwegein op Zondag' (39%), maar ook via de kabelkrant (45%) en de regionale tv-zender (23%). Nieuwsbrieven en folders scoren met 37 procent ook redelijk hoog als informatiebron voor bewoners. De internetsite van de gemeente wordt nauwelijks als informatiebron gebruikt (6%), evenals voorlichtingsbijeenkomsten van de gemeente (3%) (Omnibusonderzoek 2001, gemeente Nieuwegein).

Deelname aan gemeenteraadsverkiezingen

Uit Statistische Berichten 2002 van de gemeente Nieuwegein blijkt dat de opkomst de laatste jaren is afgenomen. In 2002 was de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen 51,9 procent. In 1998 was die opkomst 53,5 procent en in 1994 nog 59 procent. Leefbaar Nieuwegein en het CDA werden met respectievelijk 20,7 en 18,6 procent van de stemmen de grootste politieke partijen van de gemeente in 2002.

2.4 Conclusies

In dit hoofdstuk hebben we een kader gepresenteerd voor de allochtone onderzoekspopulatie in Nieuwegein. Er is in beeld gebracht op welke wijze niet-westerse allochtonen op landelijk niveau (Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen) formeel en informeel participeren in de maatschappij. Hetzelfde hebben we gedaan voor de totale Nieuwegeinse bevolking. De bevindingen worden in deze conclusie weergegeven.

Formele en informele participatie van allochtonen op landelijk niveau

Met betrekking tot de formele participatie van allochtonen in Nederland, kunnen we terugvallen op wijdverbreide en gedetailleerde kennis die hierover voorhanden is. Het beeld voor allochtonen, in het bijzonder de groepen uit niet-Westerse landen, is over de gehele linie ongunstig. De schoolresultaten blijven achter bij die van autochtonen en de maatschappelijke positie die hierop volgt, is in veel gevallen problematisch. Een lage participatie op de

arbeidsmarkt en een hoge werkloosheid vallen hierbij in het bijzonder op. Wel past hierbij de nuancering dat de allochtonen van Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse herkomst het veel beter doen dan de Mediterrane groepen in Nederland. Ook gelden voor de tweede generatie (in vergelijking tot de eerste) relatief gunstige uitkomsten.

Met betrekking tot de informele participatie is er beduidend minder documentatie voorhanden. Niettemin wijzen de relevante studies in dit verband alle in dezelfde richting, namelijk die van een achterblijvend deelnamepatroon van allochtonen ten opzichte van autochtonen. Deze uitkomsten treffen we met name aan in het verrichten van vrijwilligerswerk en het contactenpatroon met autochtonen. Opnieuw openbaren zich hier evenwel de voornoemde tweedelingen; de Caraïbische groepen evenals de tweede generatie toont een hogere mate van informele participatie dan de Mediterrane groepen en de eerste generatie.

Formele en informele participatie van de lokale Nieuwegeinse bevolking

In algemene zin wijkt de maatschappelijke positie van de bewoners uit Nieuwegein weinig af van het landelijke beeld. Alleen met betrekking tot het aandeel personen met ten hoogste basisonderwijs en met betrekking tot de werkloosheid steken de cijfers van Nieuwegein enigszins gunstig af bij die van Nederland als geheel. Deze uitkomst kan niet los worden gezien van het verhoudingsgewijs geringe aandeel allochtonen woonachtig in Nieuwegein (in vergelijking met de grote steden) en de selectieve migratie naar deze groeigemeente.

Met betrekking tot de informele participatie van de Nieuwegeinse bevolking is een nauwkeurige vergelijking met de landelijke uitkomsten niet mogelijk gebleken. Het gedetailleerde beeld over allerlei vormen van maatschappelijke participatie en tevredenheid over allerhande voorzieningen is landelijk niet beschikbaar. Voor Nieuwegein past de conclusie dat een aanzienlijk percentage op een of andere wijze actief is in de gemeente. Ook wordt in grote getale gebruik gemaakt van de voorzieningen op lokaal niveau. Tenslotte kan worden vermeld dat een meerderheid van de bevolking tevreden is over de voorzieningen in Nieuwegein. Deze uitkomsten wijzen op een (redelijk) hoge mate van lokale betrokkenheid.

Voor het vervolg van dit onderzoek zijn, op basis van het bovenstaande, twee hoofdconclusies van belang. In de eerste plaats blijkt dat allochtone bevolkingsgroepen op landelijk niveau, met betrekking tot formele en informele participatie, substantieel achterblijven ten opzichte van de totale bevolking. In de tweede plaats blijkt dat de Nieuwegeinse bevolking een enigszins gunstige positie inneemt met betrekking tot de formele participatie ten opzichte van de landelijke bevolking. Ook wordt de deelname aan het sociaal-maatschappelijke leven in Nieuwegein breed gedragen onder de bevolking.

3 SOCIAAL-DEMOGRAFISCHE KENMERKEN VAN DE ALLOCHTONE BEVOLKING IN NIEUWEGEIN

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de sociaal-demografische kenmerken van de allochtone Nieuwegeinse bevolking beschreven. In paragraaf 3.2 gebeurt dit aan de hand van gegevens die binnen de gemeente voorhanden zijn. In paragraaf 3.3 wordt deze informatie aangevuld met de gegevens die zijn verzameld door het doelgroepenonderzoek onder 300 allochtonen in Nieuwegein. In paragraaf 3.4 worden de allochtone groepen gepresenteerd die in een (potentiële) achterstandspositie verkeren. De maat die achterstand meet, is op basis van een aantal indicatoren ontwikkeld. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de conclusies.

3.2 Kennis over de allochtone bevolking

In deze paragraaf wordt de allochtone bevolking in Nieuwegein beschreven. Aan de orde komen de omvang van deze bevolkingsgroep, de verschillen naar etnische herkomst, de leeftijdsopbouw en het geslacht van de respondenten.

Allochtone bevolkingsomvang in Nieuwegein

Nieuwegein telt op 1 januari 2004 61.806 inwoners; bijna tachtig procent (79,3%) is van autochtone Nederlandse afkomst. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de (allochtone) bevolkingsgroepen in Nieuwegein. De groepen westerse en niet-westerse allochtonen zijn bijna even groot (respectievelijk 10 en 11 procent). Gerelateerd aan de totale niet-westerse allochtone populatie vormen de Surinamers (35%), de Marokkanen (18%), de Antillianen/Arubanen (9%) en de Turken (6%) de grootste niet-westerse allochtone groepen. De overig niet-westerse allochtonen maken bijna eenderde (33,3%) uit van de allochtonen in Nieuwegein. Het gaat hierbij met name om mensen afkomstig uit de traditionele vluchtelingenlanden als, Iran (4%), Irak (4%), Somalië (3%) en Afghanistan (2%). Van de westerse allochtonen vormen de mensen uit Nederlandse-Indië/Indonesië¹ veruit de grootste groep (41%). De Duitsers (15%), de Joegoslaven (6%), de Engelsen (4%), de Belgen (4%), en Zuid-Europeanen als Spanjaarden (3%), Italianen (3%) en Grieken (2%) de grootste groepen.

---

¹ Onder de groep Westers-allochtonen worden ook mensen afkomstig uit Japan en Indonesië gerekend op grond van hun sociale en culturele positie. Het gaat vooral om mensen die in Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven.

Tabel 3.1 Bevolkingsgroepen in Nieuwegein

Doelgroep	Absoluut	Percentage	Als % van de totale groep niet-westerse allochtonen
Autochtone Nederlanders	48.993	79,3	-
Westers allochtoon	6.053	9,8	-
Niet-westers allochtoon	6.757	10,9	-
Suriname	2.383	3,9	35,3
Marokko	1.187	1,9	17,6
Nederlandse Antillen/Aruba	616	1,0	9,1
Turkije	388	0,6	5,7
Overig niet-westers	4.360	7,1	32,3

Bron: gemeente Nieuwegein, peildatum 1 januari 2004.

Het percentage niet-westerse allochtonen in Nieuwegein, zoals weergegeven in tabel 3.1, is ongeveer gelijk aan het landelijk gemiddelde in 2003, maar bijna twintig procent lager dan het percentage allochtonen in de stad Utrecht (zie hoofdstuk 1). Waar op landelijk niveau allochtonen van Turkse komaf de grootste groep vormen (4%), vormen de Turken in Nieuwegein juist de kleinste groep (1%). De Surinamers vormen met vier procent de grootste allochtone groep in Nieuwegein. Dit aandeel ligt tweemaal zo hoog als het aandeel Surinamers op landelijk niveau. Zowel in Nieuwegein als op landelijk niveau maken de Marokkanen twee procent van de totale bevolking uit. Het aandeel tweede generatie allochtonen in Nieuwegein bedraagt bijna een kwart (24%). In vergelijking met het landelijk gemiddelde (40%) is dit een laag percentage.

Leeftijd en geslacht

In vergelijking met de totale Nieuwegeinse bevolking is de allochtone bevolking in Nieuwegein jong. Bij de Turken en Marokkanen in Nieuwegein domineren vooral de leeftijdscategorieën onder de veertig jaar. Van de Turken is ruim eenderde (36%) jonger dan twintig jaar, terwijl meer dan de helft (52%) tussen de twintig en veertig jaar oud is. Bij de Marokkanen zijn deze percentages respectievelijk 38 en 47 procent. De gemiddelde leeftijd ligt onder de Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse bevolking op een hoger niveau. Tabel 3.2 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 3.2 Leeftijd naar etnische groepering, Nieuwegein, 2004 (in %)

	Surinamers	Marokkanen	Ant/Arub	Turken	Bevolking Nieuwegein totaal
0 - 19 jaar	30,8	37,9	32,1	35,8	23,9
20 - 39 jaar	34,2	46,6	34,1	51,8	28,8
40 - 64 jaar	31,0	14,3	30,4	11,1	37,3
65 jaar en ouder	3,9	1,2	3,4	1,3	10,0
Totaal (N)	2.383	1.187	616	388	61.806

Bron: gemeente Nieuwegein, peildatum 1 januari 2004.

De verdeling naar geslacht onder de Nieuwegeinse allochtonen is nagenoeg gelijk. Bij de Surinamers zijn de vrouwen licht oververtegenwoordigd (51%). Bij de Turken en Marokkanen zijn de mannen iets in de meerderheid (respectievelijk 54 en 52%).

3.3 Het sociaal-demografische profiel nader ingekleurd

In deze paragraaf worden de sociaal-demografische kenmerken van de allochtone populatie in Nieuwegein nader ingekleurd aan de hand van de onderzoeksresultaten onder 300 allochtonen. Het gaat onder meer om het land van herkomst, de huishoudenssamenstelling, het opleidingsniveau, de positie op de arbeidsmarkt en de beheersing van de Nederlandse taal. Bij de presentatie van de gegevens wordt steeds onderscheid gemaakt naar drie hoofdgroepen allochtonen: de Turken en Marokkanen (26%), de Surinamers en Antillianen/Arubanen (41%) en de overig niet-westerse allochtonen (33%). Daarnaast wordt, waar relevant, onderscheid gemaakt naar geslacht en naar eerste en tweede generatie allochtonen.

Land van herkomst

Van de onderzochte allochtonen in Nieuwegein worden de grootste groepen gevormd door de Surinamers (34%), de Marokkanen (17%), de Turken (9%) en de Antillianen/Arubanen (7%), zie tabel 3.3. Zoals in paragraaf 3.2 is gebleken, komt dit beeld redelijk overeen met de gegevens omtrent de aandelen van allochtone groepen volgens de GBA in Nieuwegein. In dit onderzoek scharen we de allochtonen met een andere etnische achtergrond dan de bovengenoemden onder de categorie ‘overig niet-westers allochtoon’.²

Tabel 3.3 Allochtone doelgroepen in Nieuwegein naar generatie

Land van herkomst	1 ^e generatie abs	1 ^e generatie %	2 ^e generatie abs	2 ^e generatie %	Totaal %
Suriname	80	31,9	22	44,9	34,0
Marokko	42	16,7	10	20,4	17,3
Turkije	21	8,4	5	10,2	8,7
Nederlandse Ant/Arub	21	8,4	1	2,0	7,3
Iran	14	5,6	-	-	4,7
Vietnam	10	4,0	1	2,0	3,7
Indonesië	6	2,4	5	10,2	3,7
China en Hong Kong	7	2,8	3	6,1	3,3
Irak	7	2,8	-	-	2,3
Somalië	5	2,0	-	-	1,7
Egypte	5	2,0	-	-	1,7
Sri Lanka	4	1,6	1	2,0	1,7
Overig	29	11,6	1	2,0	9,9
Totaal	251	100	49	100	100

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

² In bijlage 1 is een totaaloverzicht opgenomen van deze doelgroep.

Zestien procent van de onderzoekspopulatie behoort tot de tweede generatie allochtonen. In tabel 3.4 wordt het aandeel tweede generatie per allochtone doelgroep weergegeven. De hoogste aandelen van de tweede generatie komen voor bij de groepen die het langst in Nederland verblijven, in het bijzonder de Turken en Marokkanen.

Tabel 3.4 1^e en 2^e generatie naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant./Arub	Overig niet-westers	Totaal %
1 ^e generatie	80,8	81,5	88,8	83,7
2 ^e generatie	19,2	18,5	11,2	16,3
<i>Totaal (N)</i>	<i>78</i>	<i>124</i>	<i>98</i>	<i>300</i>

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004

Duur verblijf en migratiedoel

Ruim de helft van de respondenten (53%) woont tussen de tien en dertig jaar in Nederland. Slechts een kleine minderheid woont nog geen tien jaar in Nederland. Tabel 3.5 laat zien hoe lang de respondenten al in Nederland wonen.

Tabel 3.5 Duur verblijf in Nederland, Nieuwegein (in %)

Woonduur in Nederland	Man	Vrouw	Totaal
1 jaar tot 9 jaar	10,2	16,7	13,7
10 tot 19 jaar	29,1	27,8	28,4
20 tot 29 jaar	25,4	24,3	24,7
30 tot 39 jaar	17,5	12,9	15,1
40 jaar of langer	1,5	1,2	1,3
In Nederland geboren (2 ^e generatie allochtonen)	16,1	17,3	16,7
<i>Totaal (N)</i>	<i>137</i>	<i>162</i>	<i>299</i>

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Het verschil in woonduur in Nederland tussen mannen en vrouwen is nihil. Het grootste verschil is dat meer vrouwen (17%) dan mannen (10%) kort in Nederland wonen.

De voornaamste doelen van verblijf van de respondenten zijn gezinsvorming en gezinshereniging (39%), toelating als vluchteling (15%), studie (12%) en werk (11%). Het zal niet verbazen dat het voornaamste doel van verblijf van de Turken en Marokkanen gezinsvorming of -hereniging is (61%) en van de overig niet-westerse migranten toelating als vluchteling (42%). Voor de Surinamers en Antillianen/Arubanen vormt studie de belangrijkste reden tot verblijf in Nederland.

Tabel 3.6 Doel verblijf in Nederland naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Doel verblijf	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant/Arub	Overig niet-westers	Totaal %
Gezinsvorming	30,8	7,3	23,5	18,7
Gezinshereniging	30,8	22,6	8,2	20,0
Werk	10,3	11,3	10,2	10,7
Studie	2,6	25,0	2,0	11,7
Toelating als vluchteling	1,3	1,6	41,8	14,7
Overig/nvt want in NL geboren	24,2	32,2	14,3	24,2
<i>Totaal (N)</i>	<i>78</i>	<i>124</i>	<i>98</i>	<i>300</i>

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Het doel van verblijf is voor (Turkse en Marokkaanse) vrouwen vaker gezinsvorming (25%) of gezinshereniging (23%) dan voor mannen (respectievelijk 12 en 17%). Mannen (20%) komen daarentegen twee keer vaker dan vrouwen als vluchteling naar Nederland. Een vergelijkbaar patroon openbaart zich voor migranten die om economische redenen (werk) of voor studie naar Nederland zijn gekomen.

Leeftijd en geslacht

Van de onderzoekspopulatie zijn de meeste mensen tussen de 20 en 40 jaar (53%). Vijfenviertig procent is tussen de 40 en 65 jaar. Vooral onder de Turken en Marokkanen zijn veel respondenten tussen de 20 en 40 jaar (73%). De leeftijdsopbouw van de mannen en vrouwen in het onderzoek is grotendeels aan elkaar gelijk. Van de geïnterviewde tweede generatie allochtonen is ruim viervijfde (86%) tussen de 20 en 40 jaar oud. Voor de eerste generatie allochtonen geldt een lager aandeel, namelijk 47 procent. Van hen zijn de meeste tussen de 40 en 65 jaar oud (53%).

Van de respondenten is 46 procent man en 54 procent vrouw. De vrouwen zijn dus iets oververtegenwoordigd in het onderzoek. Dit geldt met name voor de Turkse en Marokkaanse vrouwen (58%). Volgens de GBA in Nieuwegein is de verdeling tussen allochtone vrouwen en mannen begin 2004 redelijk gelijkwaardig. De Turkse en Marokkaanse mannen zijn, in tegenstelling tot de onderzoekspopulatie, iets oververtegenwoordigd (respectievelijk 54 en 52% zoals bleek uit paragraaf 3.2).

Huishoudenssamenstelling

Tabel 3.7 geeft een overzicht van de huishoudenssamenstelling van de drie allochtone hoofdgroepen. Ter vergelijking is ook een kolom opgenomen met gegevens over huishoudenssamenstelling van de totale Nieuwegeinse bevolking. Voor alle drie hoofdgroepen allochtonen geldt dat de huishoudensvorm ‘samenwonend/getrouwd met kinderen’ in vergelijking met de totale Nieuwegeinse bevolking veel voorkomt. Het is vooral een veel voorkomende huishoudensvorm onder Turken en Marokkanen (82%). De Surinamers en Antillianen/Arubanen zijn in vergelijking met de overige groepen relatief vaak alleenwonend of alleenstaand met

kinderen. Dit beeld komt overeen met de huishoudenssamenstelling van allochtonen op landelijk niveau.

Tabel 3.7 Huishoudenssamenstelling naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Huishoudenssamenstelling	Totaal %	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant/Arub	Overig niet-westers	Totale Nieuwegeinse bevolking 2003
Alleenwonend	9,3	2,6	12,9	10,2	13
Inwonend bij familie/vrienden	12,0	6,4	14,5	13,3	10
Samenwonend/getrouwd met kinderen	59,3	82,1	46,8	57,1	40
Samenwonend/getrouwd zonder kinderen	9,7	3,8	9,7	14,3	33
Alleenstaand met kinderen	8,7	2,6	15,3	5,1	3
Anders	0,9	2,6	0,8	-	1
Totaal (N)	300	78	124	98	1.312

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004; Omnibusonderzoek 2003, gemeente Nieuwegein.

Mannen zijn vaker alleenwonend (14%) of inwonend bij vrienden of familie (18%) dan vrouwen (respectievelijk 6 en 7%). De vrouwen daarentegen zijn vaker alleenstaand met kinderen (14%) dan mannen (2%). Dit relatief hoge percentage alleenstaande vrouwen met kinderen is met name het gevolg van het feit dat deze huishoudensvorm relatief veel voorkomt bij Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse vrouwen.

Het grootste deel van de tweede generatie allochtonen is nog thuiswonend (41%), terwijl de eerste generatie allochtonen vooral samenwonend of getrouwd met kinderen is (64%).

Opleidingsniveau

De doelgroep 'overig niet-westers allochtonen' is het hoogst opgeleid. Bijna een vijfde (16%) heeft een universitaire opleiding terwijl nog eens eenderde een havo- of hbo-opleiding heeft afgerond. De Turken en Marokkanen zijn in vergelijking met de overige twee groepen laag opgeleid. Ruim eenderde (37%) is lager opgeleid of heeft uitsluitend de basisschool doorlopen, terwijl bijna tien procent in het geheel geen onderwijs heeft genoten. De Surinamers zijn vooral vertegenwoordigd in het middelbaar onderwijs. Een hoog percentage van de respondenten die een opleiding hebben gevolgd, heeft dat in Nederland gedaan (61%). Dit geldt met name voor de Surinamers (79%). Deze uitkomst komt overeen met de belangrijke rol die onderwijs in het migratiemotief van deze groep heeft (zie ook tabel 3.6). Tabel 3.8 geeft een overzicht van het opleidingsniveau naar allochtone doelgroep.

Tabel 3.8 Opleidingsniveau naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Opleidingsniveau	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant/Arub	Overig niet-westers	Totaal %
Geen onderwijs	9,0	-	8,2	5,0
Basisonderwijs	15,4	1,6	4,1	6,0
Lager onderwijs (vmbo)	21,7	25,8	12,2	20,4
Middelbaar onderwijs (mbo, havo, vwo)	32,0	50,0	44,9	43,6
Hoger beroepsonderwijs	12,8	16,9	14,3	15,0
Universitair onderwijs	7,7	5,6	16,3	9,7
Anders	1,3	-	-	0,3
Totaal (N)	78	124	98	300

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

De allochtone vrouwen van de onderzoekspopulatie hebben vaker (14%) maximaal basisonderwijs genoten dan mannen (7%) terwijl de mannen juist vaker (29%) hoger zijn opgeleid dan de vrouwen (21%). Het beeld dat allochtone mannen hoger zijn opgeleid dan vrouwen in Nieuwegein komt overeen met het landelijke beeld.

De tweede generatie allochtonen in Nieuwegein is beter opgeleid dan de eerste generatie (zie tabel 3.9). Nog geen vijfde (18%) van de tweede generatie van de onderzoekspopulatie heeft ten hoogste lager onderwijs genoten.

Tabel 3.9 Opleidingsniveau naar 1^e en 2^e generatie allochtonen, Nieuwegein (in %)

	1 ^e generatie	2 ^e generatie	Totaal
Geen of basisonderwijs	12,8	2,0	11,0
Lager onderwijs	21,2	16,4	20,4
Middelbaar onderwijs	40,7	59,2	43,6
Hoger en wetenschappelijk onderwijs	25,1	22,4	24,7
Totaal (N)	251	49	300

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Positie op de arbeidsmarkt

Van de drie allochtone hoofdgroepen hebben de Turken en Marokkanen het minst vaak een baan. Van deze hoofdgroep werkt 56 procent, waarvan 8 procent minder dan 12 uur. De Surinamers en Antillianen/Arubanen hebben de hoogste netto arbeidsparticipatie: 69 procent van hen werkt meer dan 12 uur. Ook zijn zij het minst vaak werkloos, hetgeen overeenkomt met de landelijk cijfers. De werkloosheid onder de twee overige groepen ligt op een beduidend hoger niveau. De Turken en Marokkanen zijn, in vergelijking met de overige twee groepen, het vaakst (17%) opvoeder van kinderen (huisman/huisvrouw). Dit relatief hoge aandeel is toe te schrijven aan het feit dat Turkse en Marokkaanse vrouwen dikwijls niet werken maar voor hun kinderen zorgen. Daarnaast komt de huishoudensvorm 'samenwonend/getrouwd met kinderen' vooral onder de Turkse en Marokkaanse doelgroep voor, zoals bleek uit tabel 3.7. Tabel 3.10 geeft een overzicht van de maatschappelijke positie naar hoofdgroep.

Tabel 3.10 Maatschappelijke positie naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Maatschappelijke positie	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant/Arub	Overig niet-westers	Totaal Nieuwegeinse bevolking*
Werkend, minder dan 12 uur	7,7	3,2	7,1	2
Werkend, meer dan 12 uur	48,7	69,4	60,2	64
Werkloos/werkzoekend	12,8	4,0	13,3	2
Arbeidsongeschikt/invaliden	6,4	8,9	1,0	3
Schoolgaand/student	6,4	8,9	9,2	6
Gepensioneerd/VUT/AOW/rentenier	-	1,6	-	12
Huisvrouw/huisman	16,7	3,2	9,2	10
anders	1,3	0,8	-	-
Totaal (N)	78	124	98	1.305

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

* Omnibusonderzoek 2003, gemeente Nieuwegein

De maatschappelijke positie van mannen en vrouwen is grotendeels aan elkaar gelijk. Het voornaamste verschil is dat vooral vrouwen opvoeder van kinderen zijn (15% tegenover 1% onder de mannen), terwijl mannen vaker twaalf uur per week of meer werken (65%) dan vrouwen (58%).

Tussen de eerste en tweede generatie allochtonen zijn er meer verschillen met betrekking tot de maatschappelijke positie. Het belangrijkste verschil is dat de tweede generatie significant vaker student is dan de eerste generatie (respectievelijk 31 en 4%). De eerste generatie is daarentegen vaker dan de tweede generatie opvoeder van kinderen (respectievelijk 10 en 0%) of werkend (respectievelijk 63 en 49%).

Spreken van de Nederlandse taal

Van de respondenten is voor ruim eenderde (36%) het Nederlands de moedertaal. Vooral voor de Surinamers en Antillianen is het Nederlands de moedertaal (69%). Van de Turken en Marokkanen is het Turks, het Marokkaans Arabisch of het Berber vooral de moedertaal (83%).

Tussen mannen en vrouwen is niet veel verschil met betrekking tot de moedertaal. Voor beide groepen geldt dat het Nederlands voor ruim eenderde (mannen 36% en vrouwen 35%) de moedertaal is. Tussen de eerste en tweede generatie allochtonen zijn wel verschillen waar te nemen. De tweede generatie geeft vaker dan de eerste generatie allochtonen aan dat het Nederlands de moedertaal is (respectievelijk 69 en 29%).

Het Nederlands is de taal die door alle respondenten thuis het meest gesproken wordt. Bijna alle Surinamers en Antillianen spreken thuis Nederlands, een enkele respondent daargelaten die thuis Papiament, Sranang Tongo of Hindostaans spreekt. Van de Turken en Marokkanen spreekt 64 procent thuis Nederlands. Van de overig niet-westerse allochtonen spreekt een kleine minderheid (48%) thuis Nederlands. Tabel 3.11 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 3.11 Belangrijkste taal die thuis gesproken wordt naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Belangrijkste taal	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant/Arub	Overig niet-westers	Totaal %
Nederlands	64,1	94,4	48,0	71,3
Turks	10,3	-	-	2,7
Marokkaans Arabisch	17,9	-	-	4,7
Berber	5,1	-	-	1,3
Arabisch	1,3	-	5,1	2,0
Farsi/Pastoe	-	-	8,2	2,7
Vietnamees	-	-	9,2	3,0
Overig	1,3	5,6	29,5	12,3
<i>Totaal (N)</i>	<i>78</i>	<i>124</i>	<i>98</i>	<i>300</i>

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Het beeld dat in de tabel duidelijk wordt, komt vooral met betrekking tot de Surinamers en Antillianen/Arubanen overeen met de landelijke gegevens. Op landelijk niveau spreekt 91 procent van de Surinaamse ouders Nederlands met hun kinderen. Voor de Antillianen en Arubanen geldt een aandeel van 65 procent (Groeneveld en Weijers-Martens, 2003). Het percentage Turken en Marokkanen in Nieuwegein dat thuis Nederlands spreekt (64%), is echter hoger dan dit percentage op landelijk niveau. Op landelijk niveau spreekt een vijfde (20%) van de Turken en bijna een derde (29%) van de Marokkanen thuis (met de kinderen) Nederlands.

Voor zowel de mannen als vrouwen in de onderzoekspopulatie is het Nederlands de taal die thuis het meest gesproken wordt (respectievelijk 35 en 37%). Van de tweede generatie allochtonen die aangeven dat hun moedertaal een andere dan het Nederlands is (31%), gebruikt 60% thuis evengoed de Nederlandse taal als voertaal. Van de eerste generatie allochtonen spreekt ruim de helft (55%) thuis Nederlands.

Beheersen van de Nederlandse taal

Van de respondenten wiens moedertaal niet het Nederlands is (64%), is onderzocht in hoeverre zij het Nederlands beheersen. De meeste van hen hebben geen moeite met de Nederlandse taal. Het lezen en het spreken van het Nederlands wordt als het minst moeilijk ervaren (respectievelijk 62 en 55% van de respondenten geeft aan hier helemaal geen moeite mee te hebben) terwijl het schrijven het meest moeilijk wordt gevonden (36% geeft aan hier helemaal geen moeite mee te hebben).

De Surinamers beheersen, in vergelijking met de twee overige groepen, het Nederlands het beste. Van hen heeft ruim een vijfde nooit moeite met lezen of spreken (respectievelijk 87 en 82%) en heeft bijna driekwart (72%) nooit moeite met het schrijven van een brief. Van de Turken en Marokkanen heeft een vijfde nooit moeite met het lezen van een Nederlandse krant of het voeren van een gesprek in het Nederlands (beide 60%), terwijl een derde (32%) nooit moeite heeft met het schrijven van een brief in het Nederlands. De overig niet-westerse

allochtonen vinden het Nederlands het moeilijkst. Van hen geeft slechts een kwart (22%) aan nooit moeite te hebben met het schrijven van een brief in het Nederlands. Het lezen en spreken gaat hen echter beter af: respectievelijk 51 en 38 procent van hen ondervindt hier nooit problemen mee.

Het geschetste beeld komt gedeeltelijk overeen met de landelijke uitkomsten. Uit gegevens over 2002 van het onderzoek Minderheden in Beeld blijkt dat eveneens ruim viervijfde (85%) van de Surinamers nooit problemen heeft met een gesprek in het Nederlands. De Nederlandse taalbeheersing onder de Turken en Marokkanen is in Nieuwegein echter beter dan van deze allochtone groepen op landelijk niveau. Op landelijk niveau heeft 37 procent van de Turken en Marokkanen nooit moeite met een gesprek in het Nederlands (Groeneveld en Weijers-Martens, 2003). Uit het bovenstaande bleek dat voor de Turken en Marokkanen in Nieuwegein een aandeel geldt van 60 procent.

De allochtone vrouwen van de onderzoekspopulatie hebben iets meer moeite met de drie aspecten van het Nederlands dan de allochtone mannen. Om een voorbeeld te geven: bijna tweederde (65%) van de mannen geeft aan geen moeite te hebben met het lezen van een Nederlandse krant. Voor vrouwen ligt dit percentage op een lager niveau, namelijk op 59 procent.

Voor eenderde (31%) van de tweede generatie allochtonen is het Nederlands niet de moedertaal. Van hen heeft echter geen enkele respondent moeite met het lezen van een Nederlandse krant. Bij het voeren van een gesprek in het Nederlands heeft slechts één respondent hier een 'beetje moeite' mee. Met het schrijven van een brief hebben vier respondenten (27%) een (beetje) moeite. De eerste generatie heeft meer moeite met de drie aspecten van het Nederlands: slechts de helft (52%) geeft aan helemaal geen moeite te hebben met het voeren van een gesprek in het Nederlands. Voor het lezen van een Nederlandse krant geldt een aandeel van 58 procent en voor het schrijven van een brief 33 procent. Ook op landelijk niveau heeft de tweede generatie allochtonen substantieel minder moeite met het voeren van een gesprek in het Nederlands dan de eerste generatie.

Inburgeringscursus

In totaal heeft zeventien procent van de onderzoekspopulatie een inburgeringscursus gevolgd. Vrouwen hebben dat vaker gedaan (21%) dan mannen (10%). Van de Turken en Marokkanen heeft bijna een kwart (22%) een taal- of inburgeringscursus gevolgd. In de meeste gevallen (70%) gaat het om een Nederlandse taalcursus. Van de overig niet-westerse allochtonen heeft eenderde (32%) een inburgeringscursus gevolgd. Het grootste deel van deze groep allochtonen heeft een taalcursus gevolgd (55%) of een duale cursus (30%), waarbij naast taal ook een beroepsopleiding aan de orde komt.

De meeste respondenten hebben echter geen taal- of inburgeringscursus gevolgd. Van de Surinamers en Antillianen/Arubanen heeft geen enkele respondent dat gedaan. Dit is niet ver-

wonderlijk gezien het feit dat het Nederlands voor hen in veel gevallen de moedertaal is en aangezien zij aangeven het Nederlands goed te beheersen.

Informatie over inburgering

Ruim tweevijfde (44%) van de respondenten die een inburgeringscursus hebben gevolgd, is via de gemeente van de cursus op de hoogte geraakt. Daarnaast zijn huis-aan-huisbladen, een scholingsinstelling zoals het ROC (beide 12%), het CWI of reïntegratiebedrijf (10%) en vrienden en familie (8%) de belangrijkste kanalen waardoor de respondenten van de inburgeringscursus afwisten. Mannen lijken vaker via het CWI/reïntegratiebedrijf op de hoogte te zijn geraakt dan vrouwen, terwijl vrouwen vaker via een huis-aan-huisblad of via het ROC aan de cursus zijn begonnen.

Rendement van de inburgeringscursus

Ruim viervijfde van de respondenten die een taalcursus hebben gevolgd, geeft aan daardoor makkelijker contact met Nederlanders te leggen (84%) en meer over de Nederlandse maatschappij te weten (86%). Een groter aandeel van de vrouwen geeft aan door de cursus meer te weten te zijn gekomen over de Nederlandse maatschappij dan mannen. Dit is niet verwonderlijk gezien het feit dat vrouwen vaker binnenshuis verkeren, als opvoeder van de kinderen, dan mannen.

Redenen om geen inburgeringscursus te volgen

Van de respondenten die geen inburgeringscursus hebben gevolgd, geeft driekwart aan (74%) dat dit niet nodig is omdat zij voldoende Nederlands spreken. Vooral de Surinamers en Antillianen/Arubanen (90%) beheersen het Nederlands voldoende (zie tabel 3.12).

Tabel 3.12 Redenen van het niet gevolgd hebben van een inburgeringscursus naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Meest genoemde reden	Turken en Marokkanen	Surinamers/ Ant/Arub	Overig niet-westers	Totaal %
Ik spreek goed Nederlands/ik ben hier geboren	70,5	90,3	46,2	74,0
Geen tijd	13,1	2,4	21,5	10,0
Vanwege gezondheidsklachten	1,6	0,0	1,5	0,8
Het is te duur	1,6	0,8	4,6	2,0
Ik weet niet van het bestaan af	0,0	0,8	1,5	0,8
Ik had al een cursus gedaan	4,9	0,0	15,4	5,2
Weet niet/geen mening	3,3	4,0	9,2	5,2
Totaal (N)	61	124	65	250

Meer antwoorden mogelijk (som > 100).

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Deze redenen zijn nagenoeg gelijk voor mannen en vrouwen. Het enige verschil is dat mannen ruim twee keer zo vaak aangeven geen tijd te hebben voor een cursus (15%) dan vrouwen (6%).

Van de respondenten die geen inburgeringscursus hebben gevolgd, zou bijna tweevijfde (17%) dat wel willen. Ruim een kwart van de groep Turken en Marokkanen en van de overig niet-westerse allochtonen (beide 26%) zouden een cursus willen volgen. Van de Surinamers en Antillianen/Arubanen bedraagt dit aandeel zeven procent. Tussen mannen en vrouwen zijn geen verschillen met betrekking tot de wens een inburgeringscursus te volgen.

Een kwart van respondenten heeft aangegeven ‘moeite’ tot ‘veel moeite’ met de Nederlandse taal te hebben (lezen, spreken en schrijven). Van deze groep heeft 43 procent afgelopen drie jaar een inburgeringscursus gevolgd of volgt nu een cursus. Bijna drievijfde (57%) heeft dus recent geen cursus gevolgd om iets aan hun taalachterstand te doen. Wanneer we bij de respondenten die aangeven het Nederlands niet goed te beheersen, ook de respondenten rekenen die ‘een beetje moeite’ met het Nederlands hebben, dan wordt de potentiële doelgroep voor een inburgeringscursus groter. Het gaat dan om bijna tweederde (65%) van de respondenten die aangeeft een beetje of (veel) moeite met het Nederlands te hebben.

3.4 Allochtonen in een achterstandpositie

Voor de gemeente Nieuwegein is het van belang om te weten welke allochtone doelgroepen zich in welke aantallen in een (dreigende) achterstandpositie bevinden. Om dit te achterhalen is een samengestelde variabele ‘achterstandpositie’ ontwikkeld. Deze variabele is samengesteld uit drie indicatoren, te weten ‘opleidingsniveau’, ‘maatschappelijke positie’ en ‘Nederlandse taalbeheersing’.

Met betrekking tot het opleidingsniveau hebben we achterstand gedefinieerd als een opleidingsniveau lager dan mbo.³ Met betrekking tot de maatschappelijke positie is achterstand gedefinieerd als ‘werkloos’, ‘arbeidsongeschikt’ of ‘opvoeder van kinderen’. Tot slot hebben we achterstand met betrekking tot het beheersen van de Nederlandse taal op twee manieren bekeken. In de eerste plaats is een strenge definiëring gebruikt. Onder deze definitie vallen respondenten die ten minste met één van de drie aspecten van de Nederlandse taal (spreken, lezen, schrijven) ‘een beetje tot heel veel moeite’ hebben. In de tweede plaats is uitgegaan van een minder strenge definiëring gebruikt. Hiertoe rekenen we de respondenten die ten minste met één van de drie aspecten van het Nederlands ‘moeite tot heel veel moeite’

---

³ Onder een opleidingsniveau lager dan mbo vallen respondenten die helemaal geen onderwijs hebben genoten, respondenten die alleen op de basisschool hebben gezeten en respondenten die lager beroepsonderwijs of lager algemeen voortgezet onderwijs hebben gevolgd.

hebben. Respondenten die dus een beetje moeite hebben met één van de onderdelen van het Nederlands, vallen wel in de eerste maar niet in de tweede groep.

De strenge definitie komt overeen met de definitie die het tweejaarlijks ISEO-onderzoek Minderheden in Beeld, SPVA-02 (2003), voor de Nederlandse taalvaardigheid hanteert. Het ISEO maakt onderscheid naar 'nooit problemen' met een gesprek in het Nederlands en naar 'wel eens' problemen met een gesprek in het Nederlands.

Aangezien de strenge definitie die wij hanteren grotendeels overeenkomt met de wijze waarop het ISEO de Nederlandse taalvaardigheid meet, passen wij voor de analyses met betrekking tot de variabele achterstandspositie de strenge variant toe.

In deze paragraaf geven wij eerst een overzicht van de achterstandsindicatoren afzonderlijk. Vervolgens laten we zien hoe groot de groep respondenten is in een (dreigende) achterstandspositie wanneer zij scoren op tenminste één of tenminste twee van de drie achterstandsindicatoren.

Achterstandsindicatoren

Tabel 3.13 geeft een overzicht van respondenten die zich op basis van één van de drie achterstandsindicatoren in een (dreigende) achterstandspositie bevinden. Op die manier ontstaat een eerste indruk welke van de drie indicatoren met betrekking tot het bepalen van de achterstand per allochtone doelgroep van belang zijn.

Tabel 3.13 Achterstandsindicatoren naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Achterstandsindicatoren	Achter-stand	Turken/ Marokkanen	Sur/ Ant/Arub	Overig niet- westers	Totaal %
Opleidingsniveau	Nee	53,8	72,6	75,5	68,7
	Ja	46,2	27,4	24,5	31,3
Maatschappelijke positie	Nee	64,1	83,9	76,5	76,3
	Ja	35,9	16,1	23,5	23,7
Beheersing Nederlandse taal 'streng'	Nee	39,7	90,3	26,9	57,3
	Ja	60,3	9,7	70,4	42,7
Beheersing Nederlandse taal 'niet-streng'	Nee	65,4	96,8	56,1	75,3
	Ja	34,6	3,2	43,9	24,7
<i>Totaal (N)</i>		78	124	98	300

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Uit de tabel blijkt dat het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal (streng gedefinieerd) voor de Turken en Marokkanen (60%) en voor de groep overig niet-westerse allochtonen (70%) een belangrijke oorzaak is om in een (dreigende) achterstandspositie te geraken. De Surinamers en Antillianen/Arubanen beheersen het Nederlands zo goed dat deze indicator voor hen slechts in tien procent van de gevallen tot een (dreigende) achterstandspositie zou

kunnen leiden. Opgemerkt dient te worden dat wanneer de achterstandsindicator ‘beheersing van de Nederlandse taal’ minder streng wordt gehanteerd, het percentage voor alle groepen respondenten in een (dreigende) achterstandspositie substantieel lager is.

Uit de tabel blijkt voorts dat de Turken en Marokkanen in vergelijking met de twee andere groepen het minst goed zijn opgeleid en dat zij de meest zwakke maatschappelijke positie hebben, wat tot een eventuele achterstandspositie zou kunnen leiden. Ook dit is in overeenstemming met hetgeen eerder in dit hoofdstuk naar voren is gekomen.

In tabel 3.14 worden de achterstandsindicatoren naar geslacht en generatie weergegeven.

Tabel 3.14 Achterstandsindicatoren, naar geslacht en generatie, Nieuwegein (in %)

Achterstandsindicatoren	Achterstand	Mannen	Vrouwen	1 ^e gen.	2 ^e gen.
Opleidingsniveau	Nee	73,9	64,2	66,1	81,6
	Ja	26,1	35,8	33,9	18,4
Maatschappelijke positie	Nee	81,2	72,2	73,7	89,8
	Ja	18,8	27,8	26,3	10,2
Beheersing Nederlandse taal ‘streng’	Nee	56,5	58,0	50,6	91,8
	Ja	43,5	42,0	49,4	8,2
Beheersing Nederlandse taal ‘niet-streng’	Nee	80,4	71,0	71,3	95,9
	Ja	19,6	29,0	28,7	4,1
<i>Totaal (N)</i>		138	162	251	49

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen, maart 2004.

De vrouwen scoren, met uitzondering van de indicator ‘beheersing van de Nederlandse taal-streng’ op alle achterstandsindicatoren hoger dan mannen. De eerste generatie allochtonen scoort hoger dan de tweede generatie op de achterstandsindicatoren. Vooral met betrekking tot de indicator ‘beheersing van de Nederlandse taal- streng’ dreigt voor de eerste generatie allochtonen op grote schaal een achterstandspositie (49%). Dit geldt voor zowel mannen als vrouwen. Veruit de meeste respondenten van de tweede generatie allochtonen scoren, gezien hun goede Nederlandse taalbeheersing, gunstige maatschappelijke positie en hoge opleidingsniveau, laag op de drie achterstandsindicatoren. Hun opleidingsniveau geeft de meeste kans op achterstand.

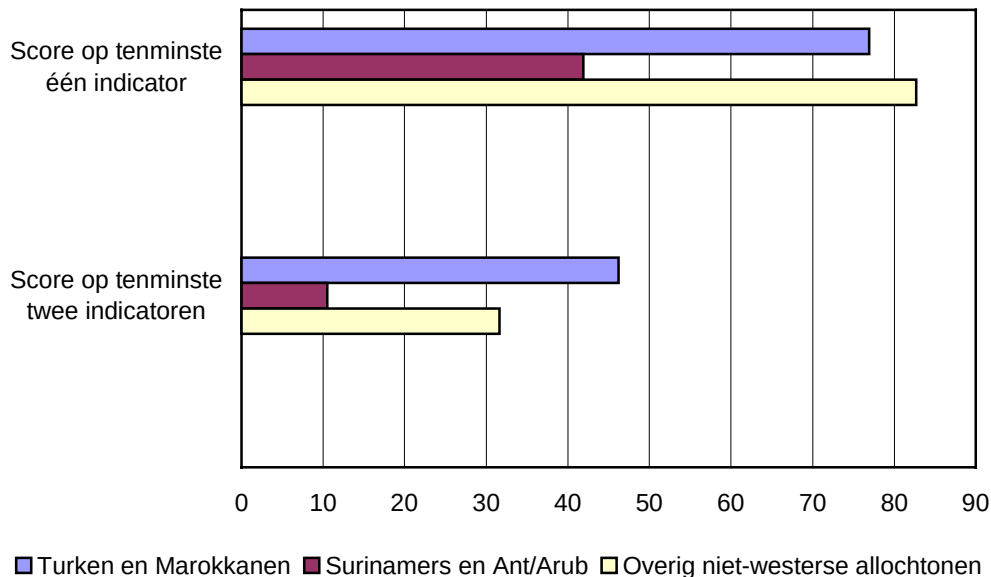
Achterstandspositie

Figuur 3.1 laat de respondenten zien die op tenminste één en op tenminste twee achterstandsindicatoren scoren. Deze score geeft aan dat zij zich in een (dreigende) achterstandspositie kunnen bevinden.

Deze vergelijking is gemaakt omdat wij menen dat slechts één indicator te weinig zegt over iemands achterstandspositie. Te denken valt in dit verband aan een hoogopgeleide vrouw die thuis de opvoeding van de kinderen ter hand neemt. Een score op tenminste twee van de drie achterstandsindicatoren geeft daarom een meer betrouwbaar beeld. Een situatie waarin een

vrouw niet werkt, maar opvoeder is van haar kinderen en daarnaast laagopgeleid is òf niet goed Nederlands spreekt, kan wel op achterstand of maatschappelijk isolement wijzen.

Figuur 3.1 (Dreigende) achterstandspositie naar allochtone doelgroep (in %)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Van de respondenten scoort ruim eenderde (107 respondenten, 36%) op geen enkele achterstandsindicator, terwijl bij een score op tenminste twee van de drie indicatoren bijna driekwart (220 respondenten, 73%) zich niet in achterstand bevindt.

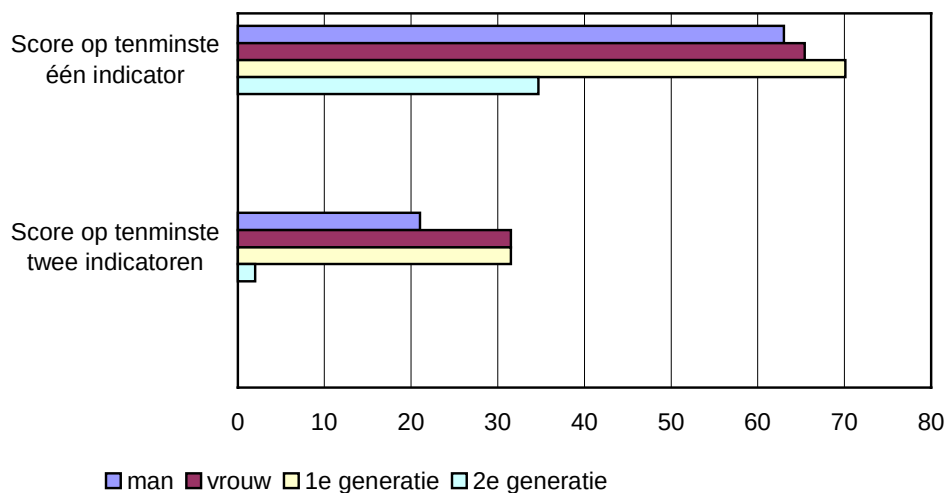
De Turken en Marokkanen (26 procent van de groep allochtonen) bevinden zich het meest in een (dreigende) achterstandspositie. Van hen bevindt bijna de helft (46%) zich in een (dreigende) achterstandspositie bij een score op tenminste twee indicatoren. Zij zijn relatief laag opgeleid en hebben in vergelijking met de twee overige allochtone groepen de minst goede maatschappelijke positie. Hun Nederlandse taalniveau is niet zo goed als van de Surinamers en Antillianen/Arubanen. Deze combinatie van factoren maakt hen kwetsbaar.

De Surinamers en Antillianen/Arubanen (41 procent van de groep allochtonen) bevinden zich het minst in een (dreigende) achterstandspositie, zowel wanneer hun (dreigende) achterstand op ten minste één (42%) als ten minste twee (11%) indicatoren gemeten wordt. Vooral doorslaggevend hierbij is hun goede Nederlandse taalbeheersing en goede maatschappelijke positie. Maar ook hun gemiddeld middelbare opleidingsniveau zorgt ervoor dat zij nauwelijks in een achterstandspositie verkeren.

Hoewel de groep ‘overig niet-westerse allochtonen’ (33 procent van de groep allochtonen) de Nederlandse taal het minst goed beheerst, verkeert in vergelijking met de Turken en Marokkanen een kleiner deel in een (dreigende) achterstandspositie. Hun relatief hoge opleidingsniveau en, in vergelijking met de Turken en Marokkanen, redelijke maatschappelijke positie, verklaren deze uitkomst. Evengoed gaat het echter om een aandeel in (dreigende) achterstand van bijna eenderde (32%).⁴

Ook is de (dreigende) achterstandspositie naar geslacht en generatie onderzocht. Figuur 3.2 laat zien welke aandelen van deze groepen zich in een dreigende achterstandspositie bevinden, gezien vanuit een score op ten minste één en ten minste twee indicatoren.

Figuur 3.2 (Dreigende) achterstandspositie naar geslacht en generatie (in %)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Het algemene beeld is dat vrouwen zich vaker in een (dreigende) achterstandspositie bevinden (32%) dan mannen (21%). Het verschil is echter niet significant. Het verschil in dreigende achterstand tussen de eerste en tweede generatie allochtonen is wel significant. Wanneer gekeken wordt naar een score op ten minste twee variabelen verkeert slechts twee procent (1 respondent) van de tweede generatie allochtonen in een (dreigende) achterstandspositie. Bij de eerste generatie geldt een aandeel van 32 procent.

⁴ Uitgaande van de absolute aantallen van de drie etnische groepen in de leeftijdscategorie tussen de 20 en 64 jaar woonachtig in Nieuwegein, komen de percentages van de personen in een dreigende achterstandspositie (een score op ten minste 2 achterstandsindicatoren) voor de totale niet-westerse allochtone bevolking in de gemeente neer op de volgende absolute aantallen: ongeveer 444 Turken en Marokkanen, ongeveer 214 Surinamers en Antillianen/Arubanen, en 699 overig niet-westerse allochtonen.

3.5 Conclusies

In deze conclusie worden de belangrijkste sociaal-demografische kenmerken van de allochtone (onderzoeks)populatie naar etnische doelgroep gepresenteerd. In het bijzonder is hierbij ingegaan op de migratiegeschiedenis, het opleidingsniveau en de arbeidsmarktpositie. Daarnaast is de kennis van het Nederlands en de deelname aan een inburgeringscursus bestudeerd. Op basis van een drietal van al deze achtergrondkenmerken (opleidingsniveau, maatschappelijke positie en Nederlandse taalbeheersing) is tot slot de variabele ‘achterstandspositie’ samengesteld.

Sociaal-demografische kenmerken

Anno 2004 is elf procent van de Nieuwegeinse bevolking van niet-westerse allochtone afkomst. In de onderzoekspopulatie vormen de Surinamers en Antillianen/Arubanen (41%), de Turken en Marokkanen (26%) en de overig niet-westerse allochtonen (33%) de grootste etnische groepen. Zestien procent behoort tot de tweede generatie allochtonen. De verdeling naar geslacht is nagenoeg gelijk. Overeenkomstig het landelijke beeld, zijn de Mediterrane groepen vooral vanwege gezinsvorming en -hereniging naar Nieuwegein gekomen. Voor de Caraïbische groepen heeft het volgen van onderwijs een veel belangrijkere rol gespeeld in het migratiemotief. De overig niet-westerse allochtonen zijn voornamelijk gevlucht uit hun land van herkomst of voor gezinsvorming met autochtone Nederlanders naar Nederland gekomen. Ook hier wijkt het beeld voor Nieuwegein niet af van de landelijke uitkomsten.

Ten aanzien van het opleidingsniveau zijn de overkomsten tussen Nieuwegein en Nederland treffend. De Turken en Marokkanen zijn het laagst opgeleid. De Surinamers/Antillianen en overig niet-Westerse allochtonen hebben gemiddeld een beduidend hoger scholingsniveau, waarbij de eerste groep vooral sterk vertegenwoordigd is in het middelbare (algemene en beroeps)onderwijs, terwijl zich onder de tweede groep relatief veel hoger opgeleiden bevinden. Overigens geldt dat het gemiddelde opleidingsniveau van allochtonen in Nieuwegein boven het landelijke niveau voor allochtonen ligt. Het aandeel laag opgeleiden, zowel onder de Mediterrane als Caraïbische groepen, ligt in Nieuwegein de helft lager dan dat in Nederland als geheel.

Ook met betrekking tot de arbeidsmarktparticipatie scoren de Turken en de Marokkanen in Nieuwegein het minst gunstig. Opnieuw corresponderen deze uitkomst met het landelijke beeld. De arbeidsparticipatie onder Surinamers en Antillianen/Arubanen ligt op een beduidend hoger niveau. Ditzelfde geldt voor de overig niet-westerse allochtonen. Met betrekking tot de werkloosheid zien we, conform de Nederlandse situatie, dat zowel de Mediterraneanen als de overig niet-westerse groepen de hoogste waarden laten zien. De werkloosheid onder de Caraïbische groepen blijft hier ver onder. Wel kunnen we constateren dat de maatschappe-

lijke positie van allochtonen in Nieuwegein over het algemeen in gunstige zin afwijkt van hun groepsgenoten op landelijk niveau. De arbeidsparticipatie ligt voor de getalsmatig vier grootste minderheidsgroeperingen op een hoger niveau, terwijl de werkloosheid zich iets onder de landelijke cijfers begeeft. De verschillen gelden overigens met name voor de Surinamers en Antillianen/Arubanen en in mindere mate voor de Turken en Marokkanen. Ten aanzien van de groep overig niet-westerse allochtonen is in dit verband geen nauwkeurige vergelijking mogelijk.

Kennis van het Nederlands

Het Nederlands is de taal die door de meerderheid van alle drie onderzoeksgroepen thuis het meest gesproken wordt. Dit geldt met name voor de Surinamers en Antillianen/Arubanen. De overig niet-westerse allochtonen spreken het minst vaak Nederlands thuis. Overeenkomstig deze uitkomst hebben de Caraïbische groeperingen het minste moeite met het beheersen van het Nederlands. De Turken en Marokkanen nemen wat dit betreft een tussenpositie in. Opnieuw manifesteert zich voor de allochtonen in Nieuwegein een iets positiever beeld in vergelijking met de landelijke cijfers over de taalbeheersing van allochtonen. Mogelijk is het gemiddeld hogere opleidingsniveau van allochtonen in Nieuwegein hier mede verantwoordelijk voor.

Bijna tweevijfde van de onderzoekspopulatie heeft een inburgeringscursus gevolgd. Van de Surinamers en Antillianen/Arubanen heeft geen enkele respondent dat gedaan, terwijl de overig niet-westerse allochtonen in de meeste gevallen een cursus hebben gevolgd. De voornaamste reden om geen inburgeringscursus te doen, is naar eigen zeggen het feit dat men de Nederlandse taal voldoende beheerst. Ook de uitkomsten met betrekking tot de dreigende achterstandspositie (zie hieronder) sluiten aan bij het betrekkelijk geringe aandeel dat een inburgeringsprogramma heeft gevolgd. Overigens is het volgen van een taalcursus voor het merendeel van de allochtonen in Nieuwegein (in casu de oudkomers) tot op heden niet verplicht. Hierin komt met de nieuwe wet op de inburgering mogelijk verandering in.

Achterstandspositie

De variabele ‘achterstandspositie’ is samengesteld uit een drietal achterstandsindicatoren: opleidingsniveau, maatschappelijke positie en Nederlandse taalbeheersing. De kans op (dreigende) achterstand treedt op bij een opleidingsniveau lager dan mbo, een maatschappelijke positie waarbij de respondent werkloos/werkzoekend, arbeidsongeschikt of opvoeder van kinderen is en een geringe beheersing van het Nederlands. Wanneer een respondent op ten minste twee van deze drie achterstandsindicatoren met achterstand scoort, wordt hij tot de groep respondenten gerekend die zich in een (dreigende) achterstandspositie bevindt.

Op basis van deze definitie bevindt bijna driekwart van de onderzoekspopulatie zich niet in een (dreigende) achterstandspositie. Voor ruim een kwart is dat dus wel van toepassing. Op basis van het relatief lage opleidingsniveau van de Turken en Marokkanen en hun relatief slechte maatschappelijke positie, bevinden vooral respondenten uit deze groep zich in een (dreigende) achterstandspositie. Dit geldt voor bijna de helft van de respondenten. De Surinamers en Antillianen/Arubanen zijn het minst kwetsbaar. Van hen verkeert minder dan een vijfde in (dreigende) achterstand. Zij beheersen het Nederlands dan ook goed, zijn overwegend middelbaar opgeleid en hebben een maatschappelijk positie die grotendeels overeenkomt met die van de autochtone bevolking. Voor de overig niet-westerse allochtonen dreigt een achterstandspositie voor bijna eenderde.

Tot slot is het noemenswaardig dat vrouwen zich iets vaker in een achterstandspositie bevinden dan mannen. Een veel groter verschil treffen we evenwel aan tussen beide generaties. Slechts twee procent van de tweede generatie allochtonen verkeert in een (dreigende) achterstandspositie. Voor de eerste generatie geldt een aandeel van ongeveer eenderde. Op basis van de geanalyseerde gegevens kan bovendien gesteld worden dat Turkse en Marokkaanse vrouwen van de eerste generatie allochtonen zich het meest in een (dreigende) achterstandspositie bevinden in Nieuwegein. Het gaat om bijna de helft van deze allochtone groep.

4 INFORMELE PARTICIPATIE ONDER ALLOCHTONE DOELGROEPEN IN NIEUWEGEIN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de informele participatie van de allochtone onderzoekspopulatie in Nieuwegein beschreven. Er wordt daarbij opnieuw onderscheid gemaakt naar de drie etnische doelgroepen (Turken en Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen en overig niet-westerse allochtonen). Ook wordt onderscheid gemaakt naar geslacht en generatie. In paragraaf 4.2 wordt het contactenpatroon met autochtone Nederlanders beschreven. In paragraaf 4.3 komt aan de orde of allochtone doelgroepen in Nieuwegein vrijwilligerswerk verrichten. In paragraaf 4.4 wordt duidelijk of de kinderen van de onderzochte allochtonen actief zijn in verenigingen of clubs. Paragraaf 4.5 beschrijft het gebruik van gemeentelijke voorzieningen door de onderzoekspopulatie. In paragraaf 4.6 komt het oordeel hierover aan de orde. Deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen krijgt aandacht in paragraaf 4.7. In paragraaf 4.8 bezien we of het participatiepatroon van respondenten in een (dreigende) achterstandspositie significant anders is dan dat van respondenten die zich niet in achterstand bevinden. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de belangrijkste conclusies (paragraaf 4.9).

4.2 Contact met autochtone Nederlanders

Contact met autochtone Nederlanders

Van de drie allochtone doelgroepen hebben de Surinamers en Antillianen/Arubanen het meest contact met autochtone Nederlanders. Meer dan de helft (54%) van deze respondenten heeft vaak contact met autochtonen en bijna een kwart (23%) regelmatig. Van de Turken en Marokkanen en overig niet-westerse allochtonen geeft respectievelijk 45 en 47 procent aan niet of soms contact te hebben met autochtonen. Tabel 4.1 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 4.1 Contact met autochtone Nederlanders naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Contact met autochtone Nederlanders	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant/Arub	Overig niet-westers	Totaal %
Vaak	26,9	54,0	30,6	39,3
Regelmatig	28,2	23,4	22,4	24,3
Soms	33,3	13,7	36,7	26,3
Nooit	11,5	8,9	10,2	10,0
<i>Totaal (N)</i>	<i>78</i>	<i>124</i>	<i>98</i>	<i>300</i>

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

In Nieuwegein blijkt de allochtone bevolking meer contact met autochtonen te hebben dan het geval is op landelijk niveau. Dit geldt met name voor de Turken en Marokkanen. Waar in Nieuwegein ruim eentiende (12%) van de Turken en Marokkanen en bijna eentiende (9%) van de Surinamers en Antillianen/Arubanen aangeeft nooit contact met autochtonen te hebben, gelden op landelijk niveau aandelen van respectievelijk 32 en 12 procent.

Mannen gaan iets vaker om met autochtone Nederlanders dan vrouwen. Dit is niet verwonderlijk gezien het feit dat mannen vaker werken dan vrouwen, terwijl vrouwen vaker opvoeder van kinderen zijn (zie hoofdstuk 3). De werkomgeving is erg belangrijk voor het opdoen van contacten.

Voor de tweede generatie allochtonen hebben vaak contact met autochtone Nederlanders (53%).

Plek van ontmoeting

De respondenten ontmoeten de autochtone Nederlanders vooral in de eigen buurt, namelijk tussen de 60 (overig niet-westerse allochtonen) en 78 procent (Turken, Marokkanen en Surinamers, Antillianen/Arubanen). De helft (50%) tot drievijfde (60%) van de respondenten ontmoet de autochtonen op het werk. De Turken en Marokkanen ontmoeten de autochtonen, in vergelijking met de twee andere groepen, het minst vaak thuis, namelijk in 36 procent van de gevallen. Voor de Surinamers geldt een aandeel van 57 procent.

Er zijn geen noemenswaardige verschillen naar generatie met betrekking tot de plaats waar men de autochtonen ontmoet. De tweede generatie allochtonen ontmoet autochtonen slechts in lichte mate meer thuis (50%) dan de eerste generatie allochtonen (46%). Dus ook voor de allochtonen die in Nederland zijn geboren, is het thuis ontvangen van autochtonen beslist geen algemeen verschijnsel.

Vrienden en kennissen

De helft van de respondenten die contact hebben met autochtonen, geeft aan dat zich onder deze mensen ook een substantieel aandeel vrienden of kennissen bevinden. Ruim eenderde (36%) heeft onder de bekende autochtonen een beperkt aantal vrienden of kennissen en 14 procent geen enkele. Vooral de Surinamers (60%) en overig niet-westerse allochtonen (48%) geven aan dat er onder de autochtone Nederlanders die ze kennen veel vrienden en kennissen zijn.

Mannen hebben iets vaker (53%) vrienden en kennissen onder de autochtonen die zij kennen dan vrouwen (47%). Tussen de eerste en tweede generatie zit meer verschil. Van de tweede generatie allochtonen die autochtonen kent, heeft 71 procent ook autochtone vrienden en kennissen. Voor de eerste generatie geldt een aandeel van 46 procent.

4.3 Vrijwilligerswerk

Aan de respondenten is gevraagd of zij vrijwilligerswerk verrichten. De meeste respondenten (78%) doen dat niet. Van de Turken en Marokkanen doet bijna een vijfde (17%) vrijwilligerswerk; van de Surinamers en Antillianen/Arubanen en overig niet-westerse allochtonen is dat bijna een kwart (respectievelijk 22 en 24%). De Turken en Marokkanen zetten zich het minst vaak vrijwillig in. De meeste respondenten (42%) die zich vrijwillig inzetten doen dat minder dan vijf uur per maand. Bijna een kwart (23%) doet tussen de vijf en negen uur per maand vrijwilligerswerk.

Waar wordt vrijwilligerswerk gedaan

Tabel 4.2 laat zien bij welke instellingen en organisaties de respondenten die vrijwilligerswerk doen, dergelijke bezigheden uitvoeren.

Tabel 4.2 Deelname aan vrijwilligerswerk naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Deelname aan vrijwilligerswerk	Turken/ Marokk	Sur/Ant/ Arub	Overig niet- westers	Totaal %	Als % van totale vrijwilligerswerk
Geen deelname	83,3	78,2	75,5	78,0	-
Bij sportclub of -vereniging	2,6	6,4	4,1	4,7	21,9
Bij sociaal-culturele organisatie	3,9	3,2	7,1	4,7	21,9
In onderwijs, op school van kinderen	5,2	3,2	4,1	4,0	18,8
Bij godsdienstige instelling	1,3	4,8	4,9	4,0	18,8
Bij jeugd- of clubhuis	2,6	1,6	2,0	2,0	9,4
Bij zelforganisatie	2,6	0,8	3,0	2,0	9,4
In bejaarden/gehandicaptenzorg	1,3	1,6	2,0	1,7	7,8
Op de crèche/kinderopvang	-	0,8	4,1	1,7	7,8
Bij politieke- beroeps- vakorganisatie	2,6	0,8	2,0	1,7	7,8
Anders	3,7	4,2	5,1	4,3	20,4
Totaal (N)	78	124	98	300	64

Meer antwoorden mogelijk. Percentering op aantal cases (som > 100).

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Met name de deelname aan vrijwilligerswerk door Surinamers en Antillianen/Arubanen (22%) en de overig niet-westerse allochtonen (24%) komt overeen met de deelname aan vrijwilligerswerk door de totale Nieuwegeinse bevolking (22%).

Het meeste vrijwilligerswerk door de allochtone onderzoekspopulatie wordt uitgevoerd bij sportclubs en sociaal-culturele instellingen. Ook vrijwilligerswerk op de school van de kinderen of bij godsdienstige instellingen scoren relatief hoog. Turken en Marokkanen verrichten met name vrijwilligerswerk op de school van hun kinderen, Surinamers zijn vooral actief bij sportverenigingen en godsdienstige instellingen en de groep overig niet-westerse allochtonen verricht het meest vrijwilligerswerk bij sociaal-culturele instellingen.

Van de 64 respondenten die vrijwilligerswerk doen is 55 procent man en 45 procent vrouw. Deze percentages zijn opvallend daar bij autochtone meer vrouwen dan mannen actief zijn als vrijwilliger. Mannen doen met name vrijwilligerswerk bij sportverenigingen (26%), sociaal-culturele instellingen en godsdienstige instellingen (beide 23%). Vrouwen verrichten vooral vrijwilligerswerk op de school van de kinderen (21%), bij sociaal culturele instellingen (21%), bij de kinderopvang en bij sportverenigingen (beide 17%). Met betrekking tot vrijwilligerswerk bij zelforganisaties is er nauwelijks verschil tussen mannen (9%) en vrouwen (10%).

De respondenten van de eerste generatie die vrijwilligerswerk verrichten (23%), doen dat met name bij sportverenigingen (25%), bij sociaal-culturele instellingen, op de school van hun kinderen (beide 21%) en bij godsdienstige instellingen (19%). Van het beperkte aantal tweede generatie allochtonen dat vrijwilligerswerk doet, verricht bijna de helft jeugd- en clubhuiswerk dat zowel bestemd is voor autochtonen als allochtonen. We dienen hierbij te bedenken dat het om zeer kleine aantallen gaat. De respondenten die zich vrijwillig inzetten bij een zelforganisatie behoren allemaal tot de eerste generatie allochtonen.

Vrijwilligerswerk gericht op allochtone doelgroepen

Voor de Turken en Marokkanen die zich vrijwillig inzetten, doen vrijwilligerswerk dat gericht is op allochtone doelgroepen (31%). De Surinamers en Antillianen/Arubanen doen dat het minst, namelijk in 11 procent van de gevallen. Zij doen met name vrijwilligerswerk dat bestemd is voor alle groepen mensen, autochtoon en allochtoon (78%). Van de overig niet-westerse allochtonen doet 17 procent vrijwilligerswerk dat specifiek gericht is op allochtonen.

Mannen doen vaker (26%) vrijwilligerswerk specifiek voor allochtonen dan vrouwen (7%). Van de eerste generatie allochtonen doet bijna driekwart (72%) vrijwillig werk dat zowel bestemd is voor autochtonen als allochtonen. Bijna een vijfde (18%) zet zich specifiek voor de allochtone doelgroep vrijwillig in.

Redenen om geen vrijwilligerswerk te doen

Van de respondenten die geen vrijwilligerswerk doen, geeft het grootste deel aan daar geen tijd voor te hebben in verband met het hebben van een betaalde baan (59%). Een andere belangrijke reden is het ontbreken van interesse voor vrijwilligerswerk (20%). Het niet hebben van opvang voor de kinderen speelt een bescheiden rol bij het niet doen van vrijwilligerswerk (8%). De overige redenen, zoals 'moeite hebben met sociale contacten' of 'niet gevraagd worden voor vrijwilligerswerk' spelen geen rol van betekenis in dit verband.

De redenen waarom respondenten geen vrijwilligerswerk doen, zijn vrijwel gelijk tussen mannen en vrouwen. De tweede generatie geeft daarentegen meer dan de eerste generatie allochtonen aan dat vrijwilligerswerk niet hun interesse heeft (respectievelijk 29 en 18%).

4.4 Deelname van kinderen aan activiteiten op verenigingen en clubs

Van de 300 respondenten heeft 68 procent thuiswonende kinderen. Aan hen is gevraagd of hun kinderen wel eens een vereniging, club of organisaties bezoeken of daar lid van zijn. Drievijfde (62%) van de respondenten met kinderen heeft hierop een bevestigend antwoord gegeven. Tabel 4.3 laat zien welke verenigingen of clubs de kinderen bezoeken of lid van zijn.

Tabel 4.3 Verenigingen en clubs die kinderen bezoeken of waar zij lid van zijn naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant/Arub	Overig niet-westers	Totaal %
Totaal	56,1	69,7	59,0	61,8
Sport of dansvereniging	89,2	94,3	83,3	89,7
Buurthuis	24,3	15,1	16,7	18,3
Muziekclub	5,4	17,0	2,8	9,5
Hobbyclub (tekenen, schilderen, kaarten e.d.)	2,7	1,9	16,7	6,3
Jongerenvereniging	0,0	3,8	2,8	2,4
<i>Totaal (N)</i>	<i>37</i>	<i>53</i>	<i>36</i>	<i>126</i>

Meer antwoorden mogelijk (som > 100).

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

In de tabel zien we dat een groot aandeel van de allochtone kinderen aan sport of dans doet (90%). Dit percentage voor de totale jeugdige bevolking in Nieuwegein is zelfs lager, namelijk 67 procent. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het om gegevens uit 2001 gaat.

De kinderen van de eerste generatie allochtonen bezoeken vaker (53%) dan de kinderen van de tweede generatie allochtonen (38%) verenigingen of clubs. Dit komt vanzelfsprekend doordat de kinderen van de tweede generatie allochtonen daar nog te jong voor zijn.

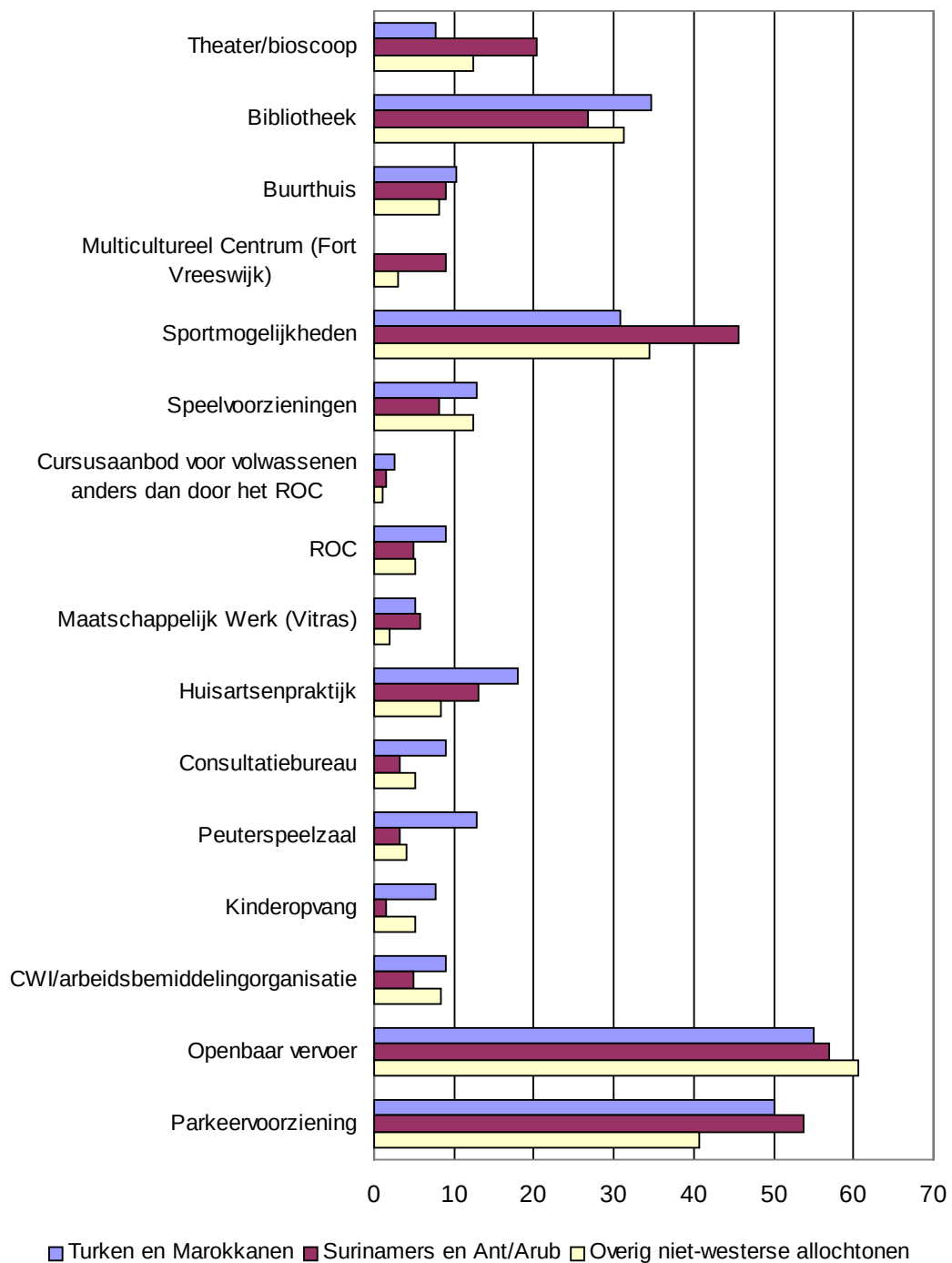
4.5 Gebruik van voorzieningen

Nieuwegein telt een groot aantal gemeentelijke voorzieningen. Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre zij gebruik maken van deze voorzieningen. Het gaat onder meer om voorzieningen als theaters en bioscopen, sportmogelijkheden, speelvoorzieningen, voorzieningen voor volwasseneducatie, consultatiebureaus, kinderopvang en parkeervoorzieningen. Figuur

4.1 laat de aandelen respondenten zien die regelmatig, dat wil zeggen één keer per maand of vaker, gebruik maken van de voorzieningen.

Figuur 4.1 Regelmatig gebruik gemeentelijke voorzieningen naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

De figuur maakt duidelijk dat alle groepen allochtonen regelmatig gebruik maken van met name het openbaar vervoer (58%), de parkeervoorzieningen (48%), sportmogelijkheden (38%) en de bibliotheek (30%). Het minst vaak wordt gebruik gemaakt van cursusaanbod voor volwassenen anders dan door het ROC (2%), maatschappelijk werk en kinderopvang (beide 4%), Multicultureel Centrum Fort Vreeswijk en het consultatiebureau (beide 5%), de peuterspeelzaal en het ROC (beide 6%). De Turken en Marokkanen maken, in vergelijking met de overige twee groepen, onder meer het meest gebruik van de bibliotheek en de huisartsenpraktijk (respectievelijk 35 en 18%). De Surinamers en Antillianen/Arubanen maken daarentegen het meest gebruik van de parkeervoorziening (54%), sportmogelijkheden (46%) en theater en bioscoop (20%). De overig niet-westerse allochtonen maken meer dan de andere twee groepen gebruik van het openbaar vervoer (60%).

Figuur 4.2 laat de verschillen zien tussen mannen en vrouwen en tussen de eerste en tweede generatie allochtonen met betrekking tot het gebruik van voorzieningen.

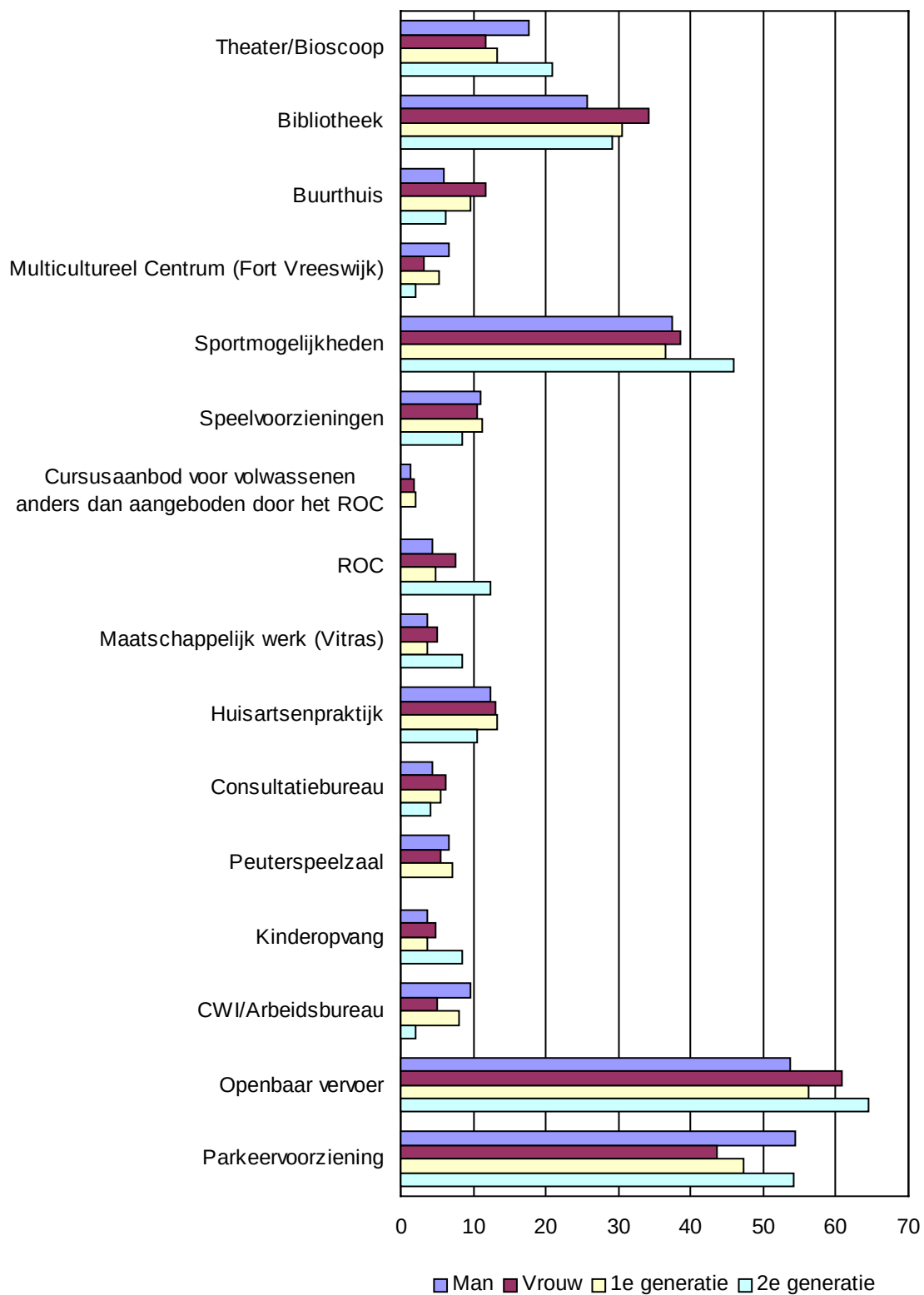
Vrouwen maken meer gebruik van het openbaar vervoer (61%) dan mannen (54%), terwijl mannen vaker gebruik maken van de parkeervoorzieningen (54%) dan vrouwen (44%). Beide groepen respondenten maken evenveel gebruik van de sportmogelijkheden in de gemeente, terwijl vrouwen meer (34%) dan mannen (26%) gebruik maken van de bibliotheek. Van het CWI en de bioscoop maken meer mannen gebruik (respectievelijk 10 en 18%) dan vrouwen (respectievelijk 5 en 12%), terwijl vrouwen meer gebruik maken van het buurthuis dan mannen (respectievelijk 12 en 6%).

De tweede generatie allochtonen maakt meer gebruik van het theater en de bioscoop, sportmogelijkheden, het ROC, het openbaar vervoer en de parkeervoorzieningen (respectievelijk 21, 46, 13, 65 en 54%) dan de eerste generatie (respectievelijk 13, 37, 5, 56 en 47%).

De eerste generatie allochtonen maakt onder meer vaker gebruik van het CWI dan de tweede generatie allochtonen (respectievelijk 8 en 2%).

In hoofdstuk 2 zagen we, ter vergelijking, dat van de totale Nieuwegeinse bevolking bijna de helft het buurthuis bezoekt en gebruik maakt van de bibliotheek in 2003 (respectievelijk 45 en 48%). Het (regelmatig) gebruik van deze voorzieningen door de onderzochte allochtone groepen blijft hier bij achter. Dit geldt met name voor het gebruik van het buurthuis (9%). Wanneer we echter ook de allochtone respondenten in de analyse betrekken die aangeven minder dan één keer per maand gebruik te maken van de bibliotheek en het buurthuis verandert het beeld. Een bezoek aan het buurthuis onder allochtonen (25%) blijft nog steeds achter bij dat van autochtonen maar het gebruik van de bibliotheek neemt substantieel toe (55%) en is daarmee zelfs groter dan het gebruik van deze voorzieningen door de totale bevolking.

Figuur 4.2 Regelmatig gebruik van voorzieningen naar geslacht en generatie, Nieuwegein (%)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Het gemeentelijke nieuws

Van de respondenten geeft bijna driekwart aan het gemeentelijke nieuws soms tot regelmatig te volgen (72%). Dit percentage blijft achter bij dat van de totale Nieuwegeinse bevolking in 2001 (88%). De groep overig niet-westerse allochtonen van de onderzoekspopulatie volgt het minst vaak het gemeentelijke nieuws, namelijk in 67 procent van de gevallen. De meeste respondenten raken op de hoogte van het gemeentelijke nieuws door de huis-aan-huisbladen 'de Molenkruier' (84%), het 'Stadsblad' (61%) en 'Nieuwegein op Zondag' (51%). Maar ook van de Kabelkrant (50%), RTV Utrecht (42%) en het Utrechts Nieuwsblad (30%) wordt geregeld gebruikgemaakt. Van de respondenten maakt bijna een vijfde (8%) gebruik van de internetsite van de gemeente, ruim een vijfde (11%) van de regionale radiozender en ruim een derde (36%) van gemeentefolders om van het gemeentelijke nieuws op de hoogte te raken. Nieuws wordt nooit verkregen op basis van een abonnement op raadsstukken.

De allochtone vrouwen van de onderzoekspopulatie volgen het gemeentelijke nieuws iets meer (75%) dan de allochtone mannen (69%). De wijze waarop de beide groepen het nieuws volgen is grotendeels aan elkaar gelijk. Het voornaamste verschil is dat vrouwen het nieuws vaker volgen via het huis-aan-huisblad 'Stadsblad' (65%) en via gemeentefolders (41%) dan mannen (respectievelijk 57 en 31%).

De eerste generatie allochtonen volgt het gemeentelijk nieuws iets meer (73%) dan de tweede generatie (69%). De eerste generatie volgt het nieuws vaker dan de tweede generatie via een huis-aan-huisblad (respectievelijk 68 en 59%). Ook raakt de eerste generatie vaker via gemeentefolders op de hoogte van het nieuws dan de tweede generatie (respectievelijk 37 en 29%). De tweede generatie allochtonen daarentegen volgt het nieuws vaker via RTV Utrecht (47%) en via de internetsite van de gemeente (12%) dan de eerste generatie allochtonen (respectievelijk 41 en 7%). Een mogelijke verklaring voor deze verschillen is dat jongeren in het algemeen minder lezen dan ouderen en meer gebruik maken van andere media.

4.6 Oordeel over het voorzieningenniveau in Nieuwegein

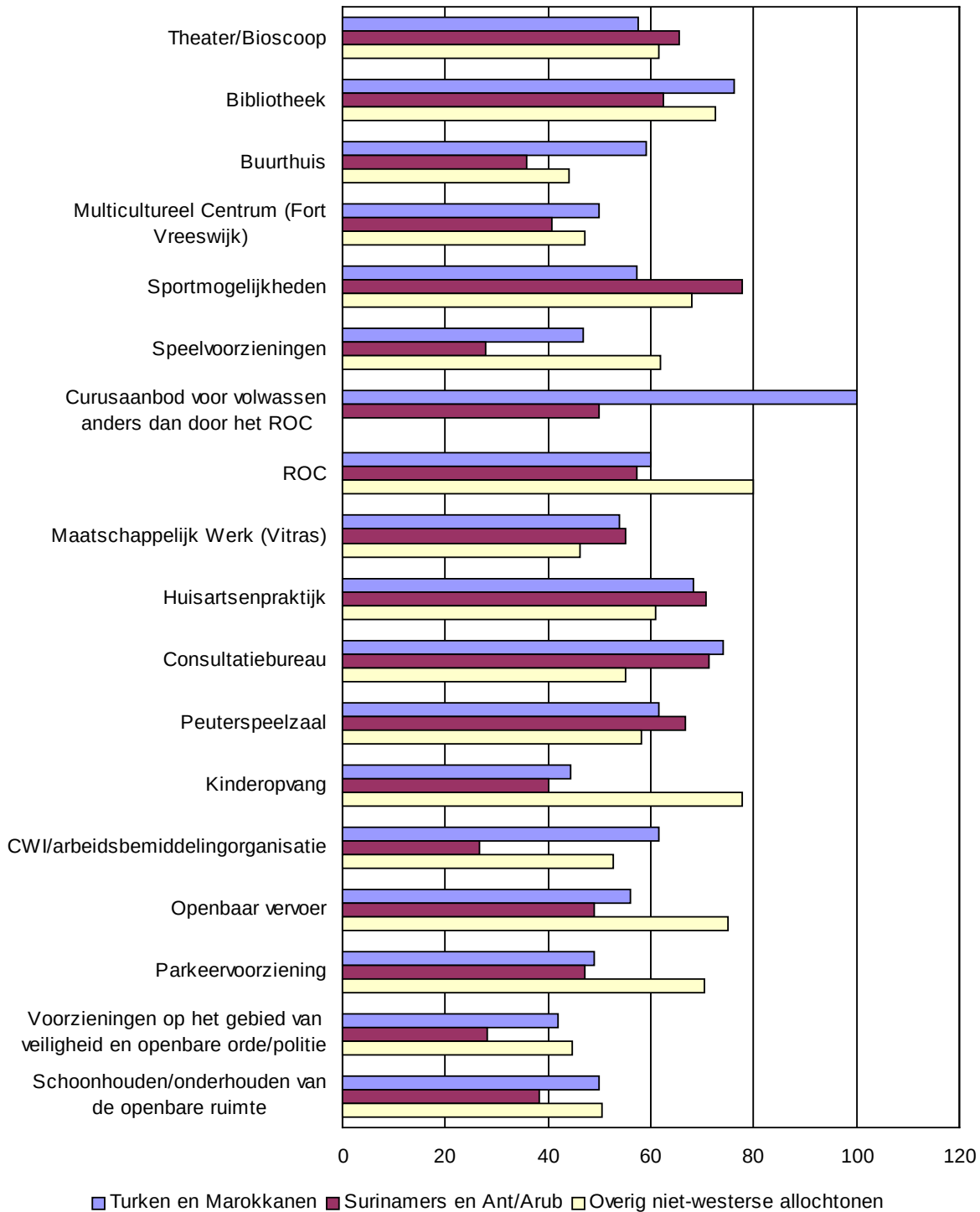
Tevredenheid

Aan de respondenten die gebruik maken van gemeentelijke voorzieningen, is gevraagd hoe tevreden zij zijn over de diensten en producten die deze instellingen aanbieden.

Over de voorzieningen waar het meest gebruik van wordt gemaakt is een meerderheid van de respondenten tevreden. Het gaat om voorzieningen als het openbaar vervoer, parkeervoorzieningen, sportmogelijkheden, de bibliotheek, de bioscoop en de huisartsenpraktijk. De tevredenheid over deze verschillende voorzieningen ligt tussen de 54 en 71 procent. Figuur 4.3 laat de aandelen respondenten zien die hier tevreden tot zeer tevreden over zijn.

Figuur 4.3 Tevredenheid over de gemeentelijke voorzieningen naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

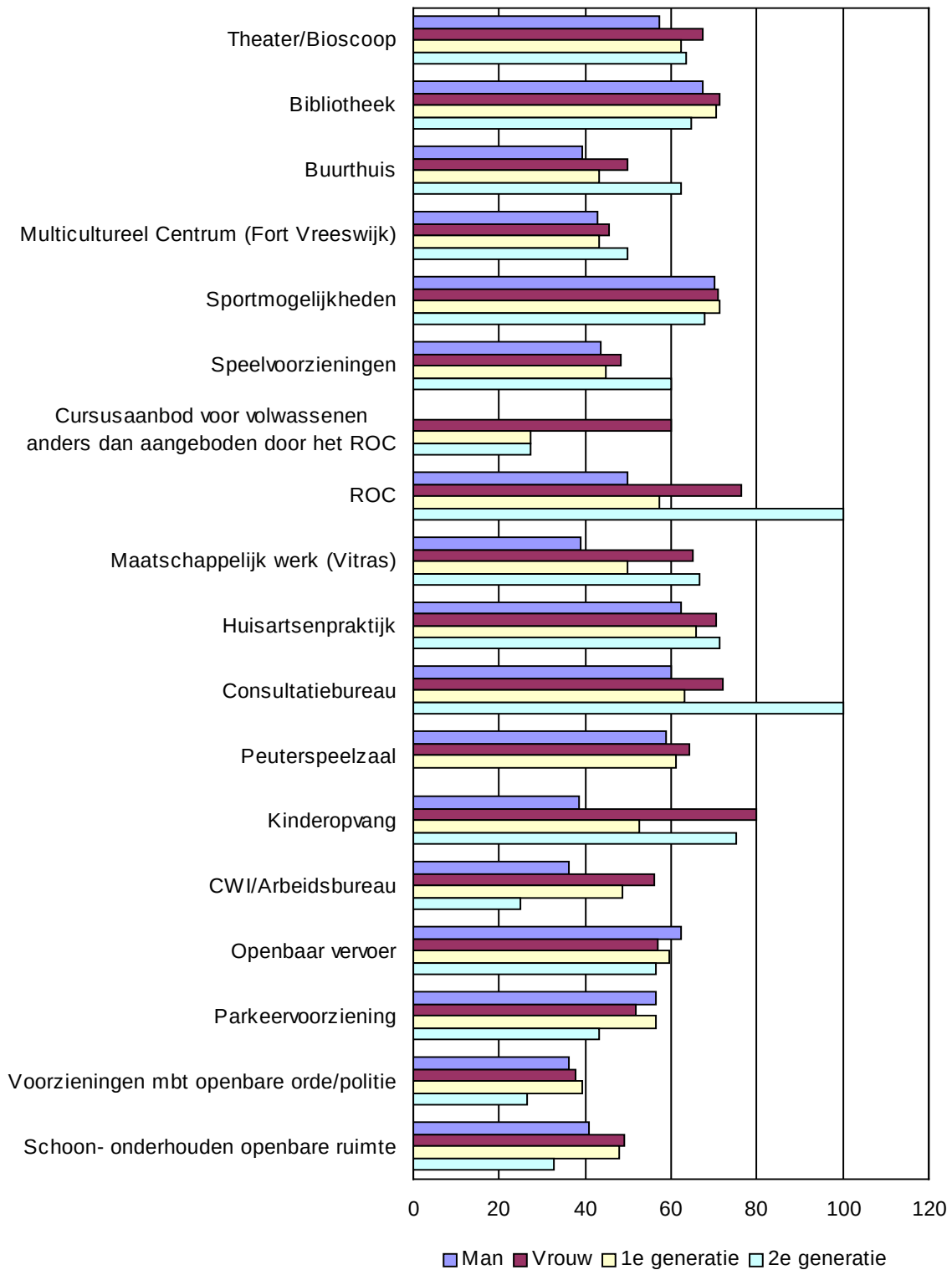
De Surinamers en Antillianen/Arubanen zijn in vergelijking met de overige twee groepen het meest tevreden over het theater en de bioscoop (66%), de sportmogelijkheden (78%) en de huisartsenpraktijk (71%). Dit zijn voorzieningen waar zij, in vergelijking met de Turken en Marokkanen en met de overig niet-westerse allochtonen, ook het meest gebruik van maken. De Turken en Marokkanen zijn het meest tevreden over de bibliotheek (76%), terwijl de overig niet-westerse allochtonen, in vergelijking met de andere groepen, het openbaar vervoer (75%) en de parkeervoorzieningen (71%) het meest waarderen. Van het openbaar vervoer maakt deze doelgroep ook het meest gebruik.

De Surinamers en Antillianen/Arubanen die, in vergelijking met de overige twee groepen, het minst gebruik maken van de speelvoorzieningen in de buurt, zijn daar ook het minst vaak tevreden over (28%) evenals over het buurthuis (36%), en het CWI (27%). De Turken en Marokkanen zijn, in vergelijking met de andere groepen, het minst vaak tevreden over de bioscoop (58%) en de sportmogelijkheden (57%). Het zijn ook de voorzieningen waar zij, in vergelijking met de Surinamers en Antillianen/Arubanen en met de overig niet-westerse allochtonen, het minst gebruik van maken. De overig niet-westerse allochtonen zijn relatief het minst vaak tevreden over het maatschappelijk werk in de buurt (46%), de huisartsenpraktijk (61%), het consultatiebureau (55%) en de peuterspeelzaal (58%). In vergelijking met de Turken en Marokkanen en met de Surinamers en Antillianen/Arubanen, maken zij van het maatschappelijk werk en de huisartsenpraktijk ook het minste gebruik.

Wat opvalt is dat de tevredenheid over de voorzieningen niet veel uiteenloopt tussen de mannen en vrouwen van de onderzoekspopulatie. De meningen lopen het meest uiteen met betrekking tot de volwasseneducatie, het ROC, het maatschappelijk werk, de kinderopvang en het CWI. In alle gevallen zijn de mannen het minst vaak tevreden (zie figuur 4.4).

Met betrekking tot de eerste en tweede generatie allochtonen valt op dat de tevredenheid over voorzieningen, waar een substantieel deel van beide groepen gebruik van maakt, niet zo veel uit elkaar loopt. Over het openbaar vervoer, parkeergelegenheden, sportmogelijkheden en de bibliotheek is de eerste generatie vaker tevreden (respectievelijk 60, 57, 71 en 71%) dan de tweede generatie (respectievelijk 56, 43, 68 en 65%). De tweede generatie is daarentegen iets vaker tevreden over de huisartsenpraktijk (71%) en de bioscoop (63%) dan de eerste generatie (respectievelijk 66 en 62%). Figuur 4.4 geeft een overzicht van de tevredenheid (waaronder ook 'zeer tevreden' valt) van de respondenten naar eerste en tweede generatie.

Figuur 4.4 Tevredenheid over de gemeentelijke voorzieningen naar geslacht en generatie, Nieuwegein (in %)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Met betrekking tot de tevredenheid is voor een aantal voorzieningen een vergelijking mogelijk tussen de allochtonen en de totale Nieuwegeinse bevolking. Uit deze vergelijking komen geen grote verschillen naar voren. Met name op het gebied van sportmogelijkheden, speelvoorzieningen, parkeervoorzieningen en voorzieningen op het gebied van het onderhouden van de openbare ruimte tonen autochtonen en allochtonen min of meer een gelijke mate van tevredenheid. Wel is de totale Nieuwegeinse bevolking in iets hogere mate tevreden over gezondheidsvoorzieningen zoals de huisartsenpraktijk of het consultatiebureau, het openbaar vervoer en voorzieningen op het gebied van het verenigingsleven (buurthuis).

Ervaren belemmeringen

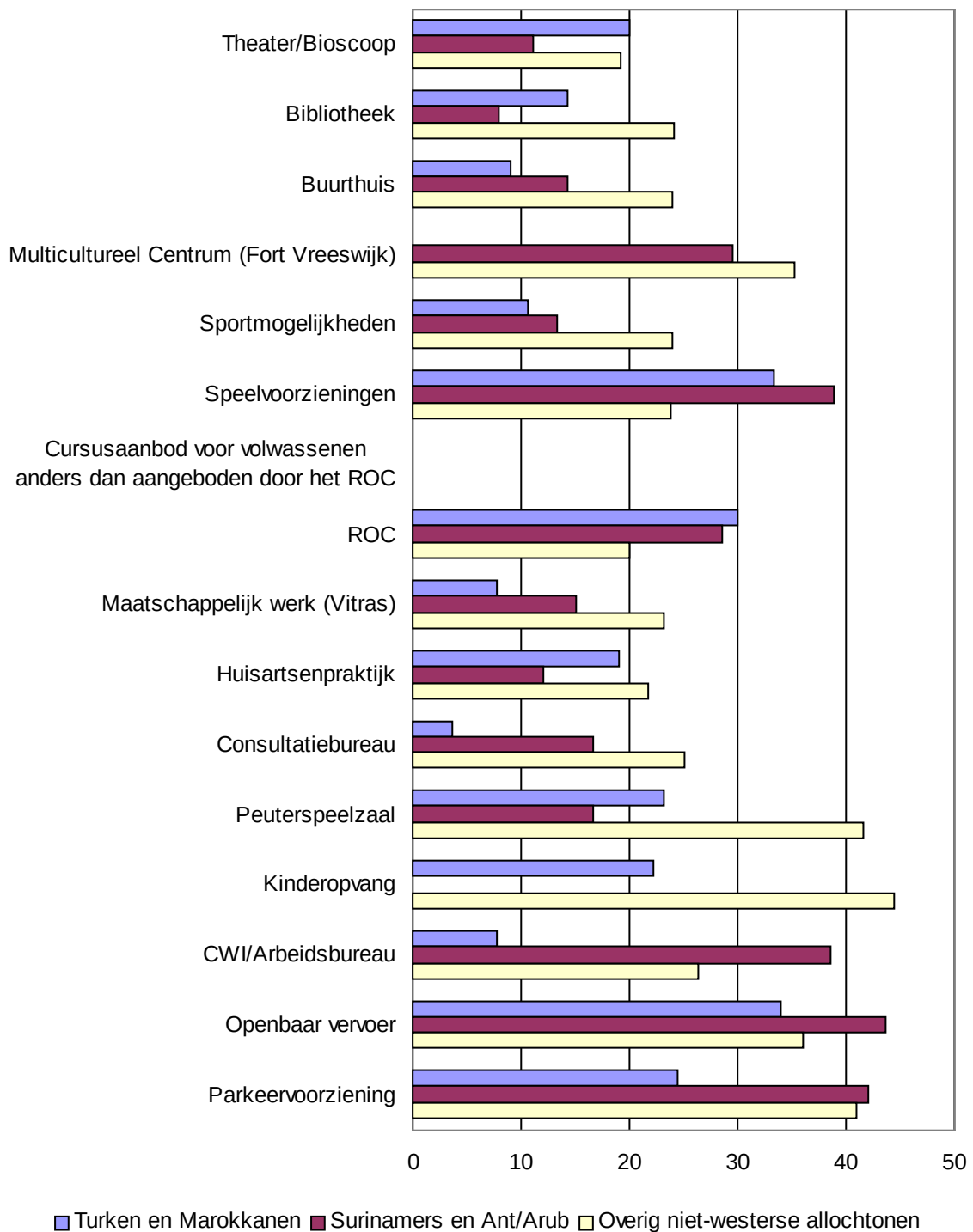
Aan de respondenten die gebruikmaken van de voorzieningen is gevraagd of zij belemmeringen ondervinden met betrekking tot het gebruik van deze voorzieningen. Het kan gaan om belemmeringen zoals te weinig parkeervoorzieningen, trams of bussen die te laat rijden, of lange wachttijden bij de huisarts. Een ruime meerderheid ondervindt bij de genoemde voorzieningen geen grote belemmeringen. Als er wel belemmeringen worden ondervonden, geven de respondenten meestal aan dat dit zelden voorkomt. Het percentage respondenten dat regelmatig belemmeringen ervaart, is klein (minder dan 15%). Voorts valt op dat een aanzienlijk deel van de respondenten niet weet of het belemmeringen bij de genoemde voorzieningen ervaart.

Uit paragraaf 4.5 bleek dat het meest gebruik wordt gemaakt van het openbaar vervoer, parkeervoorzieningen, sportmogelijkheden, de bibliotheek, het theater en de bioscoop en de huisartsenpraktijk. De meeste belemmeringen bij deze voorzieningen worden ervaren bij het openbaar vervoer en de parkeervoorzieningen, terwijl de minste belemmeringen worden ondervonden bij een bezoek aan de bioscoop, de bibliotheek, het buurthuis en de huisartsenpraktijk of bij deelname aan sportmogelijkheden.

Tussen de verschillende groepen allochtonen zijn er geen significante verschillen met betrekking tot het al dan niet ervaren van belemmeringen. Wel kan een klein aantal accentverschillen worden aangegeven met betrekking tot de meest gebruikte voorzieningen. Opvallend zijn dan vooral de volgende aspecten.

- Surinamers en Antillianen/Arubanen geven het meest vaak aan belemmeringen te ondervinden bij het gebruik van het openbaar vervoer en parkeervoorzieningen, terwijl zij, in vergelijking met de andere allochtone groepen, het minst vaak aangeven belemmeringen te ondervinden met betrekking tot de bioscoop, de bibliotheek en de huisartsenpraktijk.
- Turken en Marokkanen geven, in vergelijking met de twee overige allochtone groepen, het minst vaak aan belemmeringen te ondervinden bij het gebruik van sportvoorzieningen, het openbaar vervoer en parkeervoorzieningen.
- De overig niet-westerse allochtonen ervaren het meest vaak belemmeringen bij met name de bibliotheek, sportvoorzieningen en de huisartsenpraktijk. (Zie figuur 4.5).

Figuur 4.5 Ervaren belemmeringen bij het gebruik van voorzieningen naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Tussen de mannen en vrouwen van de onderzoekspopulatie zijn geen significante verschillen gevonden met betrekking tot ervaren belemmeringen bij de meest gebruikte voorzieningen. Wat desalniettemin het meest opvalt is dat vrouwen over het algemeen minder vaak belemmeringen aangeven dan mannen. Alleen met betrekking tot het openbaar vervoer en parkeervoorzieningen geven mannen iets vaker dan vrouwen aan hierbij nooit belemmeringen te ervaren.

Met betrekking tot de eerste en tweede generatie allochtonen zijn de verschillen in ervaren belemmeringen evenmin substantieel. De voornaamste verschillen zijn dat de tweede generatie allochtonen vaker belemmeringen ondervindt bij het gebruik van het theater of de bioscoop, sportmogelijkheden, het openbaar vervoer en parkeervoorzieningen dan de eerste generatie. De eerste generatie allochtonen ondervindt daarentegen vaker belemmeringen bij een bezoek aan de bibliotheek.

Voorzieningen die gemist worden

Bijna een kwart (23%) van de onderzoekspopulatie geeft aan bepaalde gemeentelijke voorzieningen te missen in Nieuwegein, terwijl de helft (50%) van de respondenten geen andere voorzieningen mist. Ruim een kwart (26%) geeft aan niet te weten of het voorzieningen mist (zie tabel 4.4).

Tabel 4.4 Worden gemeentelijke voorzieningen gemist? Naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant/Arub	Overig niet-westers	Totaal %
Ja	25,6	25,0	19,4	23,3
Nee	50,0	46,8	55,1	50,3
Weet niet	24,4	28,2	25,5	26,3
<i>Totaal (N)</i>	<i>78</i>	<i>124</i>	<i>98</i>	<i>300</i>

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

De Surinamers en Antillianen/Arubanen missen vooral uitgaansgelegenheden en discotheken (35%). Ook de autochtone bevolking geeft dit aan. Ook missen de Surinamers en Antillianen/Arubanen, evenals de Turkse en Marokkaanse doelgroep, speelvoorzieningen voor de kinderen (respectievelijk 26% en 20%). De groep overig niet-westerse allochtonen mist, evenals de Surinamers en Antillianen/Arubanen, met name uitgaansgelegenheden (26%).

Er is nauwelijks verschil in het percentage mannen en vrouwen dat voorzieningen mist. Ook is er geen verschil met betrekking tot het missen van voorzieningen tussen de eerste en tweede generatie allochtonen (respectievelijk 24 en 22%). Het zal niet verbazen dat de tweede generatie (46%) vaker aangeeft discotheken of uitgaansgelegenheden te missen dan

de eerste generatie allochtonen (22%). De eerste generatie allochtonen mist vooral een speeltuin voor de kinderen (24%).

4.7 Deelname aan gemeenteraadsverkiezingen

Van de onderzoekspopulatie heeft minder dan de helft (45%) deelgenomen aan de gemeenteraadsverkiezingen in 2002. De meeste respondenten (49%) hebben niet gestemd (zie tabel 4.5). Van de totale Nieuwegeinse bevolking heeft daarentegen iets meer dan de helft (52%) gestemd voor de gemeenteraad van 2002.

Tabel 4.5 Deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen van 2002 naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Deelname aan gemeenteraads-Verkiezingen	Turken en Marokkanen	Surinamers en Ant/Arub	Overig niet-westers	Totaal %
Ja	42,3	53,7	34,7	44,5
Nee	48,7	42,3	56,1	48,5
Weet niet	6,4	3,3	5,1	4,7
Niet van toepassing	2,6	0,8	4,1	2,3
Totaal (N)	78	123	98	299

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

De allochtonen van Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse afkomst hebben het meest deelgenomen (54%) aan de verkiezingen en de overig niet-westerse allochtonen het minst vaak (35%). Mannen hebben vaker gestemd (49%) dan vrouwen (41%) en de allochtonen van de eerste generatie vaker (47%) dan de allochtonen van de tweede generatie (33%).

4.8 De invloed van achterstand op participatie

In hoofdstuk 3, paragraaf 3.4, hebben we de variabele ‘achterstandspositie’ gedefinieerd op basis van een drietal achterstandsindicatoren. In deze paragraaf wordt de invloed van een (dreigende) achterstandspositie op informele participatie beschouwd. Gekeken wordt waar het participatiepatroon van respondenten in (dreigende) achterstand significant anders is dan van respondenten die zich niet in een achterstandspositie bevinden. Onder een (dreigende) achterstandspositie verstaan we die respondenten die op tenminste twee van de drie achterstandindicatoren met achterstand scoren.

Contact met autochtone Nederlanders

De groep respondenten in een (dreigende) achterstandspositie hebben significant minder contact met autochtone Nederlanders dan de groep respondenten die zich niet in achterstand bevinden (zie tabel 4.6).

Tabel 4.6 Contact met autochtone Nederlanders naar achterstandspositie, Nieuwegein (in %)

Contact met autochtone Nederlanders	Geen achterstand	Wel achterstand	Totaal
Vaak	45,0	23,8	39,3
Regelmatig	25,9	20,0	24,3
Soms	20,0	43,8	26,3
Nooit	9,1	12,5	10,0
<i>Totaal (N)</i>	<i>220</i>	<i>80</i>	<i>300</i>

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

De respondenten die zich niet in een achterstandspositie bevinden, hebben vooral ‘vaak’ contact met autochtonen (45%), terwijl de respondenten in een (dreigende) achterstandspositie vooral ‘soms’ contact met autochtonen hebben.

Vrijwilligerswerk

Met betrekking tot het verrichten van vrijwilligerswerk zijn er geen significante verschillen tussen respondenten die in een (dreigende) achterstandspositie verkeren en respondenten die niet in die positie verkeren (rond de 20%). Ook is er geen sprake van een significant verschil met betrekking tot de mensen waarvoor vrijwilligerswerk wordt gedaan: mensen van de eigen etnische groep, of alle mensen inclusief autochtonen.

Deelname van kinderen aan activiteiten op verenigingen en clubs

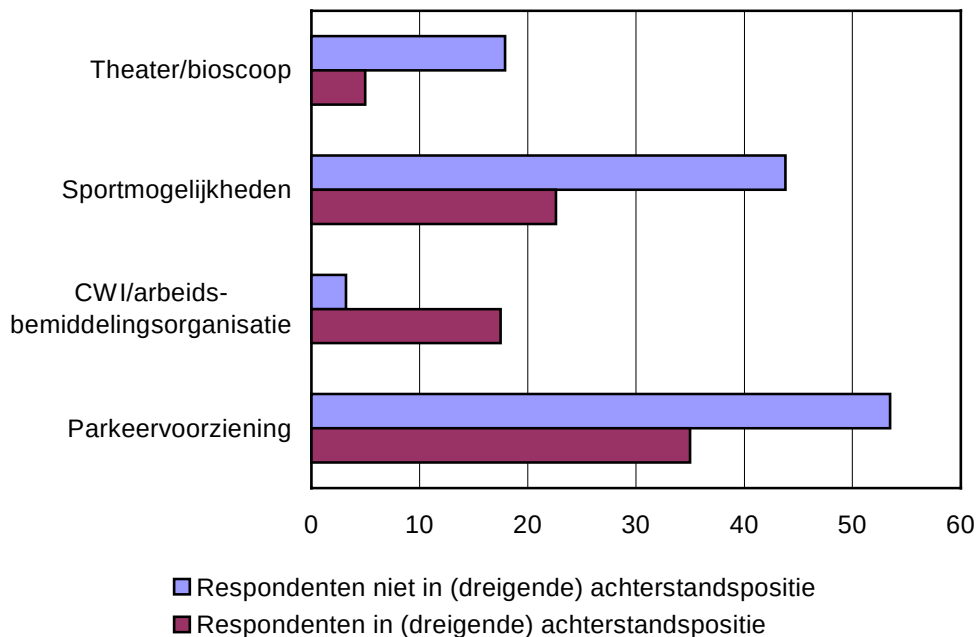
Ook met betrekking tot de deelname van kinderen aan activiteiten op verenigingen en clubs is er geen sprake van een significant verschil tussen respondenten in een (dreigende) achterstandspositie en respondenten waarvoor dit niet van toepassing is. De kinderen van de beide groepen doen in bijna gelijke mate mee aan activiteiten op clubs en verenigingen (respectievelijk 39 en 35%).

Gebruik van voorzieningen

Bij de meeste gemeentelijke voorzieningen is er geen verschil in het regelmatig gebruikmaken daarvan (tenminste eenmaal per maand) tussen respondenten in een (dreigende) achterstandspositie en respondenten die zich niet in een achterstandspositie bevinden.

Slechts voor een paar gemeentelijke voorzieningen geldt dat er een significant verschil is in het regelmatig gebruik. Het gaat om de volgende voorzieningen: het theater en de bioscoop, sportmogelijkheden, en parkeervoorzieningen (zie figuur 4.6).

Figuur 4.6 Regelmatig gebruik voorzieningen naar achterstandspositie (in %)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

De respondenten die niet in een achterstandspositie verkeren, gaan vaker naar het theater of de bioscoop en maken meer gebruik van sportmogelijkheden en parkeervoorzieningen dan respondenten die zich wel in een (dreigende) achterstandspositie bevinden. Van het CWI maken respondenten die in een (dreigende) achterstandspositie zitten juist meer gebruik. Voor uitkeringsgerechtigden en werkzoekenden is dit de instantie waar ze naar toe moeten voor de aanvraag van een uitkering en informatie over werk.

Het gemeentelijke nieuws

De respondenten die zich niet in een (dreigende) achterstandspositie bevinden volgen iets vaker het gemeentelijke nieuws (74%) dan de groep respondenten die zich wel in (dreigende) achterstand bevindt (66%). Het verschil is echter niet significant.

Tevredenheid en ervaren belemmeringen met betrekking tot Nieuwegeinse voorzieningen

Met betrekking tot de tevredenheid over de Nieuwegeinse voorzieningen zijn er geen significante verschillen tussen respondenten die zich wel en niet in een (dreigende) achterstandspositie bevinden. In lijn met deze uitkomst verschillen ook de ervaren belemmeringen tussen de beide groepen niet tot nauwelijks.

Deelname aan gemeenteraadsverkiezingen

De respondenten die zich niet in een achterstandspositie bevinden, hebben significant vaker gestemd voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2002 (48%) dan de respondenten die wel in een (dreigende) achterstandspositie verkeren (35%). Zo bezien nemen de allochtone 'risicocategorieën' minder deel aan het politieke leven.

4.9 Conclusies

In dit hoofdstuk is de informele participatie in de Nieuwegeinse samenleving van de allochtone onderzoekspopulatie weergegeven. In deze conclusie worden de belangrijkste bevindingen over dit onderwerp gepresenteerd.

Informele participatie

De participatie van allochtonen in de lokale samenleving uit zich onder meer in het hebben van contacten met autochtone Nederlanders en het doen van vrijwilligerswerk. Op basis van deze twee aspecten, blijkt de allochtone bevolking in Nieuwegein in redelijk hoge mate te participeren. Eenderde van de allochtonen onderhoudt bijvoorbeeld (regelmatig) contacten met autochtone Nederlanders. Vooral het aandeel Turken en Marokkanen dat contact heeft met autochtone Nederlanders is groot in vergelijking met de gegevens op landelijk niveau. Voor Surinamers en Antillianen/Arubanen, die overigens de meeste contacten met Nederlanders onderhouden, zijn er nauwelijks verschillen tussen het lokale en het landelijke niveau. Opvallend is het aandeel van de onderzoekspopulatie dat vrijwilligerswerk doet in Nieuwegein. Waar in de grote steden het aandeel allochtonen dat vrijwilligerswerk doet ver achterblijft bij dat van autochtonen, is dit in Nieuwegein gelijk aan dat van de totale bevolking.

Het gebruik van gemeentelijke voorzieningen

Een vergelijking naar gebruik van voorzieningen tussen de allochtone bevolking in Nieuwegein en de totale Nieuwegeinse bevolking is in beperkte mate mogelijk. Wanneer die vergelijking gemaakt wordt, blijkt dat de totale Nieuwegeinse bevolking meer van voorzieningen als het buurthuis of het gemeentelijk nieuws gebruik maakt dan de allochtone bevolking. Eveneens maakt de totale Nieuwegeinse bevolking meer gebruik van het recht om te stemmen voor de gemeenteraad dan de allochtone bevolking. Van de voorzieningen die beschikbaar zijn in de gemeente maakt de allochtone onderzoekspopulatie het meest gebruik van het openbaarvervoer, parkeervoorzieningen, sportmogelijkheden en de bibliotheek. Voor veruit de meeste voorzieningen zijn geen noemenswaardige verschillen aangetroffen naar geslacht of generatie.

Het grootste deel van de allochtone populatie is tevreden over de voorzieningen waar het gebruik van maakt. Evenzo ondervindt een grote meerderheid van de respondenten geen belemmeringen bij het gebruik van de voorzieningen. Er zijn hierbij geen noemenswaardige verschillen naar geslacht of generatie. De tevredenheid over de gemeentelijke voorzieningen onder de allochtone bevolking en de totale bevolking in Nieuwegein komt, voor zover met elkaar vergelijkbaar, voor een groot deel overeen. Over een aantal voorzieningen, zoals gezondheidsvoorzieningen, het openbaarvervoer of voorzieningen op het gebied van het verenigingsleven, is de totale bevolking iets meer tevreden.

De invloed van achterstand op informele participatie

Met betrekking tot de invloed van een (dreigende) achterstandspositie op informele participatie komt geen eenduidig beeld naar voren. Bij sommige aspecten van informele participatie is de (dreigende) achterstandspositie van de respondenten wel van invloed, bij andere niet.

De twee belangrijkste dimensies van informele participatie waarop de achterstandspositie van de respondenten van invloed is, zijn contacten met autochtone Nederlanders en politieke participatie. De respondenten die zich in een achterstandspositie bevinden, hebben substantieel minder contact met autochtonen en namen in 2002 substantieel minder vaak deel aan de gemeenteraadsverkiezingen. Gezien het feit dat de beheersing van de Nederlandse taal een belangrijke indicator is om achterstand te meten, is het niet verwonderlijk dat de respondenten die zich in een achterstandspositie bevinden minder vaak contact hebben met autochtonen. Voor deze contacten is Nederlandse taalbeheersing immers nodig. Omgekeerd geldt overigens hetzelfde: het onderhouden van contacten met autochtonen draagt in positieve zin bij aan de kennis van de Nederlandse taal.

Naast het relatief beperkte contact met autochtonen en de beperkte deelname aan gemeenteraadsverkiezingen, treedt een derde significant verschil op tussen respondenten in een achterstandspositie en respondenten die dat niet zijn. Het gaat om het gebruik van een viertal voorzieningen, waarbij met name het gebruik van de dienstverlening van het CWI of andere arbeidsbemiddelingsorganisaties van belang is. De respondenten in een achterstandspositie maken substantieel vaker gebruik van deze organisaties. Gezien het feit dat zij vaker werkloos zijn (als één van de kenmerken van achterstand) is dit niet verwonderlijk. De respondenten in een achterstandspositie maken daarentegen minder gebruik van typisch 'luke voorzieningen', zoals de bioscoop en sportclubs.

5 WAARDERING VAN DE LEEFBAARHEID DOOR ALLOCHTONE GROEPEN IN NIEUWEGEIN

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de onderzoekspopulatie de leefbaarheid in de eigen woonbuurt ervaart. In paragraaf 5.2 wordt deze vraag in een breder kader geplaatst door de waardering van de woonbuurt te presenteren voor de totale Nieuwegeinse bevolking. In paragraaf 5.3 komt het oordeel van de onderzoekspopulatie over de leefbaarheid aan de orde. In paragraaf 5.4 wordt beschreven of de waardering van de leefbaarheid wordt beïnvloed door achterstand. Het hoofdstuk sluit af met de belangrijkste conclusies.

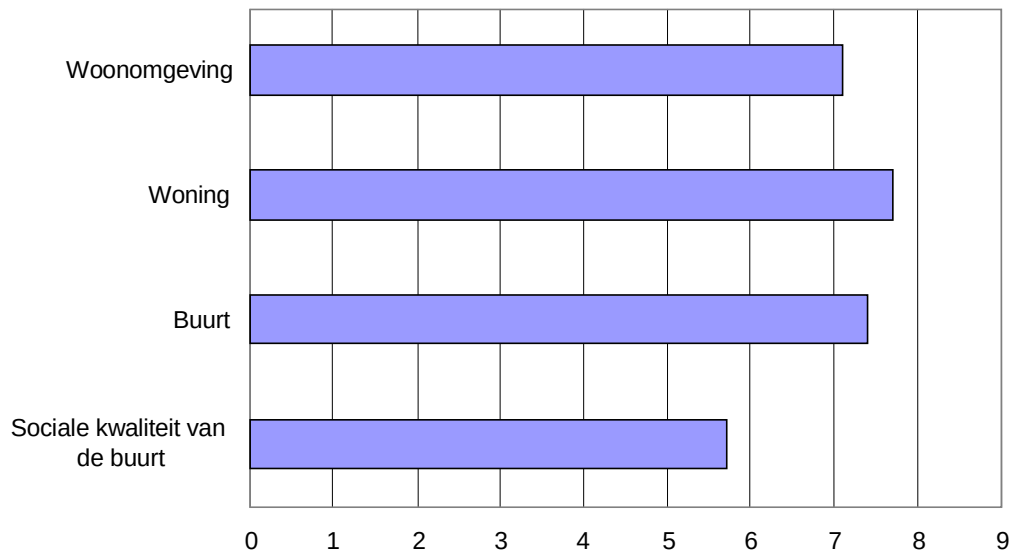
5.2 De leefbaarheid in Nieuwegein

In 2003 heeft de gemeente Nieuwegein het Leefbaarheidsonderzoek 2002 onder de bevolking uitgevoerd. Aan de bewoners werd onder meer gevraagd om over een negental leefbaarheidsaspecten in hun wijk hun waardering uit te spreken. Het ging om de volgende aspecten: de woonomgeving in het algemeen, de woning, de buurt, de sociale kwaliteit in de buurt en de verloedering, overlast, vermogensdelicten, dreiging en verkeersproblemen in de buurt. Aan de antwoorden zijn indicatorwaarden toegekend.

Uit het onderzoek van de gemeente blijkt dat de Nieuwegeinse bevolking het meest tevreden is over respectievelijk de eigen woning, de eigen buurt en de directe woonomgeving. De sociale kwaliteit in de buurt wordt als net voldoende gewaardeerd (figuur 5.1). Figuur 5.2 laat vervolgens leefbaarheidsaspecten als verloedering, overlast, vermogensdelicten, dreiging en verkeersproblemen in de buurt zien. Ook aan deze aspecten zijn indicatorwaarden toegekend. Een hoge score wijst op een grote overlast, terwijl een lage score op een geringe overlast wijst. In het algemeen heeft een meerderheid van de bevolking geen negatief oordeel over deze aspecten van leefbaarheid. De bevolking is van mening dat de verloedering in de buurt relatief de grootste dreiging vormt, gevolgd door vermogensdelicten, verkeersproblemen en overlast in het algemeen.

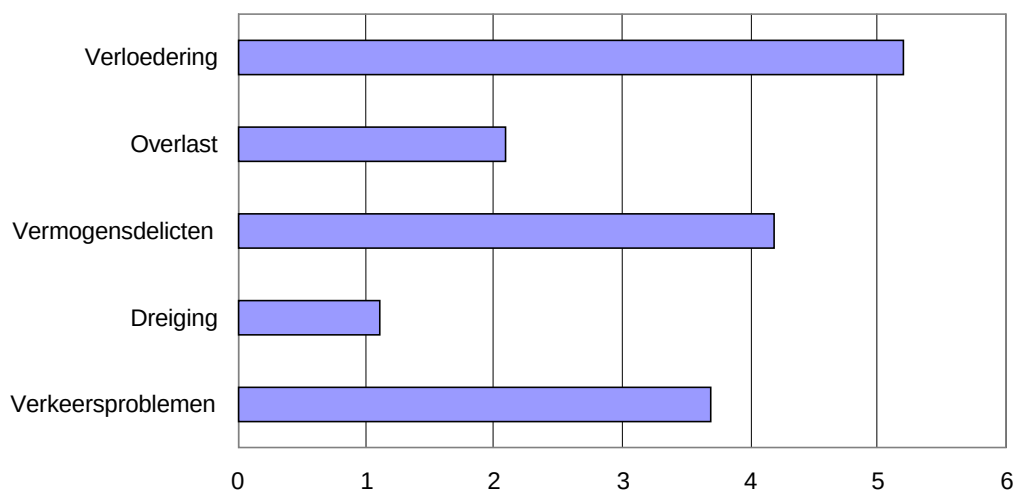
Met betrekking tot het algemene standpunt over onveiligheid, geeft meer dan de helft van de Nieuwegeinse bevolking (55%) aan zich wel eens onveilig te voelen. Deze gevoelens van onveiligheid doen zich, naar de mening van de respondenten, slechts incidenteel voor.

Figuur 5.1 Waardering leefbaarheidsaspecten van de woonbuurt, Nieuwegein (indicatorwaarden tussen de 0 en 10, waarbij een hoge score op een grote waardering wijst en andersom)

Bron: Leefbaarheidsonderzoek Nieuwegein 2002, gemeente Nieuwegein.

Figuur 5.2 Waardering leefbaarheidsaspecten van de woonbuurt, Nieuwegein (indicatorwaarden tussen de 0 en 10, waarbij een hoge score op een grote overlast wijst en andersom)

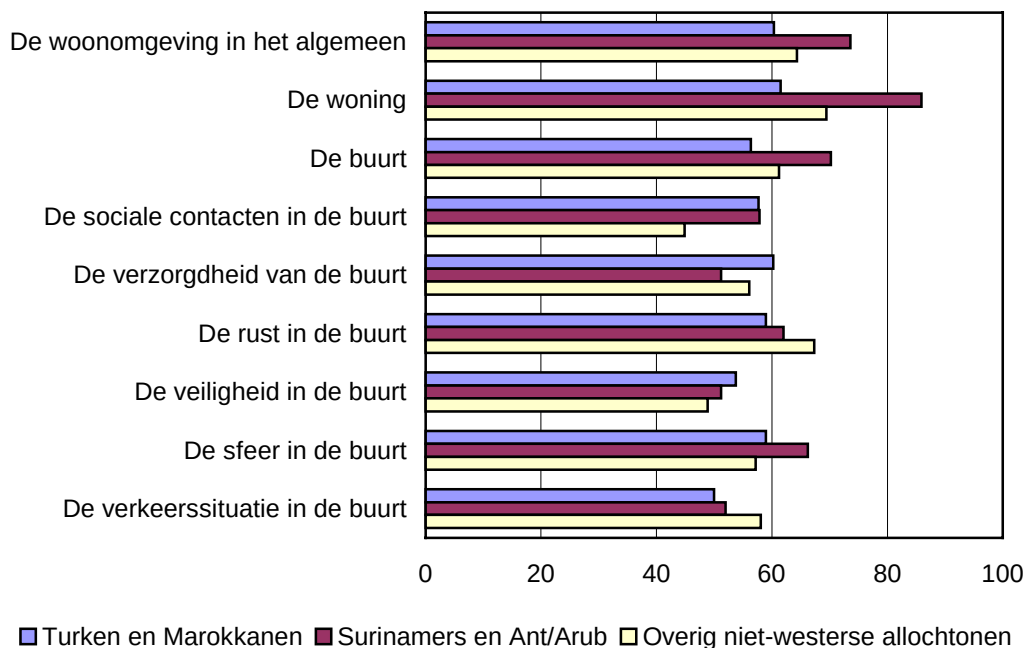

Bron: Leefbaarheidsonderzoek Nieuwegein 2002, gemeente Nieuwegein.

5.3 De leefbaarheid volgens de onderzoekspopulatie

De allochtone onderzoekspopulatie is eveneens gevraagd naar hun waardering voor een negental leefbaarheidsaspecten in de woonomgeving. Figuur 5.3 laat de respondenten naar allochtone groep zien die over de aspecten tevreden tot zeer tevreden zijn.

Figuur 5.3 Mate van tevredenheid over de leefbaarheid in de woonbuurt naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

Evenals voor de totale Nieuwegeinse bevolking geldt voor de onderzoekspopulatie dat zij het meest tevreden is over de eigen woning (74%). De buurt en de woonomgeving in het algemeen scoren relatief ook hoog (respectievelijk 64 en 67%). De ervaren veiligheid in de buurt en de waardering van de sociale contacten scoren het laagst: een kleine meerderheid van de respondenten is hierover tevreden (respectievelijk 51 en 53%).

De Surinamers en Antillianen/Arubanen zijn relatief het meest tevreden over de eigen woning, de buurt en de woonomgeving in het algemeen. Ook zijn zij, in vergelijking met de andere groepen, het meest tevreden over de sfeer in de buurt. De Turken en Marokkanen zijn relatief vaak te spreken over de veiligheid in de buurt en juist het minst vaak tevreden over de verkeerssituatie in de buurt. De overig niet-westerse groepen zijn, in vergelijking met de

twee andere hoofdgroepen, het meest vaak tevreden over de rust in de buurt en de verkeerssituatie, terwijl zij het minst vaak tevreden zijn over de sociale contacten in de buurt. De genoemde verschillen zijn echter niet significant.

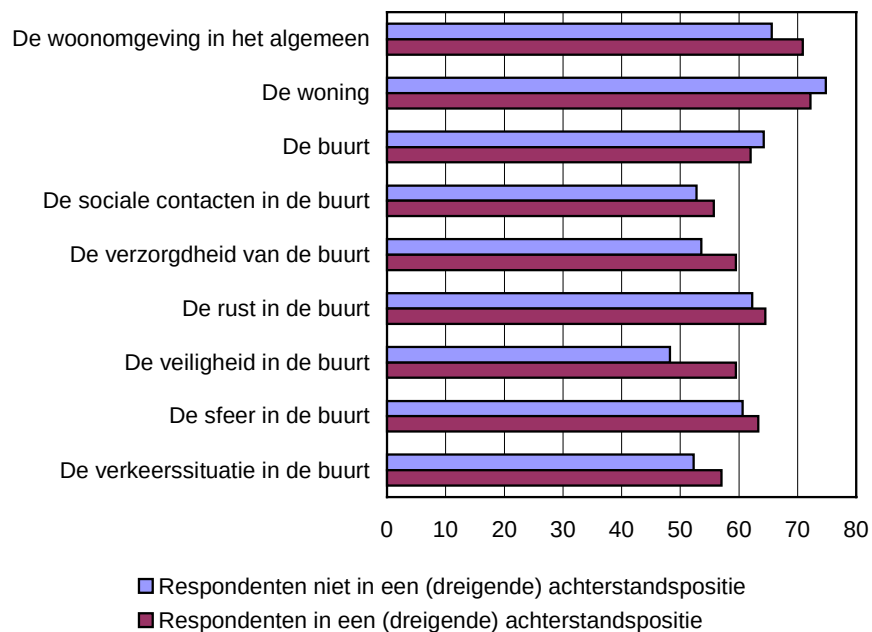
Met de algemene stelling dat Nieuwegein zeer leefbaar en veilig is, is de helft van de onderzoekspopulatie het eens (50%), terwijl vijftien procent het hier niet mee eens is. Er deden zich hierbij geen noemenswaardige verschillen voor tussen de drie categorieën uit de onderzoekspopulatie.

Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen mannen en vrouwen met betrekking tot hun waardering van de leefbaarheid in de buurt. Hetzelfde geldt voor de eerste en tweede generatie allochtonen.

5.4 De invloed van achterstand op de waardering van leefbaarheid

Respondenten die zich in een (dreigende) achterstandspositie bevinden, ervaren de leefbaarheid in de buurt niet tot nauwelijks anders dan de respondenten die niet in een (dreigende) achterstandspositie verkeren (zie figuur 5.4). De verschillen die er zijn, zijn niet significant.

Figuur 5.4 Mate van tevredenheid over de leefbaarheid in de woonbuurt naar achterstandspositie (in %)

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

5.5 Conclusies

In dit hoofdstuk stond centraal hoe de onderzoekspopulatie de leefbaarheid in de eigen woonbuurt ervaart. Dit is gemeten door hen naar hun tevredenheid over een groot aantal aspecten van de leefbaarheid te vragen, in het bijzonder met betrekking tot de sociale omgang, de veiligheid en de verkeerssituatie in de buurt. De ervaringen zijn vergeleken met de tevredenheid over de leefbaarheid van de totale Nieuwegeinse bevolking zoals door de gemeente Nieuwegein is onderzocht. Een vergelijking met de situatie in Nederland bleek in dit verband niet mogelijk.

Het algemene beeld is dat de allochtone bevolking van Nieuwegein deze woonplaats als (redelijk tot zeer) leefbaar beschouwd. De respondenten zijn nog het meest tevreden over de eigen woning, de buurt waarin men woont en de woonomgeving in het algemeen. Een ruime meerderheid van de respondenten is hier (zeer) tevreden over. Over de veiligheid en sociale contacten in de buurt is men het minst vaak tevreden. Niettemin is hier nog altijd een kleine meerderheid van de respondenten tevreden over. Met betrekking tot de tevredenheid over de onderscheiden aspecten van leefbaarheid zijn er geen significante verschillen gevonden naar etnische herkomst, geslacht, generatie of achterstandpositie. De patronen die voor de afzonderlijke categorieën zijn opgetekend, komen in hoge mate met elkaar overeen.

De methodiek van het leefbaarheidsonderzoek van de gemeente en van het onderhavige onderzoek, laat geen precieze vergelijking van de uitkomsten toe. Dit neemt niet weg dat de gevonden resultaten voor de totale Nieuwegeinse bevolking en de onderzochte allochtonen in redelijke mate overeenkomen. Zowel de totale Nieuwegeinse bevolking als de allochtone onderzoekspopulatie zijn het meest vaak tevreden over de eigen woning, de buurt en de woonomgeving in het algemeen. Zij zijn beide daarentegen het minst vaak tevreden over veiligheidsaspecten en sociale contacten in de buurt. Zo bezien wordt de leefbaarheid door autochtonen en allochtonen in min of meer gelijke mate beleefd.

6 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

6.1 Inleiding

De gemeente Nieuwegein wil weten hoe groot de groep allochtonen in een (dreigende) achterstandspositie is in de gemeente en in hoeverre deze achterstandssituatie van invloed is op de deelname van deze groep aan het sociale en maatschappelijke leven.

In dit onderzoek is de positie van allochtonen in Nieuwegein vastgesteld aan de hand van hun formele en informele participatie in de lokale samenleving. Daartoe is een populatie van 300 allochtonen onderzocht. Door vraaggesprekken met deze respondenten is inzicht verkregen in de omvang en samenstelling van de allochtone bevolking in Nieuwegein, hun maatschappelijke positie en sociale integratie in de samenleving, hun deelname aan gemeentelijke voorzieningen en in hun oordeel over de leefbaarheid in hun buurt.

In paragraaf 6.2 van dit hoofdstuk vatten we de bovengenoemde informatie kort samen. In paragraaf 6.3 worden deze bevindingen geplaatst in een bredere context en vergeleken met de participatie van allochtonen op landelijk niveau en de participatie van de totale Nieuwegeinse bevolking. De rol van achterstand in de participatie van de allochtonen in Nieuwegein, komt in paragraaf 6.5 aan bod.

6.2 Samenvatting

Omvang en samenstelling van de allochtone bevolking in Nieuwegein

Niet-westerse allochtonen maken in januari 2004 elf procent van de totale Nieuwegeinse bevolking uit. De belangrijkste groepen in de onderzoekspopulatie naar land van herkomst zijn de Surinamers en Antillianen/Arubanen (41%), de Turken en Marokkanen (26%) en de overig niet-westerse allochtonen (33%). Van hen is ruim de helft vrouw en iets minder dan de helft man. Zestien procent behoort tot de tweede generatie allochtonen. De meeste respondenten zijn tussen de 20 en 39 jaar oud (53%).

De meeste respondenten wonen langer dan tien jaar in Nederland of zijn hier geboren. De voornaamste doelen van verblijf zijn gezinsvorming of -hereniging (dit geldt met name voor de Turken en Marokkanen), studie (dit geldt met name voor de Surinamers en Antillianen/Arubanen) of verblijf als vluchteling (dit geldt met name voor de overig niet-westerse allochtonen). De meeste respondenten, met name de Turken en Marokkanen, wonen samen met hun partner en kinderen in Nieuwegein.

De maatschappelijke positie van allochtonen in Nieuwegein

De meeste respondenten zijn laag of middelbaar opgeleid (64%). De Turken en Marokkanen zijn relatief laag opgeleid, de Surinamers en Antillianen/Arubanen middelbaar en de overig niet-westerse allochtonen zijn in vergelijking met de overige twee groepen hoog opgeleid. De mannen van de onderzoekspopulatie zijn beter opgeleid dan de vrouwen, terwijl de allochtonen van de tweede generatie beter zijn opgeleid dan hun ouders.

Van de onderzoekspopulatie werkt drievijfde meer dan twaalf uur per week. Bijna een kwart is werkloos, arbeidsongeschikt of opvoeder van kinderen. De Turken en Marokkanen hebben de minst gunstige arbeidsmarktpositie: nog niet de helft van hen heeft een baan, terwijl de Surinamers en Antillianen/Arubanen de meest gunstige positie hebben. Tussen mannen en vrouwen doen zich geen substantiële verschillen voor. Het voornaamste verschil is dat (Turkse en Marokkaanse) vrouwen vaker opvoeder van kinderen zijn, terwijl mannen vaker werken. De tweede generatie allochtoon is vooral student, terwijl de eerste generatie vooral werkt of de kinderen opvoedt.

De meeste respondenten hebben geen inburgeringscursus gevolgd (83%), vooral omdat hun Nederlandse taalniveau naar eigen zeggen voldoende is. Van de Surinamers en Antillianen/Arubanen heeft geen enkele respondent een inburgeringscursus gedaan. De overig niet-westerse groepen daarentegen hebben vaak wel een cursus gevolgd.

Nederlandse taalbeheersing

Van ruim eenderde van de onderzoekspopulatie is het Nederlands de moedertaal, dit geldt met name voor de Surinamers en Antillianen/Arubanen en voor de tweede generatie allochtonen. Voor bijna driekwart van de respondenten is het Nederlands de belangrijkste taal die thuis gesproken wordt. Er zijn met betrekking tot deze variabele geen verschillen tussen mannen en vrouwen.

De meeste respondenten, namelijk tweederde, hebben nooit moeite met de Nederlandse taal (lezen, spreken en schrijven). Opnieuw geldt dit met name voor de Surinamers en Antillianen/Arubanen. De overig niet-westerse allochtonen hebben het meest moeite met het Nederlands. Er zijn nauwelijks verschillen tussen mannen en vrouwen met betrekking tot het beheersen van het Nederlands. Dit geldt wel voor de verschillen tussen de eerste en tweede generatie allochtonen. De tweede generatie beheerst de Nederlandse taal namelijk substantieel beter dan de eerste generatie.

Allochtonen in een (dreigende) achterstandspositie

Een (dreigende) achterstandspositie onder allochtonen doet zich voor wanneer hun opleidingsniveau laag is, zij een kwetsbare maatschappelijke positie hebben en/of wanneer zij de Nederlandse taal niet helemaal machtig zijn. Wanneer de respondenten op tenminste twee

van deze drie achterstandsindicatoren negatief scoren, bevinden zij zich in een (dreigende) achterstandspositie. Op basis van deze indicatoren bevindt ruim een kwart van de onderzoekspopulatie zich in een (dreigende) achterstandspositie. De Turken en Marokkanen vormen de grootste risicogroep gezien hun relatief lage opleidingsniveau en kwetsbare maatschappelijke positie. De Surinamers en Antillianen/Arubanen verkeren het minst vaak in een (dreigende) achterstandspositie. Zij beheersen het Nederlands goed, zijn overwegend middelbaar opgeleid en hebben een relatief goede maatschappelijke positie. De eerste generatie allochtonen bevindt zich substantieel vaker in een achterstandspositie dan de tweede generatie. Vrouwen bevinden zich iets voor in die positie dan mannen. Dit betekent dat de Turkse en Marokkaanse vrouwen van de eerste generatie in het bijzonder als risicocategorieën dienen te worden aangeduid.

Sociale integratie en het verrichten van vrijwilligerswerk

Bijna tweederde van de onderzoekspopulatie heeft contact met autochtone Nederlanders. De helft van hen heeft zelfs autochtone vrienden of kennissen. De meeste contacten vinden plaats in de woonbuurt of op het werk. Surinamers en Antillianen/Arubanen hebben de meeste contacten buiten de eigen groep. Hetzelfde geldt voor de tweede generatie allochtonen. Tussen de mannen en vrouwen zijn nauwelijks verschillen.

Naast het hebben van contact met autochtonen is een andere vorm van participatie en integratie de deelname van kinderen aan activiteiten op verenigingen of clubs. Van de respondenten met kinderen geeft drievijfde aan dat de kinderen wel eens actief zijn bij verenigingen. Het gaat met name om sport- en dansverenigingen.

Een kwart van de respondenten verricht vrijwilligerswerk. Er doen zich geen significante verschillen naar allochtone hoofdgroep voor. Het meeste vrijwilligerswerk wordt verricht bij sportclubs of sociaal-culturele instellingen en is gericht op zowel autochtonen als allochtonen. Mannen doen iets vaker vrijwilligerswerk dan vrouwen en de eerste generatie allochtonen iets vaker dan de tweede generatie. De verschillen zijn echter niet significant.

Gebruik van - en tevredenheid over gemeentelijke voorzieningen

Nieuwegein heeft een groot aantal voorzieningen op het gebied van zorg, welzijn en cultuur, onderwijs, vrije tijd en vervoer. Met betrekking tot deze voorzieningen wordt vooral regelmatig gebruik gemaakt van het openbaar vervoer, parkeervoorzieningen, sportmogelijkheden, de bibliotheek en het theater en de bioscoop. Tussen de allochtone hoofdgroepen doen zich een aantal verschillen voor met betrekking tot het gebruik. De belangrijkste zijn dat Surinamers en Antillianen/Arubanen meer gebruik maken van sportgelegenheden en parkeervoorzieningen, terwijl de overig niet-westerse allochtonen meer gebruik maken van het openbaar vervoer. Het voornaamste verschil naar geslacht is dat mannen meer van parkeervoorzieningen gebruik maken dan vrouwen. De verschillen naar generatie zijn klein en niet

significant. Het gemeentelijke nieuws wordt door bijna driekwart van de respondenten gevolgd. Substantiële verschillen naar etnische doelgroep, geslacht of generatie zijn er niet. Het merendeel van de respondenten dat gebruik maakt van de voorzieningen is hier ook tevreden over. Daarmee in samenhang ondervinden de meeste respondenten geen belemmeringen met betrekking tot het gebruik van de voorzieningen. De meeste belemmeringen worden ervaren bij het gebruik van het openbaar vervoer en de parkeervoorzieningen. Er zijn geen grote verschillen in ervaren belemmeringen naar allochtone hoofdgroep, geslacht of generatie.

Politieke participatie

Bijna de helft van de onderzoekspopulatie heeft gestemd voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2002. Hoewel de Surinamers en Antillianen/Arubanen dat het hoogste percentage scoren, zijn er geen substantiële verschillen naar allochtone hoofdgroep. Er is evenmin sprake van grote verschillen in politieke participatie naar geslacht en generatie.

De ervaren leefbaarheid in de eigen woonbuurt

Over de eigen woning, de buurt en de woonomgeving in het algemeen zijn de respondenten het vaakst tevreden. Men is het minst vaak tevreden over de veiligheid en sociale contacten in de buurt. Substantiële verschillen met betrekking tot de ervaren leefbaarheid naar allochtone hoofdgroep, geslacht en generatie hebben wij niet gevonden.

6.3 De bevindingen geplaatst in een bredere context

Een vergelijking met het landelijke niveau

Het opleidingsniveau, de positie op de arbeidsmarkt en de werkloosheid zijn belangrijke indicatoren van formele participatie aan de maatschappij.

Wanneer we kijken naar de formele participatie van de allochtonen in Nieuwegein in vergelijking met gegevens van allochtonen op landelijk niveau dan blijkt dat de allochtonen in Nieuwegein een goede positie en participatie hebben. Dit geldt vooral met betrekking tot hun opleidingsniveau. Op landelijk niveau heeft bijna tweevijfde deel van de allochtonen ten hoogste de basisschool doorlopen, terwijl voor de allochtonen in Nieuwegein een aandeel van eenvijfde geldt. Tegelijkertijd is een substantieel groter deel middelbaar of hoger opgeleid in Nieuwegein. Ook op het gebied van de arbeidsmarktparticipatie doen de allochtonen in Nieuwegein het beter (65% participeert op de arbeidsmarkt) dan de allochtonen op landelijk niveau (59% participeert op de arbeidsmarkt). De werkloosheidscijfers van beide groepen zijn nagenoeg aan elkaar gelijk, namelijk rond de tien procent.

Met betrekking tot de informele participatie van allochtonen hebben we op het landelijke niveau gegevens voorhanden over hun contacten met autochtonen, het verrichten van vrijwilligerswerk en hun politieke participatie. Voor deze drie variabelen maken we dan ook een vergelijking tussen allochtonen in Nieuwegein en de allochtonen op landelijk niveau.

De allochtonen in Nieuwegein doen het bij alle drie de bovengenoemde variabelen beter dan de allochtonen op landelijk niveau. Het verschil is met name evident met betrekking tot de contacten met autochtone Nederlanders. Waar in Nieuwegein slechts een vijfde nooit contact heeft met autochtonen is dat aandeel op landelijk niveau een kwart. Zowel voor heel Nederland als voor Nieuwegein geldt dat de tweede generatie allochtonen meer contact heeft met autochtone Nederlanders dan hun ouders.

Met betrekking tot vrijwilligerswerk zijn alleen cijfers beschikbaar van lokale studies, in het bijzonder van de gemeente Rotterdam. Voor zover de cijfers met elkaar te vergelijken zijn, lijken de allochtonen in Nieuwegein meer vrijwilligerswerk te doen. Dit geldt met name voor de Turken en Marokkanen. In totaal verricht dertien procent van de allochtonen in Nieuwegein vrijwilligerswerk, in Rotterdam is dat acht procent.

De opkomstpercentages bij gemeenteraadsverkiezingen op landelijk niveau verschillen nogal per (grote) gemeente. De politieke participatiecijfers onder de allochtonen in Nieuwegein (46%) zijn echter het meest in overeenstemming met de opkomstpercentages in Rotterdam waar de opkomst onder allochtonen relatief hoog is (40%). In Nieuwegein hebben vooral de Surinamers en Antillianen/Arubanen gestemd voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2002. Op landelijk niveau stemmen Turken meer dan andere allochtone groepen.

Een vergelijking met de totale Nieuwegeinse bevolking

Wanneer de gegevens naast elkaar gelegd worden, blijkt het verschil in formele participatie tussen de allochtone Nieuwegeinse bevolking en de totale Nieuwegeinse bevolking betrekkelijk klein.

Het grootste - en tevens een belangrijk verschil tussen beide groepen is dat de allochtonen vaker werkloos (9%) of arbeidsongeschikt (6%) zijn dan de totale bevolking (respectievelijk 2 en 3%). Voor de totale lokale bevolking geldt echter dat zij vaker opvoeder van kinderen is dan de allochtone bevolking. De beide groepen participeren ongeveer in gelijke mate op de arbeidsmarkt (rond de 65%). Ook met betrekking tot het opleidingsniveau zijn de verschillen beperkt. Het voornaamste verschil is dat de allochtone bevolking vaker ten hoogste de basisschool heeft doorlopen (11%) dan de totale Nieuwegeinse bevolking (6%). De verschillen nemen echter toe wanneer de gegevens worden gezien naar allochtone hoofdgroep. In vergelijking met de Turken en Marokkanen is de Nieuwegeinse bevolking bijvoorbeeld hoger opgeleid, terwijl zij in vergelijking met de overig niet-westerse allochtonen juist lager opgeleid is.

Met betrekking tot de informele participatie geven we de verschillen en overeenkomsten tussen de allochtone bevolking en de totale bevolking in Nieuwegein over een viertal variabelen. Het gaat hierbij om het verrichten van vrijwilligerswerk, het gebruik van - en de tevredenheid over gemeentelijke voorzieningen, het volgen van het gemeentelijke nieuws en de politiek participatie.

In tegenstelling tot de formele participatie vallen voor informele participatie meteen de verschillen op tussen de beide groepen. De totale Nieuwegeinse bevolking lijkt meer informeel te participeren dan de allochtone Nieuwegeinse bevolking. Het onderstaande geeft hiervan een overzicht.

De totale Nieuwegeinse bevolking verricht substantieel meer vrijwilligerswerk (bijna een kwart) dan de allochtone Nieuwegeinse bevolking (eenvijfde). Hierbij dient opgemerkt te worden dat het verrichten van vrijwilligerswerk door Surinamers en Antillianen/Arubanen en door de overig niet-westerse groepen gelijk is aan dat van de totale bevolking in Nieuwegein. Vooral het participatieniveau op dit vlak onder de Turken en Marokkanen ligt dus laag. Met betrekking tot het gebruik van voorzieningen kunnen we, vanwege de beschikbaarheid van gegevens, alleen een vergelijking maken voor het buurthuis en de bibliotheek. Opvallend is dat de totale Nieuwegeinse bevolking substantieel meer gebruik maakt van beide voorzieningen dan de allochtone populatie. Dit geldt met name voor het buurthuis waar bijna de helft van de Nieuwegeinse bevolking gebruik van maakt tegenover eenvijfde van de allochtonen. De mate van tevredenheid over de voorzieningen, waarover meer gegevens voorhanden zijn, komt voor beide groepen in grote lijnen overeen. Een minderheid van beide groepen is bijvoorbeeld tevreden over het onderhouden en schoonhouden van de openbare ruimte, terwijl een meerderheid van beide groepen tevreden is over de parkeervoorzieningen in de buurt en zelfs een ruime meerderheid tevreden is over de Nieuwegeinse gezondheidsvoorzieningen en sportmogelijkheden.

Ook met betrekking tot de betrokkenheid bij de gemeente in de vorm van het volgen van het gemeentelijke nieuws en de opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen, blijft de allochtone bevolking achter bij de totale bevolking in Nieuwegein. De totale bevolking volgt het nieuws vaker (88%) dan de allochtone populatie (72%) terwijl de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2002 hoger was onder de totale bevolking, namelijk 52 procent, dan onder de allochtone bevolking, namelijk 45 procent.

6.4 De rol van achterstand in de participatie van allochtonen in Nieuwegein

Een eenduidig beeld met betrekking tot de invloed van achterstand op informele participatie ontbreekt. Bij sommige aspecten van informele participatie is (dreigende) achterstand van allochtonen wel van invloed, bij andere aspecten niet.

Aspecten waar een (dreigende) achterstandspositie wel op van invloed is, zijn contacten met autochtone Nederlanders, politieke participatie en het gebruik van een aantal voorzieningen. De allochtonen die zich in een (dreigende) achterstandspositie bevinden, hebben substantieel minder contact met autochtone Nederlanders dan allochtonen die niet in een achterstandspositie verkeren. Daarnaast brengt, in vergelijking met allochtonen waar geen achterstand voor dreigt, een significant kleiner aandeel zijn stem uit bij gemeenteraadsverkiezingen. Het bezoek aan een bioscoop of het gebruik van een sportclub door allochtonen in (dreigende) achterstand blijft echter achter in vergelijking tot het gebruik van deze voorzieningen door allochtonen die wel formeel participeren. Op het gebruik van andere voorzieningen zoals het openbaar vervoer, parkeergelegenheden, de bibliotheek of de huisartsenpraktijk heeft achterstand geen substantiële invloed. Ook is er geen sprake van een verband tussen achterstand en het verrichten van vrijwilligerswerk of tussen achterstand en het volgen van het gemeentelijke nieuws. Zowel de groep allochtonen in een (dreigende) achterstandspositie als de groep allochtonen waar dat niet voor geldt, verrichten in gelijke mate vrijwilligerswerk en volgen in gelijke mate het gemeentelijke nieuws.

Tot slot

Uit dit onderzoek blijkt dat de cijfers omtrent formele en informele participatie van de allochtone bevolking in Nieuwegein gunstig zijn ten opzichte van allochtonen op landelijk niveau. Ook blijkt dat de allochtone bevolking in Nieuwegein, in vergelijking met de totale Nieuwegeinse bevolking, een goede positie inneemt op het gebied van genoten onderwijs en op het gebied van arbeidsmarktparticipatie. De werkloosheid onder de allochtone bevolking in Nieuwegein is echter nog altijd hoog en de deelname aan het sociaal-maatschappelijke leven blijft nog altijd achter bij dat van de Nieuwegeinse bevolking als geheel. Bovendien kunnen we vaststellen dat deze achterstand voor sommige categorieën allochtonen ongunstiger is dan voor anderen. In het bijzonder nemen hierbij de eerste generatie, de vrouwen en de laag opgeleiden een kwetsbare positie in. Naar etnische herkomst betreft deze uitkomst vooral de Turkse en Marokkaanse bevolking.

GERAADPLEEDE LITERATUUR

Daal, Van (2001)

Het Middenveld als Smeltkroes? Verschuivingen in deelname aan verenigingsleven en vrijwilligerswerk in multicultureel Rotterdam. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Dagevos, Gijsberts en Van Praag (2003)

Rapportage Minderheden 2003, Onderwijs, arbeid en sociaal-culturele integratie. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Dimensus beleidsonderzoek (2002)

Jeugdomnibus 2001 gemeente Nieuwegein. Breda: Dimensus beleidsonderzoek.

Driel en Janssen (2002)

Statistische Berichten 2002. Gemeente Nieuwegein, Unit Strategie en Onderzoek.

Graaf, Van de, en Verhorst (2003)

Leefbaarheidsonderzoek Nieuwegein 2002. Breda: Dimensus beleidsonderzoek.

Groeneveld en Weijers-Martens (2003)

Minderheden in beeld, SPVA-02. Rotterdam: Instituut voor Sociologisch-Economisch Onderzoek.

Hubeau en Foblets (1997)

Politieke Participatie van allochtonen. Leuven, Amersfoort.

Last en Slis (2001)

Omnibusonderzoek 2001 gemeente Nieuwegein. Groningen: I&O Research.

Martinez, Groeneveld en Kruisbergen (2002)

Integratiemonitor 2002. Rotterdam: Instituut voor Sociologisch-Economisch Onderzoek.

Müntz (2003)

MEM-VOL – Migrant and Ethnic Minority Volunteering – vrijwilligerswerk door migranten en etnische minderheden. Amsterdam: Community Partnership Consultants.

Veenman, J. (1996)

Keren de Kansen? De tweede-generatie allochtonen in Nederland. Van Gorcum, Assen.

Werff en Veenma (2003)

Omnibusonderzoek 2003 gemeente Nieuwegein. Tilburg: IVA Tilburg.

BIJLAGE 1

Definiëring begrippen

- Integratie

Met betrekking tot het begrip integratie maken wij gebruik van de definitie zoals die onlangs door de onderzoekscommissie Blok is gehanteerd: Een persoon of groep is geïntegreerd in de Nederlandse samenleving wanneer er sprake is van gelijke juridische positie, gelijkwaardige deelname op sociaal-economisch terrein, kennis van de Nederlandse taal en wanneer gangbare waarden, normen en gedragspatronen worden gerespecteerd.

Integratie is een tweezijdig proces: enerzijds wordt van nieuwkomers verwacht dat zij bereid zijn te integreren, anderzijds moet de Nederlandse samenleving die integratie mogelijk maken.

- Formele participatie

Onder formele participatie wordt de deelname van de bevolking aan maatschappelijke kern-instituten verstaan zoals deelname aan onderwijs en participatie op de arbeidsmarkt. In dit onderzoek richten wij ons vooral tot de huidige participatie op de arbeidsmarkt. Daarnaast is een klein aantal vragen opgenomen over deelname aan een inburgeringscursus.

- Informele participatie

Informele participatie betreft vooral de omgang tussen allochtonen en autochtonen, waarbij een intensief contactenpatroon wijst op een vergaande vorm van integratie. Daarnaast verstaan wij in dit onderzoek onder informele participatie ook het verrichten van vrijwilligerswerk, het gebruik maken van gemeentelijke voorzieningen en het betrokken zijn bij de gemeente in de vorm van het volgen van het gemeentelijke nieuws en het deelnemen aan de gemeentelijk verkiezingen.

- Allochtoon

Persoon die woonachtig is in Nederland en van wie tenminste één ouder is geboren in het buitenland (definitie CBS).

- Eerste generatie allochtoon

Persoon is zelf in buitenland geboren en heeft ten minste één in het buitenland geboren ouder (definitie CBS).

- Tweede generatie allochtoon

Persoon is in Nederland geboren en heeft ten minste één in het buitenland geboren ouder (definitie CBS).

- Voorzieningen

In het onderhavige onderzoek gaat het om gemeentelijke voorzieningen op het gebied van onderwijs, welzijn, vrije tijd, gezondheid en openbaarvervoer.

- Leefbaarheid

Het begrip leefbaarheid is een containerbegrip met veel inhouden. In dit onderzoek gaat het om de leefbaarheid in de eigen leef- en woonomgeving. Onder leefbaarheid verstaan we een prettig leefklimaat, tevredenheid over de eigen woning, en een voldoende mate van veiligheid, onderhoud en verzorgdheid van de openbare ruimte en sociale samenhang in de directe woonomgeving.

- Overig niet-westerse landen

Tabel B1-1 laat zien welke landen de categorie ‘overig niet-westerse landen’ in het onderzoek vormen. Ook wordt hun aandeel in het onderzoek weergegeven.

Tabel B1-1 De categorie ‘overig niet-westers’ uitgesplitst naar land van herkomst, Nieuwegein

Overig niet-westers	Absoluut	Percentage
Iran	14	14,3
Vietnam	11	11,2
Indonesië	11	11,2
China en Hong Kong	10	10,2
Irak	7	7,1
Somalië	5	5,1
Egypte	5	5,1
Sri Lanka	5	5,1
Soedan	3	3,1
Filippijnen	3	3,1
Israël	3	3,1
Afghanistan	2	2,0
Nigeria	2	2,0
Thailand	2	2,0
Tunesië	2	2,0
Zuid-Afrika	2	2,0
Voormalig Joegoslavië	1	1,0
Dominicaanse republiek	1	1,0
Brits Guyana	1	1,0
Eritrea	1	1,0
Koeweit	1	1,0
Mauritius	1	1,0
Peru	1	1,0
Wit Rusland	1	1,0
Cuba	1	1,0
Angola	1	1,0
Ivoorkust	1	1,0
Totaal (N)	98	100

Bron: enquête onder allochtone doelgroepen in Nieuwegein, maart 2004.

BIJLAGE 2

VRAGENLIJST DOELGROEPEN NIEUWEGEIN

Naam interviewer	
Datum interview	
Taal waarin interview is afgenomen	
Respondentnummer (zie respondentenlijst)	

Aanwijzingen voor de interviewers:

- Lees de vragenlijst in zijn geheel een keer door.
- Lees steeds goed de vragen door.
- Bij sommige vragen staat een schuin gedrukt gedeelte. Lees dit gedeelte bij het stellen van de vraag niet voor. Het gaat om een toelichting voor de interviewer of om een toelichting op de vraag. Lees deze toelichting steeds goed door.
- Lees de antwoordcategorieën niet op, behalve als aangegeven staat dit wel te doen.

Introductie:

Wij voeren in opdracht van de gemeente Nieuwegein een onderzoek uit onder de bevolking van deze gemeente. De gemeente wil graag weten welke mensen in Nieuwegein wonen, of zij gebruik maken van gemeentelijke voorzieningen en in hoeverre zij deelnemen aan maatschappelijke activiteiten. Wij willen u daarom graag vragen stellen over uw eigen achtergrond en over uw mening over de stad waarin u woont. Uw antwoorden zullen vertrouwelijk worden behandeld. Wij hoeven uw naam niet te weten. Het gesprek zal ongeveer 10 tot 15 minuten duren.

A. Achtergrondkenmerken en maatschappelijke positie

Om te beginnen willen wij u een paar vragen stellen over uw achtergrond.

1. Geslacht (niet vragen, zelf invullen)

☐ 1	Man
☐ 2	Vrouw

2. In welk jaar bent u geboren?

.....

3. In welk land bent u geboren?

1	Nederland ⇒ door naar vraag 6
2	Turkije
3	Marokko
4	Nederlandse Antillen
5	Suriname
6	Irak
7	Iran
8	Afghanistan
9	Somalië
10	Soedan
11	Voormalig Joegoslavië
12	Anders, namelijk: .....

4. Wanneer bent u in Nederland komen wonen?

Jaar .....

5. Wat was het doel van uw verblijf? *(bij meer antwoorden, de belangrijkste noteren)*

1	Gezinsvorming (trouwen/samenwonen)
2	Gezinshereniging (vrouw/man/kinderen voegen zich bij partner/ouders)
3	Toelating als vluchteling
4	Werk
5	Studie
6	Anders, namelijk: .....

6. In welk land zijn uw ouders geboren? *(Instructie interviewer: indien de ouders in verschillende landen zijn geboren, noteer beide landen)*

1	Nederland
2	Turkije
3	Marokko
4	Nederlandse Antillen
5	Suriname
6	Irak
7	Iran
8	Afghanistan
9	Somalië
10	Soedan
11	Voormalig Joegoslavië
12	Anders, namelijk: .....

7. Hoe is uw huishouden samengesteld?

1	Alleenwonend
2	Inwonend bij familie of vrienden
3	Samenwonend/getrouwd met kinderen
4	Samenwonend/getrouwd zonder kinderen
5	Alleenstaand met kinderen
6	Anders, namelijk .....

8. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?

1	Geen ⇒ door naar vraag 10
2	Basisonderwijs
3	Lager beroepsonderwijs (vbo/vmbo/lts/leao/lhno/huishoudschool)
4	Lager algemeen voortgezet onderwijs (mavo/mulo/ulo/mms/lower secondary)
5	Middelbaar beroepsonderwijs (mbo/mts/meao/mdgo)
6	Hoger algemeen voortgezet beroepsonderwijs (havo/vwo/hbs/higher secondary)
7	Hoger beroepsonderwijs (hbo/hts/heao)
8	Universitair onderwijs
9	Anders, namelijk .....

9. Heeft u deze opleiding in Nederland gevolgd?

1	Ja
2	Nee

10. Wat is uw huidige maatschappelijke positie? *(Instructie interviewer: indien nodig, ligt de term 'maatschappelijke positie' toe: het gaat om de arbeidsmarktpositie, eventuele werkloosheid, schoolgang e.d. van de respondent. Belangrijkste activiteit noteren)*

1	Werkend, minder dan 12 uur
2	Werkend, meer dan 12 uur
3	Werkloos/werkzoekend ⇒ door naar vraag 12
4	Arbeidsongeschikt/invaliden zonder baan ⇒ door naar vraag 12
5	Schoolgaand/student ⇒ door naar vraag 12
6	Gepensioneerd/VUT/AOW/rentenier ⇒ door naar vraag 12
7	Huisvrouw/huisman/opvoeder van kinderen ⇒ door naar vraag 12
8	Anders, namelijk .....

11. Wat voor werk doet u/wat is uw functie? *(Instructie interviewer: let hierbij op of respondent in loondienst is of een eigen bedrijf heeft)*

.....

12. Welke inkomstenbronnen heeft uw huishouden? *(Instructie interviewer: het gaat dus ook om inkomsten van een eventuele partner/kinderen. Meer antwoorden mogelijk)*

1	Eigen inkomsten uit werk
2	Het inkomen van mijn partner
3	Een uitkering op basis van werkloosheid
4	Een uitkering op basis van arbeidsongeschiktheid
5	Een bijstandsuitkering
6	Studiefinanciering
7	Pensioen/AOW
8	Anders, namelijk .....

B. Beheersing van de Nederlandse taal

Wij willen u nu graag een aantal vragen stellen over de taal/talen die u spreekt.

13. Wat is uw moedertaal?

1	Nederlands ⇒ door naar vraag 16
2	Papiamentu
3	Turks
4	Marokkaans arabisch
5	Berber
6	Arabisch
7	Koerdisch
8	Farsi/Pastoe
9	Somalisch
10	Anders, namelijk: .....

14. Wat is de belangrijkste taal die thuis wordt gesproken?

1	Nederlands
2	Papiamentu
3	Turks
4	Marokkaans arabisch
5	Berber
6	Arabisch
7	Koerdisch
8	Farsi/Pastoe
9	Somalisch
10	Anders, namelijk: .....

15. In hoeverre vindt u de volgende aspecten m.b.t. de Nederlandse taal moeilijk:

(Instructie interviewer: 1 is niet moeilijk, 2 is een beetje moeilijk, 3 is moeilijk, 4 is heel moeilijk, 5 is weet niet)

	Niet moei- lijk	Een beetje moeilijk	Moei- lijk	Heel moeilijk	Weet niet/ n.v.t.
A Het lezen van een Nederlandse krant (wijkblad, spits, metro e.d.)	1	2	3	4	5
B Het voeren van een (formeel) gesprek	1	2	3	4	5
C Het schrijven van een (formele) brief	1	2	3	4	5

16. Volgt u op dit moment een cursus of opleiding voor uw inburgering in de Nederlandse samenleving of heeft u dat in de afgelopen drie jaar gedaan?

- ☐ 1 Nee ⇒ door naar vraag 20
- ☐ 2 Ja, alleen een taalcursus
- ☐ 3 Ja, een taalcursus en opvoedingsondersteuning
- ☐ 4 Ja, een taalcursus en werktraject
- ☐ 5 Ja, een taalcursus en vrijwilligerswerk/sociale activering
- ☐ 6 Ja, een taalcursus en beroepsopleiding
- ☐ 7 Anders, namelijk: .....

17. Hoe wist u dat deze opleiding bestond/hoe heeft u deze opleiding gevonden?

(Belangrijkste antwoord noteren)

- ☐ 1 Via de gemeente (Sociale Dienst/Bureau Nieuwkomers)
- ☐ 2 Via het CWI/reïntegratiebedrijf
- ☐ 3 Via de bibliotheek
- ☐ 4 Via internet
- ☐ 5 Via krant/huis-aan-huisblad
- ☐ 6 Via het ROC Nieuwegein/Utrecht of andere scholingsinstelling
- ☐ 7 Via vrienden/familie
- ☐ 8 Anders, namelijk .....

18. Legt u door de cursus makkelijker contact met autochtone Nederlanders?

(Instructie interviewer: het gaat om informele contacten)

- ☐ 1 Ja, veel makkelijker
- ☐ 2 Ja, iets makkelijker
- ☐ 3 Nee
- ☐ 4 Weet niet

19. Weet u door de cursus meer over de Nederlandse maatschappij?

1	Ja, veel meer
2	Ja, een beetje meer
3	Nee
4	Weet niet

⇒ door naar vraag 22

20. Waarom volgt u geen inburgeringscursus of heeft u dat niet gedaan in het recente verleden? (Meer antwoorden mogelijk)

1	Ik spreek goed Nederlands/ben hier geboren
2	Ik heb geen tijd (werk/zorg voor gezin)
3	Vanwege gezondheidsklachten
4	(De school) is te ver
5	Het is te duur
6	Ik weet niet van het bestaan van opleidingen of cursussen
7	Er is/was een wachtlijst/geen plaats
8	Het is niet toegestaan (moet beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt)
9	Mijn echtgenoot staat het niet toe/vindt het niet nodig
10	Anders, namelijk .....
11	Weet niet/geen mening

21. Zou u een cursus/opleiding willen volgen om uw Nederlands te verbeteren of om te leren over de Nederlandse samenleving ?

1	Ja
2	Nee
3	Weet niet

C. Participatie

De volgende vragen gaan over uw sociale contacten in Nieuwegein en over uw deelname aan maatschappelijke activiteiten.

22. Gaat u om met autochtone Nederlanders in Nieuwegein?

1	Ja, vaak
2	Ja, regelmatig
3	Ja, soms
4	Nee ⇒ door naar vraag 25

23. Waar ontmoet u deze mensen vooral? (Meer antwoorden mogelijk)

1	Thuis
2	In mijn buurt
3	Op mijn werk
4	Op school/buurthuis/hobby- of sportvereniging van mijzelf
5	Op school/buurthuis/hobby- of sportvereniging van mijn kinderen
6	Bij openbare gelegenheden (bibliotheek, winkels etc.)
7	Bij mijn vrijwilligerswerk
8	Weet niet

24. Bevinden zich onder deze mensen ook vrienden of kennissen?

1	Ja, veel (meer dan 3)
2	Ja, een beperkt aantal
3	Nee, geen

25. Verricht u vrijwilligerswerk of heeft u dat in de afgelopen drie jaar gedaan? (Instructie interviewer: met 'vrijwilligerswerk' wordt hier onbetaald werk bedoeld dat in georganiseerd verband, d.w.z. vanuit een instelling of organisatie, wordt verricht voor anderen of voor de samenleving. Informele hulp aan burens of zorg voor familie vallen hier dus niet onder. Meer antwoorden mogelijk)

1	Nee ⇒ door naar vraag 28
2	Ja, vrijwilligerswerk voor bejaarden/gehandicapten
3	Ja, in de gezondheidszorg
4	Ja, bij een sportclub/sportvereniging
5	Ja, bij een muziek/dans/toneelclub e.d.
6	Ja, bij een sociaal-culturele organisatie
7	Ja, bij een hobbyclub (tekenen/schilderen/kaarten e.d.)
8	Ja, in het onderwijs/op de school van mijn kinderen
9	Ja, bij de crèche of de kinderopvang
10	Ja, bij politieke organisatie/beroeps- of vakorganisatie
11	Ja, ik doe jeugd- en clubhuiswerk
12	Ja, bij een zelforganisatie
13	Ja, bij een vrouwenorganisatie
14	Ja, bij een godsdienstige- of levensbeschouwelijke organisatie
15	Ja, bij een actiegroep
16	Anders, namelijk: .....

26. Zijn de activiteiten van de organisatie/instelling waarvoor u vrijwilligerswerk doet vooral bestemd voor mensen met de dezelfde etnische achtergrond als de uwe, of ook voor andere groepen mensen? *(Instructie interviewer: indien de respondent in vraag 25 heeft aangegeven in het verleden (in de afgelopen drie jaar) vrijwilligerswerk gedaan te hebben, stel de volgende vragen dan in de verleden tijd)*

1	Bestemd voor alle groepen mensen
2	Vooraf bestemd voor autochtonen (meer dan 50%)
3	Vooraf bestemd voor allochtonen (meer dan 50%)
4	Anders, namelijk .....

27. Hoeveel uur per maand verricht u vrijwilligerswerk? *(Instructie interviewer: indien respondent het aantal uur per week geeft, reken zelf om naar maand)*

1	Minder dan 5 uur
2	5 tot en met 9 uur
3	10 tot en met 19 uur
4	20 tot en met 39 uur
5	Meer dan 40 uur
6	Weet niet

⇒ door naar vraag 29

28. Waarom doet u geen vrijwilligerswerk? *(meer antwoorden mogelijk)*

1	Het heeft mijn interesse niet
2	Ik heb er geen tijd voor naast mijn betaalde baan
3	Ik wil me niet binden aan vaste uren
4	Ik weet niet dat het bestaat/heb geen informatie over vrijwilligerswerk
5	Ik weet niet waar ik moet zijn/waar het is
6	Wegens mijn lichamelijke omstandigheden
7	Ik heb geen opvang voor mijn kinderen
8	Het kost te veel tijd/gaat steeds meer tijd kosten
9	Ik verzorg mijn ouders, heb voor vrijwilligerswerk geen tijd
10	Ik mag geen vrijwilligerswerk doen want heb een uitkering
11	Ik heb moeite met sociale contacten
12	Ik denk dat vrijwilligerswerk mij geld kost (reiskosten e.d.)
13	Mensen in mijn naaste omgeving keuren het af
14	Ik kan niet van huis weg
15	Anders, namelijk .....
16	Weet niet

29. Bezoeken uw kinderen/bezoekt uw kind wel eens een vereniging, club of organisatie of zijn zij daar lid van? *(Instructie interviewer: deze vraag alleen stellen indien de respondent een of meer thuiswonende kinderen heeft (zie vraag 7) anders door naar vraag 31)*

1	Ja, vaak
2	Ja, regelmatig
3	Ja, soms
4	Nee ⇒ door naar vraag 31

30. Welke vereniging/organisatie bezoeken uw kinderen of zijn zij lid? *(Meer antwoorden mogelijk)*

1	Een sport- of dansclub
2	Een muziekclub
3	Een hobbyclub (tekenen, schilderen, kaarten e.d.)
4	Een jongerenvereniging
5	Een buurthuis
6	Anders, namelijk: .....
7	Weet niet

D. Gebruik voorzieningen

De volgende vragen gaan over gemeentelijke voorzieningen. Wij willen graag van u weten of u er gebruik van maakt en hoe u deze voorzieningen waardeert.

31. Kunt u vertellen hoeveel gebruik u maakt van Nieuwegeinse voorzieningen die ik nu zal noemen? *(1 is wekelijks gebruik, 2 is maandelijks gebruik, 3 is minder dan één keer per maand, 4 is nooit, 5 is weet niet)*

Nieuwegeinse voorzieningen		Wekelijks (1 keer per week of vaker)	Maandelijks (1 tot 4 keer per maand)	Minder dan 1 keer per maand	Nooit	Weet niet
A	Theater/bioscoop	1	2	3	4	5
B	Bibliotheek	1	2	3	4	5
C	Buurthuis	1	2	3	4	5
D	Multicultureel Centrum (Fort Vreeswijk)	1	2	3	4	5
E	Sportmogelijkheden	1	2	3	4	5
F	Speelvoorzieningen	1	2	3	4	5
G	Voorziening voor volwasseneducatie	1	2	3	4	5
H	ROC (Regionaal Opleidingcentrum)	1	2	3	4	5
I	Maatschappelijk werk (Vitras)	1	2	3	4	5
J	Huisartsenpraktijk	1	2	3	4	5
K	Consultatiebureau	1	2	3	4	5
L	Peuterspeelzaal	1	2	3	4	5
M	Kinderopvang	1	2	3	4	5
N	Het CWI/ arbeidsbemiddelingsorganisatie	1	2	3	4	5
O	Openbaar vervoer	1	2	3	4	5
P	Parkeervoorzieningen	1	2	3	4	5

32. Kunt u ook aangeven hoe tevredenheid u bent over de deze voorzieningen?

(Instructie interviewer: 1 is zeer tevreden, 2 is tevreden, 3 is niet tevreden/niet ontevreden, 4 is ontevreden, 5 is zeer ontevreden, 6 is weet niet/geen mening, 7 is niet van toepassing)

	Zeervrededen	Tevreden	Neutraal	Ontevreden	Zeervrededen	Weetniet	N.v.t.:geen gebruik
Nieuwegeinse voorzieningen							
A Theater/bioscoop	1	2	3	4	5	6	7
B Bibliotheek	1	2	3	4	5	6	7
C Buurthuis	1	2	3	4	5	6	7
D Multicultureel Centrum (Fort Vreeswijk)	1	2	3	4	5	6	7
E Sportmogelijkheden	1	2	3	4	5	6	7
F Speelvoorzieningen	1	2	3	4	5	6	7
G Voorziening voor volwassenonderwijs	1	2	3	4	5	6	7
H ROC (Regionaal Opleidingcentrum)	1	2	3	4	5	6	7
I Maatschappelijk werk (Vitras)	1	2	3	4	5	6	7
J Huisartsenpraktijken	1	2	3	4	5	6	7
K Consultatiebureau	1	2	3	4	5	6	7
L Peuterspeelzaal	1	2	3	4	5	6	7
M Kinderopvang	1	2	3	4	5	6	7
N Het CWI/ arbeidsbemiddelingsorganisatie	1	2	3	4	5	6	7
O Openbaar vervoer	1	2	3	4	5	6	7
P Parkeervoorzieningen	1	2	3	4	5	6	7
Q Voorzieningen op het gebied van veiligheid en openbare orde/politie	1	2	3	4	5	6	7
R Het schoonhouden en onderhouden van de openbare ruimte	1	2	3	4	5	6	7

33. Ondervindt u wel eens belemmeringen bij het gebruik van de voorzieningen? (1 is nee nooit, 2 is ja soms, 3 is ja vaak, 4 is weet niet/geen mening, 5 is niet van toepassing)

Nieuwegeinse voorzieningen

	Nee, nooit	Ja, soms	Ja, vaak	Weet niet	N.v.t./ geen gebruik
A Theater/bioscoop	1	2	3	4	5
B Bibliotheek	1	2	3	4	5
C Buurthuis	1	2	3	4	5
D Multicultureel Centrum (Fort Vreeswijk)	1	2	3	4	5
E Sportmogelijkheden	1	2	3	4	5
F Speelvoorzieningen	1	2	3	4	5
G Voorziening voor volwasseneducatie	1	2	3	4	5
H ROC (Regionaal Opleidingcentrum)	1	2	3	4	5
I Maatschappelijk werk (Vitras)	1	2	3	4	5
J Huisartsenpraktijk	1	2	3	4	5
K Consultatiebureau	1	2	3	4	5
L Peuterspeelzaal	1	2	3	4	5
M Kinderopvang	1	2	3	4	5
N Het CWI/ arbeidsbemiddelingsorganisatie	1	2	3	4	5
O Openbaar vervoer	1	2	3	4	5
P Parkeervoorzieningen	1	2	3	4	5

(Instructie interviewer: indien op één van de items de score 'Ja soms' (2) of 'Ja vaak' (3) wordt gegeven, vraag dan om een korte toelichting m.b.t. de belemmering)

Item .... ⇒ toelichting .....

Item .... ⇒ toelichting .....

Item .... ⇒ toelichting .....

Item .... ⇒ toelichting .....

34. Zijn er gemeentelijke voorzieningen die u mist in Nieuwegein?

- ☐ 1 Ja
- ☐ 2 Nee ⇒ door naar vraag 36
- ☐ 3 Weet niet ⇒ door naar vraag 36

35. Welke voorzieningen mist u?

1. ....
2. ....
3. ....

36. Volgt u het gemeentelijke nieuws?

- ☐ 1 Ja
- ☐ 2 Nee ⇒ door naar vraag 38
- ☐ 3 Weet niet ⇒ door naar vraag 38

37. Hoe volgt u het gemeentelijke nieuws? (meer antwoorden mogelijk)

☐ 1	Huis-aan huisblad 'de Molenkruier'
☐ 2	Huis-aan huisblad 'Nieuwegein op zondag'
☐ 3	Huis-aan huisblad 'Stadsblad'
☐ 4	Utrechts Nieuwsblad
☐ 5	Kabelkrant
☐ 6	RTV Utrecht
☐ 7	Radio M (regionale radiozender)
☐ 8	Internetsite van gemeente Nieuwegein
☐ 9	Nieuwsbrief en folders van de gemeente
☐ 10	Abonnement op raadsstukken
☐ 11	Via familie, vrienden, burens, collega's etc.
☐ 12	Via voorlichtingsbijeenkomsten van de gemeente
☐ 13	Anders, namelijk .....

38. Heeft u in 2002 gestemd voor de Nieuwegeinse gemeenteraad?

☐ 1	Ja
☐ 2	Nee
☐ 3	Weet niet
☐ 4	Niet van toepassing, geen stemrecht/nog niet in Nieuwegein woonachtig in 2002

E. Leefbaarheid

De volgende vraag gaat over uw mening over de leefbaarheid in uw eigen buurt.

39. Kunt u aangeven hoe tevreden of ontevreden u bent over de volgende aspecten van uw woonbuurt? (Instructie interviewer: 1 is zeer tevreden, 2 is tevreden, 3 is niet tevreden/niet ontevreden, 4 is ontevreden, 5 is zeer ontevreden, 6 is weet niet/geen mening)

Aspecten van uw woonomgeving

- A De woning
- B De buurt
- C De sociale contacten in de buurt
- D De netheid en verzorgdheid in de buurt
- E De rust in de buurt
- F De veiligheid in de buurt (geen inbraken e.d.)
- G De sfeer in de buurt (niet dreigend)
- H Verkeerssituatie in de buurt
- I De woonomgeving in het algemeen

Zeervrededen	Tevrededen	Neutraal	Ontevreden	Zeervrededen	Weetniet
1	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6

F. Stellingen

40. Afsluitend wil ik u graag vier stellingen voorleggen. U kunt bij elke stelling aangeven of u het daarmee eens bent of niet. (Instructie interviewer: 1 is zeer eens, 2 is eens, 3 is neutraal, 4 is oneens, 5 is zeer oneens, 6 is weet niet)

Stellingen	Ze er eens	Eens	Niet eens, niet oneens	On- eens	Ze er oneens	Weet niet
A Ik heb veel contact met de bevolking van Nieuwegein	1	2	3	4	5	6
B Ik vind het niet nodig deel te nemen aan de Nieuwegeinse samenleving	1	2	3	4	5	6
C De voorzieningen in Nieuwegein zijn niet goed	1	2	3	4	5	6
D Nieuwegein is zeer leefbaar/prettig en veilig	1	2	3	4	5	6

Tot slot wil ik u vragen of u eventueel bereid bent mee te doen aan het vervolg van dit onderzoek. Tijdens het vervolg zou u ons nog meer kunnen vertellen over uw mening over de gemeente Nieuwegein. Maar ook zou u namen van vrienden of kennissen aan kunnen dragen die wellicht ook mee willen doen met dit onderzoek. Als u in principe uw medewerking wil verlenen, kunnen wij u hierover op een later tijdstip telefonisch benaderen. Wij zullen vertrouwelijk met uw telefoonnummer omgaan en deze alleen gebruiken voor dit doeleinde.

41. Bent u eventueel bereid om uw bijdrage te leveren aan het vervolgonderzoek?

- ☐ 1 Ja ⇒ contactgegevens invullen
- ☐ 2 Nee

Contactgegevens

	Privé	Werk
Naam		
Telefoon		
Eventueel adres (straat, huisnummer)		
Eventueel postcode		

Ruimte voor eventuele toevoegingen of aanvullingen van de respondent:

.....

.....

.....

Dit waren onze vragen

Hartelijk dank voor het meedoen aan dit onderzoek

BIJLAGE 3**Overzicht van tabellen en figuren**

Tabel 2.1	Opleidingsniveau naar etnische groepering 2002, 15-64 jarigen, Nederland (in %)
Tabel 2.2	Arbeidsmarktparticipatie (15-64 jaar) naar etnische groepering, geslacht en leeftijd, Nederland, 2002 (in %)
Tabel 2.3	Geregistreerde werklozen binnen de beroepsbevolking naar etnische groepering en geslacht, Nederland, 2002 (in %)
Tabel 2.4	Percentage personen dat nooit contact heeft met autochtonen in de vrije tijd naar etnische groepering en generatie, Nederland, 2002
Tabel 2.5	Vrijwilligerswerk onder allochtonen naar etnische groepering, Nederland, 2000 (in %)
Tabel 2.6	Opkomstpercentage bij gemeenteraadsverkiezingen (1998, 2002) naar etnische groepering, Nederland
Tabel 2.7	Opleidingsniveau van de Nieuwegeinse bevolking, 18 - 64 jarigen (in %)
Tabel 2.8	De hoofdbezigheid van de potentiële beroepsbevolking (18 - 64 jaar) in Nieuwegein in 2003 (in %)
Tabel 2.9	Vrijwilligers naar leeftijd en het aantal uur per maand dat men als vrijwilliger werkt, Nieuwegein (in %)
Tabel 2.10	Tevredenheid over (het onderhoud) van voorzieningen in 2002 (16 jaar en ouder), Nieuwegein, in %
Tabel 3.1	Bevolkingsgroepen in Nieuwegein
Tabel 3.2	Leeftijd naar etnische groepering, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.3	Allochtone doelgroepen in Nieuwegein naar generatie
Tabel 3.4	1 ^e en 2 ^e generatie naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.5	Duur verblijf in Nederland, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.6	Doel verblijf in Nederland naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

Tabel 3.7	Huishoudenssamenstelling naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.8	Opleidingsniveau naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.9	Opleidingsniveau naar 1 ^e en 2 ^e generatie allochtonen, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.10	Maatschappelijke positie naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.11	Belangrijkste taal die thuis gesproken wordt naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.12	Redenen van het niet gevolgd hebben van een inburgeringscursus naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.12	Achterstandsindicatoren naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 3.13	Achterstandsindicatoren naar geslacht en generatie, Nieuwegein (in %)
Figuur 3.1	(Dreigende) achterstandspositie naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Figuur 3.2	(Dreigende) achterstandspositie naar geslacht en generatie, Nieuwegein (in %)
Tabel 4.1	Contact met autochtone Nederlanders naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 4.2	Deelname aan vrijwilligerswerk naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 4.3	Verenigingen en clubs die kinderen bezoeken of waar zij lid van zijn naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Figuur 4.1	Regelmatig gebruik gemeentelijke voorzieningen naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Figuur 4.2	Regelmatig gebruik van voorzieningen naar geslacht en generatie, Nieuwegein (in %)
Figuur 4.3	Tevredenheid over de gemeentelijke voorzieningen naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Figuur 4.4	Tevredenheid over de gemeentelijke voorzieningen naar geslacht en generatie, Nieuwegein (in %)
Figuur 4.5	Ervaren belemmeringen bij het gebruik van voorzieningen naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
Tabel 4.4	Worden gemeentelijke voorzieningen gemist? Naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)

- Tabel 4.5   Deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen van 2002 naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
- Tabel 4.6   Contact met autochtone Nederlanders naar achterstandspositie, Nieuwegein (in %)
- Figuur 4.6   Regelmatig gebruik voorzieningen naar achterstandspositie, Nieuwegein (in %)
- Figuur 5.1   Waardering leefbaarheidsaspecten van de woonbuurt, Nieuwegein (indicatorwaarden tussen de 0 en 10, waarbij een hoge score op een grote waardering wijst en andersom)
- Figuur 5.2   Waardering leefbaarheidsaspecten van de woonbuurt, Nieuwegein (indicatorwaarden tussen de 0 en 10, waarbij een hoge score op een grote overlast wijst en andersom)
- Figuur 5.3   Mate van tevredenheid over de leefbaarheid in de woonbuurt naar allochtone doelgroep, Nieuwegein (in %)
- Figuur 5.4   Mate van tevredenheid over de leefbaarheid in de woonbuurt naar achterstandspositie, Nieuwegein (in %)
- Tabel B1-1   De categorie 'overig niet-westers' uitgesplitst naar land van herkomst, Nieuwegein

